

Nr 23.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vattenlagen; given Stockholms slott den 18 december 1953.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i vattenlagen.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Det i propositionen framlagda förslaget till ändringar i vattenlagen syftar i huvudsak till att bereda ökat skydd för fisket vid vattenkraft- och vattenregleringsföretag samt vid flottning. Den viktigaste ändringen innebär att rättskraften hos beslut rörande åtgärder till fiskets skydd begränsas. Sådana beslut skall enligt förslaget inom vissa gränser få omprövas. Härigenom beredes bl. a. möjlighet till uppräknings av äldre avgifter, som fått sitt realvärde minskat genom penningvärdets fall. Vidare föreslås vissa jämkningar i grunderna för bestämmande av sådan avgift som avses i 2 kap. 10 § vattenlagen. Kontrollen över rensningar och förbättringar i allmän flottled blir mera effektiv, och förslaget berör även vissa andra frågor avseende efterlevnaden av meddelade föreskrifter.

Förslag
till
Lag
om ändring i vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8, 10 och 22 §§, 6 kap. 8, 20 och 26 §§, 7 kap. 56 §, 11 kap. 17, 37 och 45 §§, 13 kap. 12 § samt 14 kap. 6 § vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

2 KAP.

8 §.

Vill någon — — — skyldighet medgivas.

Vill någon — — — skyldighet medgivas.

Finnes att till skydd för fisket vidtagna anordningar eller meddelade föreskrifter äro mindre tjänliga, äge vattendomstolen på ansökan av myndighet, som Konungen bestämmer, eller av byggnadens ägare meddela sådana bestämmelser, som utan att förnärma tredje mans rätt må påkallas av anmärkta förhållanden. Därvid skall iakttagas att, i den mån fråga ej är om sådan höjning av årlig avgift, som motsvaras av ändring i penningvärdet, byggnadens ägare ej må åläggas förpliktelser, som för honom medföra väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 kap. 22 § samt 6 kap. 8, 20 och 26 §§ SFS 1919: 425, beträffande 7 kap. 56 § 1920: 459, beträffande 11 kap. 17 § 1952: 235, beträffande 11 kap. 37 § 1948: 479, beträffande 11 kap. 45 § 1946: 839, beträffande 13 kap. 12 § 1941: 614 samt beträffande 14 kap. 6 § 1939: 146.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

10 §.

Bygges damm för tillgodogörande av vattnet såsom drivkraft, eller göres för nämnda ändamål annan byggnad i vatten, varigenom de naturliga vattenståndsförhållandena ändras, vare byggnadens ägare pliktig att till befrämjande av fisket inom landet från och med året näst efter det, då arbetet å byggnaden påbörjats, så länge byggnaden bibehålles, erlægga en årlig avgift av minst tio öre och högst en krona för varje hästkraft, som vid lågvatten kan uttagas vid byggnaden. Göres byggnad i vatten för reglering av vattnets avrinning eller för tillgodogörande av vattnet annorledes än såsom drivkraft, vare lag samma, dock att i sådant fall avgiften skall beräknas efter den före regleringen framrinnande lågvattenmängden eller, där fråga är om vattnets tillgodogörande, efter den lågvattenmängd, som kan vid byggnaden uttagas, samt utgå med minst tio och högst etthundra kronor för varje sekundkubikmeter. Göres byggnad såväl i ändamål av vattnets tillgodogörande såsom drivkraft som för utnyttjande av vattnet annorledes eller för reglering av vattnets avrinning, skall i fråga om beräkningsgrunden vid avgiftens bestämmande hänsyn tagas till det ändamål, som är det huvudsakliga.

Avgift, som i första stycket sägs, skall inom ovan angivna gränser, efter förslag av statens fiskeritjänsteman, bestämmas med fäst avseende bland annat därå, om fiske finnes, som genom byggnaden skadas, om med hänsyn till byggnadens storlek

1 m o m. Bygges damm för tillgodogörande av vattnet eller för reglering av vattnets avrinning, eller göres för sådant ändamål annan byggnad i vatten, vare byggnadens ägare, såframt byggnaden förorsakar sådan ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, som ej är obetydlig, eller hindrar eller försvårar fiskens framkomst, pliktig att från och med kalenderåret näst efter det, då arbetet å byggnaden påbörjats, så länge byggnaden bibehålles, erlægga viss årlig avgift till befrämjande av fisket inom landet.

Avgiften skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft utgå med minst tio öre och högst två kronor för varje hästkraft, som beräknas kunna vid oreglerat lågvatten uttagas vid byggnaden. I fråga om byggnad för tillgodogörande av vattnet annorledes än såsom drivkraft skall avgiften utgå med minst tio och högst etthundra kronor för varje sekundkubikmeter av den vattenmängd, som är avsedd att uttagas vid byggnaden. Är ändamålet med byggnaden att reglera vattnets avrinning, utgår avgiften efter vattenmagasinets rymd med minst tio öre och högst en krona för varje del, som omfattar 50 000 kubikmeter, intill 100 miljoner kubikmeter och för varje del därutöver, som omfattar 100 000 kubikmeter. Beträffande byggnad, som göres såväl i ändamål av vattnets tillgodogörande såsom drivkraft som för utnyttjande av vattnet annorledes eller för reglering av vattnets avrinning, skall i fråga om

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

och beskaffenhet i övrigt samt dess belägenhet inverkan därav å fisket är mer eller mindre menlig, om byggnadens ägare jämlikt *stadgandet i 8 §* förpliktats att vidtaga och underhålla anordningar för fiskets bestånd, samt om föreskrivna dylika anordningar för ägaren medföra större eller mindre kostnad.

Där genom byggnad, som i första stycket avses, allenast obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena förorsakas, må befrielse från ovan stadgad skyldighet medgivas.

beräkningsgrunden vid avgiftens bestämmande hänsyn tagas till det ändamål, som är det huvudsakliga.

Inom ovan angivna gränser skall avgiften, efter förslag av statens fiskeritjänsteman, bestämmas med fäst avseende bland annat därå, om fiske finnes, som genom byggnaden skadas, om med hänsyn till byggnadens storlek och beskaffenhet i övrigt samt dess belägenhet inverkan därav å fisket är mer eller mindre menlig, om byggnadens ägare jämlikt 8 § förpliktats att vidtaga och underhålla anordningar för fiskets bestånd, samt om föreskrivna dylika anordningar för ägaren medföra större eller mindre kostnad.

Om det årliga avgiftsbeloppet enligt nu stadgade grunder är ringa, äge vattendomstolen föreskriva, att avgift för byggnaden i stället skall utgå med visst belopp en gång för alla.

2 m o m. Vattendomstolens avgörande angående årlig avgift, som avses i 1 mom., gälle för en tidrymd av tjuu år i sänder, första gången räknat från och med det kalenderår, då avgiften först skall erläggas. På ansökan, som under nittonde året av sådan tidsperiod göres av myndighet, som Konungen bestämmer, eller av byggnadens ägare, föreskrive vattendomstolen den ändring, som finnes påkallad med hänsyn till ändring i penningvärdet. Göres ej sådan ansökan, skall den förut meddelade bestämelsen lända till efterrättelse jämväl för nästa period.

Utän hinder av vad nu sagts må frågan om avgiftens storlek upptagas till omprövning i samband med förnyad prövning enligt 8 § andra styc-

*(Gällande lydelse:)**(Föreslagen lydelse:)*

ket; och skall därvid med avseende å omfattningen av de förpliktelser, som enligt denna § och 8 § sammanlagt må åläggas byggnadens ägare, gälla vad i nämnda stycke av 8 § är för där avsett fall stadgat.

Var der byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ombyggd eller ändrad, och medför ombyggnaden eller ändringen väsentligt större skada å fisket än den byggnaden förut orsakat, skola de i *första och andra styckena* givna bestämmelserna lända till efterrättelse i avseende å byggnaden.

3 m o m. Var der byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ombyggd eller ändrad, och medför ombyggnaden eller ändringen väsentligt större skada å fisket än den byggnaden förut orsakat, skola de i *1 och 2 mom.* givna bestämmelserna lända till efterrättelse i avseende å byggnaden.

Göres beträffande byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ansökan enligt 8 § andra stycket, må ock, med iakttagande av vad ovan i 2 mom. andra stycket finnes stadgat, åläggande givas byggnadens ägare att gälda avgift, som avses i 1 mom.; och gälle beträffande sådant avgörande tillika vad i övrigt i 2 mom. är stadgat.

Huru avgift, varom i denna § förmäles, skall indrivivas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

4 m o m. Huru avgift, varom i denna § förmäles, skall indrivivas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

22 §.

Innefattar beslut, som meddelas i anledning av ansökan enligt 20 §, medgivande att bygga i vatten, vare beslutet, sedan det tagit åt sig laga kraft, gällande mot envar såväl vad angår rätten att verkställa och för framtiden bibehålla byggnaden jämte de anläggningar, vilka efter ty förut sagts med byggnaden äga samband, som ock, där med byggnaden avses tillgodogörande av vattnet, beträffande rätten därtill, dock med de inskränkningar, som i 23 § 1 mom. och

Innefattar beslut, som meddelas i anledning av ansökan enligt 20 §, medgivande att bygga i vatten, vare beslutet, sedan det tagit åt sig laga kraft, gällande mot envar såväl vad angår rätten att verkställa och för framtiden bibehålla byggnaden jämte de anläggningar, vilka efter ty förut sagts med byggnaden äga samband, som ock, där med byggnaden avses tillgodogörande av vattnet, beträffande rätten därtill, dock med de inskränkningar, som i 23 § 1 mom. och

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

24 § omförmålas, samt med iakttagande av vad i 4 och 9 kap. finnes stadgat angående förnyad prövning i vissa fall. Om begränsad rättsverkan i visst fall av beslut, som nu sagts, skils i 11 kap. 61 § andra stycket.

Hurusom under — — — 23 § 2 mom.

Har byggnaden — — — tio år.

24 § omförmålas, samt med iakttagande av vad *i övrigt i detta kap. ävensom* i 4 och 9 kap. finnes stadgat angående förnyad prövning i vissa fall. Om begränsad rättsverkan i visst fall av beslut, som nu sagts, skils i 11 kap. 61 § andra stycket.

Hurusom under — — — 23 § 2 mom.

Har byggnaden — — — tio år.

6 KAP.

8 §.

Vad i 2 kap. 8 §, 11 § första stycket, 12, 13 och 18 §§ finnes stadgat i fråga om byggande i vatten skall äga motsvarande tillämpning med avseende å arbete för inrättande av allmän flottled.

Vad i 2 kap. 8 § *första stycket*, 11 § första stycket, 12, 13 och 18 §§ finnes stadgat i fråga om byggande i vatten skall äga motsvarande tillämpning med avseende å arbete för inrättande av allmän flottled.

20 §.

Vill flottningsförening eller ock annan vidtaga anläggning eller åtgärd för befintlig allmän flottleds utvidgande eller förbättrande och äro sannolika skäl, att allmän eller enskild rätt därav förnärmas, eller har, där annan än flottningsförening eljest vill utföra arbete för flottleden, föreningen ej därtill samtyckt, skall före arbetets påbörjande inhämtas vattendomstolens besked, huruvida och under vilka villkor arbetet må göras. Beträffande anläggning eller åtgärd, för vars utförande ej erfordras vattendomstolens prövning, må ändock till beredande av trygghet för framtiden sådan prövning kunna påkallas.

Vill flottningsförening eller ock annan vidtaga anläggning eller åtgärd för befintlig allmän flottleds utvidgande eller förbättrande och äro sannolika skäl, att allmän eller enskild rätt därav förnärmas, eller har, där annan än flottningsförening eljest vill utföra arbete för flottleden, föreningen ej därtill samtyckt, skall före arbetets påbörjande inhämtas vattendomstolens besked, huruvida och under vilka villkor arbetet må göras. Beträffande anläggning eller åtgärd, för vars utförande ej erfordras vattendomstolens prövning, må ändock till beredande av trygghet för framtiden sådan prövning kunna påkallas. *Sökes ej vattendomstolens tillstånd, skall statens fiskeritjänsteman på*

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Har anläggning — — — godkännande därav.

Har efter — — — i vattnet.

förhand tillsägas, såframt det icke är uppenbart, att fiske ej kan skadas.

Har anläggning — — — godkännande därav.

Har efter — — — i vattnet.

26 §.

Rensning, som med hänsyn till flottningens behöriga ombesörjande är av nöden för bibehållande av vattnets djup eller läge i allmän flottled, äge flottningsförening verkställa utan vattendomstolens prövning; dock skall markens ägare förut därom tillsägas. Vill föreningen hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, gälle om sådan prövning vad här ovan stadgats angående allmän flottleds utvidgande och förbättrande. Har prövning, som nu sagts, icke ägt rum, skall i fråga om rensning stadgandet i 20 § tredje stycket äga motsvarande tillämpning.

Jord eller — — — för flottningsskada.

Rensning, som med hänsyn till flottningens behöriga ombesörjande är av nöden för bibehållande av vattnets djup eller läge i allmän flottled, äge flottningsförening verkställa utan vattendomstolens prövning; dock skall markens ägare *ävensom statens fiskeritjänsteman* förut därom tillsägas. Vill föreningen hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, gälle om sådan prövning vad här ovan stadgats angående allmän flottleds utvidgande och förbättrande. Har prövning, som nu sagts, icke ägt rum, skall i fråga om rensning stadgandet i 20 § tredje stycket äga motsvarande tillämpning.

Jord eller — — — för flottningsskada.

7 KAP.

56 §.

Innefattar synemäns utlåtande, varvid enligt 10 kap. 75 § skall bero, eller vattendomstols laga kraft ägande beslut rörande företag enligt detta kap. medgivande till företaget, vare det gällande mot envar såväl vad angår rätten att utföra företaget och för framtiden bibehålla dike och annan anläggning som beträffande skyldighet att taga del i företaget, dock med de inskränkningar, som följa av bestämmelserna i 57 § samt

Innefattar synemäns utlåtande, varvid enligt 10 kap. 75 § skall bero, eller vattendomstols laga kraft ägande beslut rörande företag enligt detta kap. medgivande till företaget, vare det gällande mot envar såväl vad angår rätten att utföra företaget och för framtiden bibehålla dike och annan anläggning som beträffande skyldighet att taga del i företaget, dock med de inskränkningar, som följa av bestämmelserna i 57 § samt

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

av vad i 9 kap. ävensom i 10 kap. 77 och 78 §§ finnes stadgat om förnyad prövning i vissa fall.

av vad i 2 kap., i den mån nämnda kap. till följd av hänvisningen ovan i 41 § första stycket äger tillämpning, i 9 kap. ävensom i 10 kap. 77 och 78 §§ finnes stadgat om förnyad prövning i vissa fall.

11 KAP.

17 §.

Till vattenmål hänföras följande mål:

Till vattenmål hänföras följande mål:

A. ansökningsmål:

A. ansökningsmål:

12. ansökan om prövning jämlikt 4 kap. 1 §, huruvida och i vilken utsträckning skyldighet må åläggas ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, så ock ansökan jämlikt 4 kap. 4 § att komma i åtnjutande av kraft, som på grund av dylikt åläggande skall tillhandahållas;

13. ansökan om nyprövning enligt 4 kap. 5 eller 16 § så ock om bestämmande av avgift enligt 14 § i nämnda kap.;

12. ansökan enligt 2 kap. 8 § andra stycket så ock ansökan om bestämmande av avgift enligt 10 § i nämnda kap.;

13. ansökan om prövning jämlikt 4 kap. 1 §, huruvida och i vilken utsträckning skyldighet må åläggas ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, samt ansökan jämlikt 4 kap. 4 § att komma i åtnjutande av kraft, som på grund av dylikt åläggande skall tillhandahållas, så ock ansökan om nyprövning enligt 4 kap. 5 eller 16 § eller om bestämmande av avgift enligt 14 § i nämnda kap.;

B. stämmingsmål:

B. stämmingsmål:

29. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller

29. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 10 § om bestämmande av fiskeavgift, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt att taga annans mark i anspråk till utmål;

annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt att taga annans mark i anspråk till utmål;

C. besvärsmål:

C. besvärsmål:

D. underställningsmål:

D. underställningsmål:

Hurusom, efter — — — i 68 §.

Hurusom, efter — — — i 68 §.

37 §.

Kan inverkan — — — nu nämnts.
Är fråga — — — kraften tillgodogöres.

Vad i — — — annans vattentäkt.
Där fråga är om ansökan, som i 17 § 21 avses, skall kungörelsen delgivas ägaren av det strömfall, från vilket kraftbelopp, varom fråga är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 12 eller 13.

Är fråga — — — är, tillhandahålles.

Skall delgivning — — — stadgade ordning.

Kan inverkan — — — nu nämnts.
Är fråga — — — kraften tillgodogöres.

Vad i — — — annans vattentäkt.
Där fråga är om ansökan, som i 17 § 21 avses, skall kungörelsen delgivas ägaren av det strömfall, från vilket kraftbelopp, varom fråga är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 13.

Ansökan, som i 17 § 12 avses, skall, där ansökningen ej göres av byggnadens ägare, delgivas denne.

Är fråga — — — är, tillhandahålles.

Skall delgivning — — — stadgade ordning.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

45 §.

1 mom. Erfordras för — — — lämpat därefter.

Undersökning, som nu nämnts, skall hållas så snart ske kan. Om tiden för dess företagande skall meddelande lämnas vattenrättsdomaren, som i den för kallelser till parterna bestämda ordning underrättar dem därom. Sedan undersökningen bragts till slut, skall utlåtandet utan dröjsmål översändas till vattenrättsdomaren och av honom hållas för parterna tillgängligt å förut kungjorda ställe eller ställen. Förordas i något hänseende andra tekniska anordningar eller andra regler för hushållningen med vattnet än sökanden må hava föreslagit, skall utlåtandet hållas tillgängligt under minst fjorton dagar före vattendomstolens sammanträde.

2 mom. Vattenrättsdomaren må — — — av dem.

Om tiden — — — av nöden.

3 mom. Där vid — — — till vattenrättsdomaren.

1 mom. Erfordras för — — — lämpat därefter.

Undersökning, som nu nämnts, skall hållas så snart ske kan. Där så med hänsyn till målets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen finnes erforderligt, skall vattenrättsdomaren lämna parterna, i den för kallelser till dem bestämda ordning, besked om tiden för undersökningens företagande. Sedan undersökningen bragts till slut, skall utlåtandet utan dröjsmål översändas till vattenrättsdomaren och av honom hållas för parterna tillgängligt å förut kungjorda ställe eller ställen. Förordas i något hänseende andra tekniska anordningar eller andra regler för hushållningen med vattnet än sökanden må hava föreslagit, skall utlåtandet hållas tillgängligt under minst fjorton dagar före vattendomstolens sammanträde.

2 mom. Vattenrättsdomaren må — — — av dem.

Om tiden — — — av nöden.

3 mom. Där vid — — — till vattenrättsdomaren.

13 KAP.

12 §.

Den, som efter erhållet medgivande till byggande i vatten eller till anläggande av vattentäkt eller till verkställande av vattenreglering, vattenavledning eller invallning från beslutet rörande arbetets verkställande gör avvikelse av beskaffenhet att kränka

Den, som efter erhållet medgivande till byggande i vatten eller till anläggande av vattentäkt eller till verkställande av vattenreglering, vattenavledning eller invallning underlåter att utföra föreskriven anordning eller åtgärd till förebyggande av skada el-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

allmän eller enskild rätt, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

ler eljest från beslutet gör avvikelser av beskaffenhet att kränka allmän eller enskild rätt, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Lag samma — — — enskild rätt.

Lag samma — — — enskild rätt.

14 KAP.

6 §.

Ej må — — — tillgodogjorda vattenmängder.

Vad i första stycket är stadgat om den, vars rätt är beroende av vattenhushållning eller vattentäkts nyttjande, gälle ock beträffande allmän åklagare samt tjänsteman vid *statens meteorologisk-hydrografiska anstalt*.

Ej må — — — tillgodogjorda vattenmängder.

Vad i första stycket är stadgat om den, vars rätt är beroende av vattenhushållning eller vattentäkts nyttjande, gälle ock beträffande allmän åklagare samt tjänsteman vid *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut*.

Tillfälle skall beredas statens fiskeritjänsteman och länsfiskeritjänsteman så ock av Konungens befallningshavande eller fiskeristyrelsen förordnad fisketillsynsman att utöva tillsyn över fullgörandet av föreskrifter till skydd för fisket.

Tarvas för — — — skälig ersättning.

Tarvas för — — — skälig ersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Bestämmelserna i 2 kap. 8 § andra stycket nya lagen skola äga tillämpning jämväl å byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande.

Har fråga om bestämmande av avgift enligt 2 kap. 10 § före nya lagens ikraftträdande blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, skall vid fullföljd av talan

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

eller vid underställning äldre lag äga tillämpning beträffande grunderna för avgiftens fastställande.

Vad i 2 kap. 10 § 2 mom. nya lagen är stadgat skall gälla även beträffande avgörande, som träffats före nya lagens ikraftträdande. Har avgift börjat utgå före ikraftträdandet, skall den i 2 mom. första stycket stadgade tiden för ansökan om förnyad prövning av avgiften ej i något fall anses hava gått till ända förrän fem år efter ikraftträdandet; och skall ny tjugårsperiod räknas från året näst efter det, då omprövning påkallades eller senast kunnat påkallas.

Skyldighet att gälda avgift enligt 2 kap. 10 § må ej åläggas i fråga om byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande, därest byggnaden är så beskaffad, att enligt äldre lag avgift ej skolat utgå.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 september 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, jordbruks- och handelsdepartementen samt statsrådet Hjalmar Nilson fråga om *ändringar i vattenlagen* samt anför därvid följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 november 1945 tillkallade jag den 14 december samma år särskilda sakkunniga, statssekreteraren, numera justitierådet A. G. Walin, tillika ordförande, ledamoten av riksdagens andra kammare K. J. B. Andersson, advokaten N. C. W. Berggren, ledamoten av riksdagens andra kammare N. O. Jönsson, direktören C. F. Kleman, hovrättsassessorn, numera häradshövdingen K. O. Riben, kraftverksdirektören, numera generaldirektören J. Å. Rusek och ledamoten av riksdagens andra kammare G. T. Skoglund, för att biträda med utredning rörande vissa ändringar i vattenlagen. Utredningen igångsattes närmast med sikte på att få till stånd ett snabbare genomförande av vattenkraft- och vattenregleringsföretag. Till fullgörande av sitt uppdrag avgav de sakkunniga den 12 september 1947 en promemoria, innefattande bl. a. förslag om utsträckt möjlighet att meddela deldom i vattenmål. Efter remissbehandling lades denna promemoria till grund för proposition (nr 52) till 1952 års riksdag med förslag till lag om ändring i vattenlagen. Propositionen blev med viss ändring bifallen av riksdagen (tredje lagutskottets utlåtande nr 12), och lag i ämnet utfärdades den 9 maj 1952 (nr 235).

Under utredningens gång har emellertid till de sakkunniga överlämnats ett flertal framställningar i andra frågor. De sakkunniga har med anledning härav fortsatt sitt arbete och därvid till behandling upptagit särskilda frågor om ändringar i vattenlagstiftningen. Detta arbete har resulterat i ett flertal promemorior i olika ämnen, vilka successivt avgivits av de sakkunniga.

Jag vill nu anmäla en av de sakkunniga den 28 februari 1950 avgiven promemoria (stencilerad) med förslag om ändrade bestämmelser till skydd för fisket vid vattenkraft- och vattenregleringsföretag samt vid flottning. Ett vid

promemorian fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av vattenlagen torde få fogas såsom bilaga till protokollet (*bilaga B*). Över promemorian med därvid fogat lagförslag har efter remiss utlåtanden avgivits av vattenöverdomstolen och — efter hörande av vederbörande vattenrättsingenjörer — samtliga vattenrättsdomare ävensom av kammarkollegiet, vattenfallsstyrelsen, fiskeristyrelsen, länsstyrelserna i Kronobergs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, svenska vattenkraftföreningen, Lule m. fl. älvars flottningsföreningar (Luleåförvaltningen), Umeå flottningsförening, Indals älvs flottningsförening, Ljusnans flottningsförening, Klarälvens flottningsförening, svenska fiskevårdsförbundet, svenska ostkustfiskarens centralförbund, svenska sydkustfiskarens centralförbund, föreningen statens fiskeritjänstemän, svenska landskommunernas förbund, styrelsen för Sveriges advokatsamfund och riksförbundet landsbygdens folk. Fiskeristyrelsen har överlämnat yttranden från fiskeriintendenterna. Vid det av länsstyrelsen i Kronobergs län avgivna utlåtandet har fogats yttrande från fiskerinämden hos länets hushållningssällskap. Länsstyrelsen i Värmlands län har bifogat yttrande från Uddeholms Aktiebolag. Vidare har länsstyrelsen i Västernorrlands län bifogat yttrande från Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, varjämte länsstyrelsen i Jämtlands län överlämnat yttrande från fiskerinämden hos länets hushållningssällskap. Länsstyrelsen i Norrbottens län har överlämnat ett ytterligare uttalande av en fiskeriintendent.

Vid anmälan av förevarande förslag avser jag att till en början beröra vissa spörsmål rörande fiskets allmänna ställning gentemot kraft- och flottningsintressena, varefter jag kommer att behandla särskilda frågor avseende skydd för fisket i samband med vattendragens utnyttjande framför allt för byggande och för flottning.

I. Fiskets allmänna ställning gentemot kraft- och flottningsintressena.

Gällande bestämmelser. Vattenlagen den 28 juni 1918 innehåller åtskilliga stadganden, vilka har till syfte att bereda skydd åt intressen som beröres av byggande i vatten och av andra ingrepp i sjöar och vattendrag. Vad fisket beträffar innefattas detta skydd dels i flera stadganden av allmän innebörd dels ock i vissa bestämmelser, som uteslutande gäller fisket och fiskeintresset. Bestämmelserna av det senare slaget har föränletts av att fiskefrågorna är av sådan natur, att de i vissa hänseenden fordrar sin särskilda reglering, varjämte lagstiftaren önskat i några fall tillerkänna fisket en i viss mån privilegierad ställning.

Det kan till en början anmärkas att vattenlagen upptager fisket bland de s. k. k u n g s å d r e i n t r e s s e n a. Kungsådrebegreppet innebar enligt den före vattenlagen gällande rätten (förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund med däri sedermera vidtagna änd-

ringar) att i vissa större vattendrag en del av utrymmet skulle lämnas fritt från byggnad, dock att för tillgodogörande av vattenfall eller fors byggande i kungsådra fick ske efter tillstånd av Konungen. Numera gäller (enligt 1 kap. 6 § vattenlagen) att i vattendrag, där kungsådra finns, vattenområdets ägare är skyldig att utan ersättning avstå en tredjedel av den framrinnande vattenmängden i den mån det erfordras för tillgodoseende av vissa allmänna intressen. Dessa intressen avser allmän farled och allmän flottled, torrläggning och bevattning av mark samt fiskets tillgodoseende.

I 2 kap. 2 § vattenlagen finns ett stadgande av grundläggande betydelse i fråga om allt byggande i vatten, nämligen att »byggnad i vatten skall göras så, att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan». Enligt vad som framhållits i motiven till bestämmelsen bör åt densamma givas den tolkningen, att det däri brukade ordet »annan» begagnas såsom ett gemensamt uttryck för alla motstående intressen, såväl enskilda som allmänna.¹ Även det allmänna fiskeintresset skall sålunda härvid vinna beaktande. I motiven har den grundläggande betydelsen av bestämmelsen understrukits. Riksdagen uttalade vid behandlingen av vattenlagen, att angelägenheten av en riktig och väl avvägd tillämpning av lagrummet icke kunde nog framhävas.

Såsom allmän regel för tillåtlighet av sådant byggande i vatten, som medför skada å annans egendom eller berör allmänna intressen, gäller i övrigt, enligt 2 kap. 3 § första stycket, att nyttan av åtgärden efter avdrag av byggnadskostnaden skall uppgå till det dubbla av skadan å annan tillhörig egendom, i fråga om skada å åker och äng till det tredubbla. I andra stycket av paragrafen finns emellertid ett viktigt undantag från denna regel, avseende sådana företag, som medför väsentliga skadeverkningar ur allmän och social synpunkt. Detta undantagsstadgande lyder:

Skulle byggande i vatten hava till följd, att ett avsevärt antal bofasta personer berövas sina bostäder, eller att större fabrik eller annan anläggning, varav många hava uppehälle, måste nedläggas eller dess drift väsentligt minskas, eller att odlad jord till en efter ortsförhållandena betydande omfattning sättes under vatten eller eljest väsentligt skadas, eller att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång, må byggnaden, ändå att nyttan uppgår till värde, som ovan sagts, icke ske. Lag samma vare, där genom byggande i vatten skulle förorsakas sådan bestående ändring av naturförhållandena, varigenom väsentligt minskad trevnad för närboende eller betydande förlust för landets djur- eller växtvärld är att befara.

I fall som här avses — liksom då förutsättningar för tillåtlighet enligt första stycket ej föreligger — kan emellertid, enligt paragrafens tredje stycke, Kungl. Maj:t lämna medgivande till byggnaden, om den prövas vara av synnerlig betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt.

Närmare föreskrifter om vad som skall iakttagas till skydd för fisket vid byggande i vatten finns i 2 kap. 8 §. Stadgandet innebär i huvudsak, att den byggande är pliktig att vidtaga eller bekosta sådana anordningar till fiskets

¹ Bet. med förslag till vattenlag m. m., avgivet år 1917, s. 190.

skyddande och bevarande, vilka kan anses tekniskt och ekonomiskt motive-
rade. Den byggande är i regel även pliktig att utgiva särskild årlig avgift
till befrämjande av fisket inom landet enligt de närmare grunder som an-
gives i 2 kap. 10 §.

De bestämmelser som gäller byggande i vatten är i det stora hela tillämp-
liga även å v a t t e n r e g l e r i n g (3 kap. 2 och 26 §§).

Även genom inrättande av allmän flottled i ett vattendrag kan
verkningar uppstå för fisket, dels genom anläggningarna (dammybyggnader
med därvid verkställd reglering av vattenavrinningen för flottningsändamål,
rensningar i vattendraget m. m.) och dels genom flottgodsets framförande.
Prövning av fråga om inrättande av allmän flottled sker vid syneförrätt-
ning. Enligt 6 kap. 2 § får allmän flottled inrättas, där det befinner vara av
nöden och kunna medföra väsentligt gagn för orten eller eljest lända till
nytta för det allmänna, och vid prövningen skall hänsyn tagas till omfatta-
ningen å ena sidan av ortens skogshantering och av gagnet för densamma
av flottledens inrättande samt å andra sidan av de störningar, som genom
flottleden eller flottningen däri kan vållas andra näringar. Synemännens
utlåtande skall alltid underställas vattendomstolens prövning, och i vissa
fall, bl. a. då fiskerinäring av större betydelse kan komma att lida väsent-
ligt förfång genom flottningen, ankommer det på Kungl. Maj:t att pröva,
huruvida flottleden skall få komma till stånd (6 kap. 3 §). Enligt bestäm-
melse i 6 kap. 8 § är det förut omnämnda stadgandet i 2 kap. 8 § tillämpligt
även i fråga om arbete för inrättande av allmän flottled. Årlig fiskeavgift
kan utdömas (6 kap. 9 §). Vid syneförrättning för inrättande av allmän
flottled skall synemännen, enligt vad som stadgats i 10 kap. 17 §, bl. a.
undersöka, huruvida med hänsyn till befarad skada eller olägenhet för
fiske eller stränder erfordras, att flottningen i hela flottleden eller någon
del därav inskränkes till viss tid av året eller särskilda anordningar till
fiskets skyddande vidtages samt huruvida för åtgärder till fiskets bevarande
särskild avgift bör åläggas de flottande.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller inledningsvis att fiskerinäring-
ens betydelse för folkförsörjningen på senare tid blivit uppmärksammas i
ökad grad. Intresset hade ökat för skapande av en rationell fiskevård och av
förbättrade betingelser för fisket i olika avseenden. I samband härmed hade
uppmärksamheten mer än tidigare kommit att riktas på de verkningar å
fisket som uppkomme genom ingrepp av olika slag i vattendragen. Såsom
framginge av åtskilliga till de sakkunniga överlämnade framställningar hade
från olika håll ifrågasatts, huruvida vattenlagens föreskrifter till skydd för
fisket i samband med vattendragens exploatering för kraftändamål och för
flottning gäve fisket det skydd som dess stora betydelse ur allmän synpunkt
finne anses kräva. Frågan hade fått särskild aktualitet genom den omfattan-
de utbyggnadsverksamhet som under de senaste 10—15 åren förekommit i
de norrländska vattendragen. Dessa hade dessförinnan varit relativt försko-
nade från ur fiskets synpunkt mera allvarliga ingrepp.

I fortsättningen framhåller de sakkunniga att det speciellt vore beträffande den s. k. vandringsfisken och framför allt laxen som framtiden ansåges oroande. Om laxfiskets betydelse anför de sakkunniga:

Visserligen spelar laxfisket — ehuru det ger gott ekonomiskt utbyte — relativt sett icke någon större roll för livsmedelsförsörjningen i vårt land. I genomsnitt har laxfisket beräknats årligen giva omkring 500 000 kilogram, varav en tredjedel i älvarna och två tredjedelar i havet. De senare åren ha emellertid givit mycket rikliga fångster. För år 1946 har sålunda den totala laxfångsten beräknats för älvfisket till omkring 600 000 kilogram och för saltsjöfisket till omkring 1,5 miljoner kilogram, sammanlagt representerande ett bruttovärde av omkring 8,1 miljoner kronor. Under år 1947 utgjorde laxfångsten i älvarna omkring 430 000 kilogram och i havet omkring 1,2 miljoner kilogram; bruttovärdet var omkring 7,6 miljoner kronor. Även med dessa goda fångstsiffror representerar laxfisket dock en ganska ringa del av fisket i landet. Till jämförelse må nämnas att det totala utbytet av saltsjöfisket — i fråga om sötvattensfisket i dess helhet föreligger icke någon användbar statistik — för år 1946 utgjorde omkring 160 miljoner kilogram med ett bruttovärde av drygt 90 miljoner kronor och för år 1947 omkring 156 miljoner kilogram med ett bruttovärde något understigande 90 miljoner kronor. Den relativt begränsade omfattningen av laxfisket bör dock ej föranleda till att man underlåter att — inom en rimlig kostnadsram — försöka bibehålla ett givande laxbestånd.

De sakkunniga betonar starkt att skadegörelsen på laxbeståndet, liksom på andra fiskbestånd, icke blott i större eller mindre grad förstörde en befintlig värdefull naturtillgång utan även kunde omöjliggöra en eljest genom rationell fiskevård genomförbar väsentlig ökning av fiskets avkastning. Erfarenheterna utomlands hade visat att åtskilligt kunde vinnas genom ändamålsenliga åtgärder för tillvaratagande av fiskets utvecklingsmöjligheter.

De sakkunniga lämnar härefter följande översikt av hur fisket påverkas av ingrepp av olika slag i vattendragen:

Betingelserna för laxen försämrats framför allt genom att långa fallsträckor uppdämmas och förvandlas till lugnvatten. De uppdämda områdena kunna ej utnyttjas såsom lekplatser för laxen. Även rensningar i älvbotten förstöra ej sällan lekmöjligheterna. Därtill kommer att själva dammbyggnaderna i regel äro så beskaffade, att de hindra fisken att vandra upp till de lekplatser som eventuellt finnas kvar. Vattenbyggnaderna äro ibland även till hinder för fiskens nedvandring.

Vilka verkningar som uppkomma för fisken genom vattenståndsvariationerna vid vattenregleringar är ej i alla avseenden klarlagt, vare sig beträffande vandringsfisken eller i fråga om stationära fiskarter. Det är emellertid tydligt, att kraftiga och tätt återkommande vattenståndsvariationer kunna störa fiskens lek och fortplantning. I den mån vattenståndsvariationerna påverka bottenfaunan kunna näringsbetingelserna för fisken försämrats. Ofta ha vattenståndsvariationerna även den verkan, att själva fiskandet tidvis försvåras eller omöjliggöres. Å andra sidan lär det icke vara uteslutet, att den utjämning av de naturliga vattenföringarna, som i åtskilliga fall åstadkommes genom vattenregleringar, understundom kan förbättra fiskens levnadsbetingelser eller i allt fall icke försämrar desamma.

Vad särskilt angår vandringsfisken är det ofta så, att en enstaka utbyggnad, t. ex. högt upp i vattendraget, icke behöver medföra ödeläggande verk-

ningar på fisket. De egentliga laxfiskarna hindras i vissa älvar redan ganska nära mynningen av fall, som de även under naturliga förhållanden ej kunna passera. Allt eftersom utbyggnaden av älvarna fortskrider bli emellertid befinnelserna för fisket sämre. I flera av våra laxälvar har man närmast sig det stadium, då framkomstmöjligheterna för laxen äro stängda och lekplatserna i huvudsak förstörda. Denna utveckling berör icke blott fisket i själva vattendragen utan även det ännu betydelsefullare havsfisket. Om lekplatserna och framkomstmöjligheterna för laxen i älvarna försvinna, riskerar man nämligen en ödesdiger nedgång jämväl i havsfisket. Det må framhållas att detta även skulle medföra indirekta verkningar, som icke böra förbises. Under senare år, då laxfisket i havet varit särskilt intensivt, har detta fiske visat sig vara av betydelse även för upprätthållande av det viktiga strömmingsfisket. Med hänsyn till strömmingsfiskets säsongartade karaktär äro dess utöfvare ofta beroende av att arbeta med flera olika fiskslag, och laxfisket har på vissa platser spelat en avsevärd roll såsom utfyllnad i fiskarens förvärvsmöjligheter.

Det bör emellertid understrykas att det icke endast är kraftverksbyggnaderna och sjöregleringarna, som utgöra ett hot mot fisket. Genom flottledsbyggnader och flottningen kunna menliga verkningar å fisket uppkomma. För flottningens bedrivande har i flottlederna inrättats ett betydande antal dammbyggnader, vid vilka vattenhushållning äger rum. Flottgodsets framförande liksom ianspråktagande av vattenområden för timmermagasin o. dyl. kan menligt påverka möjligheterna att utöva fiske. Lekplatser kunna förstöras genom rensningar och avlagringar av barkavfall.

Såsom nyss antyddes har man även att räkna med föroreningen av vattendragen. Denna innebär, särskilt i vissa vattendrag i de södra delarna av landet, en betydande olägenhet för fisket.

Man torde måhända ej heller kunna helt utesluta en viss risk för alltför hög beskattning av fiskbeståndet. Det kan sålunda ifrågasättas, om den betydande ökning av laxfångsterna, som framgår av de förut återgivna fångst-siffrorna, verkligen motsvaras av en i samma grad ökad tillgång på lax. De höga fångstsiffrorna kunna möjligen till en del sammanhånga med att ett mera intensivt fiskande ägt rum. Ett flertal nya fasta laxfiskan ha på senare tid tillkommit i älvarna, och havsfisket bedrivs med moderna båtar och redskap över huvud. Även denna fara måste naturligtvis uppmärksammas, så att man icke för kortsiktiga vinster offerar värden som bort bevaras för framtiden.

I det följande tager de sakkunniga upp frågan om fiskets möjligheter att hävda sig gentemot kraft- och flottningsintressena. De erinrar därvid om att de betydelsefulla stadgandena i 2 kap. 3 § vattenlagen erbjöde möjlighet att, om ett betydande fiskeintresse genom ett vattenbyggnadsföretag lede intrång, hindra att företaget finge komma till utförande. En avvägning mellan kraftintresset och fiskeintresset skulle emellertid äga rum. Man torde ha anledning räkna med att kraftintresset vid denna avvägning under överskådlig tid framåt oftast komme att väga tyngst. Att genom lagstiftning stärka fiskets ställning, t. ex. genom inskränkning av den Kungl. Maj:t medgivna dispensrätten, torde ej vara möjligt. Det vore däremot uppenbarligen nödvändigt, att frågan om företrädet mellan kraftintresset och fiskeintresset i varje särskilt fall underkastades en omsorgsfull prövning. I vissa ur kraftsynpunkt mindre lämpliga älvar torde fiskeintresset

ha möjlighet att hävda sig. Även då fråga om inrättande av allmän flottled uppkomme, skulle en avvägning mellan olika intressen äga rum. Vid vattenlagens tillkomst hade flottled redan inrättats i ett stort antal vattendrag i landet. Bestämmelserna i vattenlagen om villkoren för att ny flottled finge komma till stånd vore mera allmänt hållna än motsvarande föreskrifter rörande byggande i vatten och vattenreglering. Ehuru fisket ej gått fritt från inverkan av flottningen, hade dock några ur allmän fiskerisympunkt direkt ödesdigra verkningar därav ej kunnat påvisas. Numera torde behov av att inrätta helt nya flottleder knappast föreligga på så många håll. Vad man huvudsakligen hade att räkna med vore förbättringar och utvidgningar av redan befintliga flottleder. Frågan om fiskets skydd gentemot flottningsintresset vore i allt fall ej lika betydelsefull som frågan om fiskets förhållande till kraftutbyggnader och sjöregleringar. Men det vore givet att man borde noga beakta alla möjligheter att undvika skadegörelse å fisket även i samband med flottningens bedrivande i älvarna.

Yttrandena. I ett flertal remissyttranden har upptagits spörsmålet om utformningen av tillåtlighetsreglerna i 2 kap. 3 § vattenlagen. Bland dessa yttranden märkes några, vari hävdas, att de berörda bestämmelserna ej är fullt tillfredsställande ur fiskets synpunkt, ehuru ändring av desamma ej påyrkas. Sålunda uttalar *vattenöverdomstolen*, att stadgandena i 2 kap. 3 § icke kunde anses innehålla effektivt skydd för fisket men att det för närvarande icke torde vara möjligt att genom inskränkning av den Kungl. Maj:t medgivna dispensrätten stärka fiskets ställning. *Vattenöverdomstolen* tillfogar att det under sådana förhållanden vore så mycket mera angeläget, att de bestämmelser som avsåge att motverka skador å fisket till följd av ett företag bleve så effektiva som möjligt. *Fiskeristyrelsen* framhåller att man med den nuvarande utvecklingen för ögonen kunde ställa den frågan, huruvida vattenlagens system för avvägning av de sinsemellan stridiga intressena vid byggande i vatten m. m. verkligen vore ägnat att utgöra ett tillräckligt skydd för de mot vattenbyggnadsverksamheten stående intressena. Det skulle dock enligt styrelsens mening knappast vara rådligt eller lämpligt att till isolerad behandling uttaga ett av de mot kraftverksintresset stridande intressena, då därigenom lätt en snedvridning av det komplicerade jämförelseschemat skulle kunna bli följden. *Svenska fiskevårdsförbundet* gör den reflexionen att den storartade utveckling, som kraftverksindustrien presterat de årtionden som gått sedan vattenlagens tillkomst, icke borde få undanskymmas, att detta delvis skett under skövling av andra värden, exempelvis naturskyddet och fisket. Flertalet kraftanläggningar, särskilt i södra och mellersta Sverige, hade tillkommit under årtionden då fiskets intressen undervärderats i förhållande till kraftintresset. Utvecklingen ginge emellertid i den riktningen att värdet av fisket, jämfört med elkraftpriset, vore i stigande. Domstolar och myndigheter torde få anledning att mer än hittills beakta fiskets frågor. Om man tidigare kunnat förutse denna utveckling, torde vid meddelande av tillstånd till

flodöverbyggnader eller vattenregleringar större hänsyn ha tagits till fiskets intressen. Blott alltför ofta hade ett visst företagarintresse (elkraftproduktionen) med hjälp av det mäktiga expropriationsvapnet, som vattenlagen givit just denna näring, kunnat för en billig penning tillföra sina intressenter en företagarvinst och då undandragit fisket en dylik.

I ett par yttranden påyrkas emellertid uttryckligen ändring av tillåtlighetsreglerna till förmån för fisket. *Föreningen statens fiskeritjänstemän och riksförbundet landsbygdens folk* anser att en omprövning av 2 kap. 3 § bör ske för att bereda fisket ett bättre skydd. *Svenska sydkustfiskarens centralförbund* ifrågasätter om det vore möjligt att nå positiva resultat för skydd åt laxfisket, med mindre det utfärdades förbud mot utförande av industriella anläggningar i älvar, där laxen vanligtvis hade sin lekplats.

Spörsmålet om kungsådreinstitutet beröres av *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol*, som framhåller att man icke finge förbise, att bestämmelserna om kungsådra kunde medföra ett speciellt skydd för fisket. Även *en fiskerientendent* uttalar att kungsådreintressena ej syntes ha beaktats i de sakkunnigas förslag.

Svenska vattenkraftföreningen understryker för sin del att det icke endast vore vattenkraft- och vattenregleringsföretag som kunde menligt beröra fisket. För allmänheten låge det nära till hands att giva dylika företag skulden för inträffad minskning av fisktillgången, eftersom de tilldroge sig särskild uppmärksamhet. Samma påpekande göres av *advokatsamfundets styrelse*, som särskilt framhåller att flottningens skadliga verkningar å fisket icke finge förbises; den omständigheten att det numera på många håll icke förelåge behov av att inrätta helt nya flottleder, gjorde det icke mindre betydelsefullt att frågan om fiskets skydd i redan befintliga flottleder omsorgsfullt prövades, särskilt med hänsyn till att det alltjämt i dessa förekomme betydande ombyggnader, utvidgningar och rensningar. Å andra sidan anför *Ljusnans flottningsförening* i sitt yttrande, att flottningens skadliga inverkan på fisket överdrivits. Även om fiskets utövande någon gång kunde försvåras av flottningen, torde det vara felaktigt att flottningen inverkade menligt på fisktillgången. Enligt föreningens mening vore förhållandet sannolikt det motsatta.

Av vandringsfiskutredningen den 5 maj 1951 överlämnat betänkande. År 1945 träffades mellan vattenfallsstyrelsen samt representanter för vissa enskilda kraftföretag ävensom lantbruksstyrelsens fiskeribyrå överenskommelse om undersökning av de problem, som sammanhänger med kraftverksbyggnaders och regleringars inverkan på främst laxens men även annan vandringsfisks existens-, närings- och fortplantningsförhållanden samt förefintliga möjligheter att förhindra, minska och kompensera uppkommande skada å bestånden av sådan fisk. För utredningen bildades en särskild kommitté, benämnd *vandringsfiskutredningen* och numera bestående av tolv ledamöter. Av ledamöterna anses sex skola representera kraftverksintressena och sex fiskeintressena. Hos kommittén finns anställd en särskild

fiskeribiolog med uppgift att handha det egentliga utredningsarbetet. Kostnaderna för kommitténs arbete gäldas till hälften av vattenfallsstyrelsen och till hälften av övriga i kommittén representerade kraftföretag. Det omfattande arbetsprogram som förelagts utredningen torde taga åtskilliga år i anspråk, och mera definitiva resultat av arbetet kan ej väntas på ännu en tid. Utredningen bedrivs i samarbete med andra nordiska länder.

Till belysning av de lagstiftningsspörsmål, som rör fiskets skyddande mot ingrepp i sjöar och vattendrag, torde här böra omnämnas ett av vandringsfiskutredningen med skrivelse den 5 maj 1951 till chefen för jordbruksdepartementet överlämnat, av särskilda kommitterade inom utredningen utarbetet betänkande angående åtgärder för åstadkommande av önskvärt samarbete mellan fiske- och kraftintressena samt för bevarande av det svenska laxbeståndet m. m. Sammanfattningsvis innehåller detta betänkande följande.

Inom östersjöområdet har laxfisket under senare år blivit av mycket stor betydelse. Fiskarena har anskaffat nya redskap och nya och större båtar för att kunna utsträcka fiskefärderna till olika delar av Östersjön. Det givande laxfisket i Östersjön är helt beroende av att på naturlig eller konstlad väg produceras tillräckliga mängder i havet utvandrande laxungar. Därest icke genom omfattande och rationella motåtgärder de av kraftutbyggnaderna i våra laxproducerande älvar orsakade skadorna på ett eller annat sätt elimineras, måste därför en nedgång i laxfisket bli följderna av att dessa älvar alltmera utbygges för kraftändamål. Beträffande ålen ligger frågan till på annat sätt; kraftverksbyggnadernas menliga inverkan på ålbeståndet bör dock uppmärksammas.

Beträffande Sveriges elkraftbehov anföres i betänkandet, att det under de senaste decennierna vuxit med i genomsnitt 6,5 procent om året i geometrisk progression, vilket är liktydigt med en fördubbling vart elfte år. Inga tecken tyder på en omedelbar ändring i denna tillväxt. Under budgetåret 1949/50 uppgick vår kraftproduktion till omkring 17 miljarder kWh, och föreliggande program för vattenkraftutbyggnaderna är inriktat på en total årsproduktion av 23,5 miljarder kWh under år 1955. Vid sidan av vattenkraften användes även ångkraft, ehuru i mindre omfattning, för tillgodoseende av elkraftbehovet. Såvitt kan bedömas finnes icke grundad anledning att räkna med att atomkraften under de närmaste decennierna med framgång skall kunna konkurrera med kraft, producerad av kol eller olja, och således än mindre med kraft från de bättre av våra utbyggnadsvärda vattenfall. Slutatsen måste bli, att landets elkraftbehov inom överskådlig framtid bör liksom hittills tillgodoses till allra största delen — 90 procent eller därutöver — med vattenkraft, trots de skador som därigenom kan åsamkas fisket. Givetvis bör man dock, i den mån det är rimligt, söka begränsa skadeverkningsarna och verkställa lämpliga kompensationsåtgärder.

Ej minst för detta ändamål erfordras samarbete mellan fiske- och kraftintressena. För åstadkommande av sådant samarbete bör vattenfallsstyrelsen och svenska vattenkraftföreningen årligen tillställa fiskeristyrelsen utbyggnadsplaner för den närmaste 5-årsperioden. För samtliga vattendrag, som är av betydelse ur laxfiskesynpunkt, och då i första hand för de vattendrag, där nya utbyggnader är aktuella, bör vidare utarbetas älvplaner, avsedda att möjliggöra bedömandet av den i varje läge erforderliga sammanlagda kompensationen, det med hänsyn till de olika utbyggnadsstadierna mest rationella utförandet av kompensationsåtgärderna samt fördelningen av kost-

naderna för åtgärderna. Särskilda älvkommittéer bör tillsättas för de olika vattendragen. I dessa kommittéer bör ingå representanter för såväl fiskeintresset som kraftintresset och de övriga intressen — exempelvis flottningen — som utnyttjar vattendragen till men för fisket.

Angeläget är, att i domar innefattande tillstånd till byggande i vatten, föreskrives åtgärder till fiskets skyddande att utföras i så god tid, att den skada som åtgärderna är avsedda att förebygga icke sker innan åtgärderna hinner verka. För möjliggörande härav bör i god tid verkställas erforderliga förundersökningar och avgivas förslag till skadeförebyggande åtgärder. Större statsbidrag bör anvisas till bl. a. inköp av nödig apparatur och anställande av erforderlig arbetshjälp åt fiskeriintendenterna.

Självfallet bör icke, såsom hittills i en del fall skett, sådana byggnadsarbeten, till vilka kräves tillstånd enligt vattenlagen, påbörjas förrän tillstånd erhållits. För att det skall bli möjligt att undvika ett föregripande i vissa fall av domstolens beslut kräves dock att erforderlig förstärkning sker av domstolspersonalen.

Hittills tillämpade kompensationsåtgärder för laxbeståndets bevarande blir säkerligen icke tillräckliga för att kompensera de skador som den fortsatta allt fullständigare utbyggnaden av laxälvarna måste medföra. Övergång till uppfödning och utsättning i älvmyningen och vid kusten av utvandringsfärdiga ungar (smolt) torde förr eller senare bli nödvändig. Redan utförda försök visar att detta är biologiskt genomförbart. Något bestämt uttalande om den ekonomiska lönsamheten av sådana åtgärder kan för närvarande icke göras, men sannolikt är att kompensationsverksamhet av detta slag är försvarlig även ur ekonomisk synpunkt. Om man med önskvärd snabbhet skall kunna lösa många viktiga ännu olösta frågor och uppnå ekonomiskt lönande resultat är emellertid en omfattande, avsevärt utvidgad försöksverksamhet nödvändig. Denna försöksverksamhet synes även i fortsättningen böra utövas genom vandringsfiskutredningens försorg.

Även om det lyckas att genom lämpliga åtgärder förebygga nedgång av laxbestånden till följd av den fortsatta utbyggnadsverksamheten i de laxproducerande älvarna, är det ovisst, hur länge de senaste årens goda laxfångster kommer att fortfara. Erfarenheten har nämligen visat, att laxbestånden är föremål för mycket stora naturliga variationer. Det synes därför vara av vikt, att särskild utredning företages rörande dels investeringsverksamheten beträffande fiskebåtar och fiskehamnar inom östersjöområdet, dels möjligheten att här omlägga fisket med hänsyn till risken att laxbeståndet kan komma att minska såväl till följd av naturliga orsaker som på grund av sådana ingrepp i vattendragen, som till äventyrs ej kan kompenseras.

Departementschefen. Skyddet för fisket är en av de många frågor, som aktualiserats till följd av den för närvarande bedrivna mycket omfattande vattenbyggnadsverksamheten. Att fisket kommit att bli föremål för alldeles särskild uppmärksamhet i detta sammanhang beror på att fisket och fiskevården numera ägnas ett mycket livligt intresse i vårt land. Tydliga uttryck för strävandena under senare år att bereda fisket och fiskerinäringen förbättrade betingelser är inrättandet av en särskild fiskeristyrelse samt genomförandet av en ny fiskerättslag. Såsom ett led i arbetet på fiskets befrämjande har även framförts krav på åtgärder till förbättrat skydd för fisket vid byggande och andra dylika åtgärder i sjöar och vattendrag.

Jag vill erinra om att denna fråga helt nyligen varit föremål för riksdas-

gens uppmärksamhet. Vid 1952 års riksdag väcktes motioner (I: 239 och II: 416) om åtgärder till förhindrande av att de fortsatta kraftverksbyggena medförde obotlig skada för landet och fiskarbefolkningen i fråga om lax- och ålfisket i våra älvar och i havet. Riksdagen beslöt visserligen, på hemställan av tredje lagutskottet (utl. nr 20), att motionerna ej skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta ställningstagande av riksdagen för- anledes emellertid av att frågan redan i olika sammanhang var föremål för uppmärksamhet. I sitt av riksdagen godkända yttrande framhöll tredje lag- utskottet, att betydelsen och den allvarliga karaktären hos den i motionerna väckta frågan icke kunde nog understrykas. Spörsmålet behandlades vid 1952 års riksdag även i anslutning till en interpellation i andra kammaren rörande ett planerat kraftverksbygge i södra Sverige (andra kamm. prot. 1952 nr 18 s. 6 ff).

Vid den behandling som riksdagen ägnat frågan liksom i den förda dis- kussionen i övrigt har den huvudsakliga uppmärksamheten inriktats på kraftverksbyggnadernas inverkan på laxen och annan vandringsfisk. Med hänsyn till laxens levnadsvanor kan även havslaxfisket påverkas av kraft- verksbyggnaderna. Det egentliga sötvattensfisket, som ju på många håll spelar en betydande roll såsom binäring till jordbruket eller såsom sport- fiske, läser väl också kunna lida förfång. Att emellertid laxfisket kommit att speciellt uppmärksammas beror därpå att detta fiskslag är särskilt värdefullt och att indämningar av strömmande vatten innebär ett lätt påvis- bart hinder för laxens framkomst och fortplantning. De stationära fisk- arterna torde ej vara utsatta för samma påtagliga faror i samband med kraftverk och sjöregleringar. I den mån det icke är fråga om mycket in- gripande förändringar av vattenförhållandena kan dylika företag, åtmins- tone såvitt erfarenheten hittills givit vid handen, i allmänhet genomföras utan risk för ödeläggelse av dessa fiskbestånd eller mera betydande skade- verkningar på dem.

Det får givetvis icke förbises att även andra ingrepp i vattendragen än kraftverksbyggnader och sjöregleringar kan medföra men för fisket. De sakkunniga har av dessa andra ingrepp i sin promemoria uppmärksammat flottningen. Såsom de sakkunniga påpekat torde emellertid något nämnvärt behov av att inrätta helt nya flottleder knappast föreligga, varför man hu- vudsakligen blott har att räkna med förbättringar och utvidgningar av re- dan befintliga flottleder.

Det spörsmål som i första hand uppställer sig, när det gäller fiskets all- männa ställning gentemot företagarintressena i vattendragen, avser ut- formningen av de s. k. tillåtlighetsreglerna, såvitt de gäller fiskeintresset. I främsta rummet är det frågan om tillåtlighet av byggande i vatten som härvid tilldrager sig uppmärksamhet. Såsom framgår av den föregående redogörelsen fordras enligt 2 kap. 3 § vattenlagen för att byggande i vat- ten må äga rum, att en viss matematisk relation finnes mellan nyttan och skadan av det ifrågasatta företaget. Även om detta villkor är uppfyllt, kan dock bl. a. det förhållandet, att ett betydande fiskeintresse genom företaget

lider förfång, utgöra hinder för tillstånd till företaget. Å andra sidan kan ett företag, som icke uppfyller villkoret om ett visst matematiskt förhållande mellan nyttan och skadan eller som medför väsentligt förfång för fiskerinäringen, ändå få komma till stånd, om det är av stor betydelse ur allmän synpunkt. Tillämpningen av de angivna grundsatserna har hittills i allmänhet utfallit så att fisket fått stå tillbaka för kraftintresset, vilket uppenbarligen sammanhänger med att nyttiggörandet av vattenkraften vanligtvis representerar mycket betydande ekonomiska värden i jämförelse med den skada som åsamkas fisket. Detta resultat är ur fiskets synpunkt beklagligt men måste accepteras ur allmän samhällelig synpunkt. Tillräcklig anledning att nu upptaga en diskussion om revidering av tillåtlighetsreglerna i det speciella avseende varom här är fråga torde knappast föreligga. I den mån fisket och fiskerinäringen tillmätes en ökad betydelse ur samhällets synpunkt kommer detta att avspeglade sig vid myndigheternas ställningstaganden till de särskilda kraftverksprojekten. Jag vill såsom exempel erinra om hurusom myndigheterna ställde sig mycket tveksamma till det stora kraftverksbygget vid Bergforsen i Indalsälven. Tillåtlighetsfrågan beträffande detta företag fick nyligen sin lösning efter ett utdraget prövningsförfarande. Det slutliga avgörandet innebar medgivande till företaget, men betydande kompensationsåtgärder för fisket kommer att vidtagas.

I ett par remissyttranden har, i anslutning till vad de sakkunniga anfört rörande fiskets möjligheter att hävda sig i konkurrensen med kraftintresset, påpekats att man ej kunde bortse från att bestämmelserna i vattenlagen om kungsådra innebure ett speciellt värn för fiskeintresset. Såvitt angår förhållandet mellan kraftintresset och det allmänna fiskeintresset torde emellertid kungsådreinstitutet, med den gestaltning det erhållit i vattenlagen, ej erbjuda fisket något särskilt skydd utöver det som innefattas i de allmänna reglerna rörande byggande i vatten i 2 kap. vattenlagen.¹ Det är dock tydligt att det allmänna fiskeintresset vid tillåtlighetsprövningen ofta spelar en särskilt framträdande roll, när det gäller vattendrag av den storlek att i dem finnes kungsådra.

Av det anförda framgår att jag icke är beredd att tillstyrka lagstiftningsåtgärder i syfte att med hänsyn till fiskets intressen göra villkoren för tillåtlighet av byggande i vatten mera restriktiva än för närvarande. Det är emellertid i hög grad angeläget att fisket i den mån det är möjligt skyddas och bevaras trots utbyggnaden av vattendragen. Jag kommer att i det följande, i anslutning till de sakkunnigas förslag, upptaga olika spørsmål om revision av vattenlagens bestämmelser i detta avseende. Det bör här betonas, att det finns ett glädjande drag i den för fisket ogunstiga utveckling, som den starka expansionen på vattenbyggnadsområdet inneburit, nämligen det intresse vattenkraftindustriens representanter själva ådagalagt för att i möjligaste mån söka upprätthålla fiskbeståndet vid den allt fullständigare utbyggnaden av vattendragen. Igångsättandet av den s. k. vandringsfiskutredningen har visat sig vara ett synnerligen värdefullt initiativ. Det är enligt min mening mycket angeläget, att de åtgärder för åstadkomman-

¹ Jfr 1917 års bet. s. 165.

de av samarbete mellan fiske- och kraftintressena — avseende bl. a. tillsättande av älvkommittéer samt utarbetande av utbyggnadsplaner och älvplaner för de större vattendragen — som föreslagits i det förut omnämnda, av vandringsfiskutredningen överlämnade betänkandet verkligen kommer till stånd. Frågan lärer ännu icke vara mogen för iagstiftningsåtgärder. Enligt vad jag inhämtat har emellertid redan på frivillighetens väg åtgärder i den angivna riktningen flerstädes kommit till stånd. Den av vandringsfiskutredningen bedrivna försöksverksamheten är givetvis av stor betydelse, och det är att hoppas att den inom en snar framtid skall giva anvisning på effektiva och samtidigt tekniskt och ekonomiskt genomförbara metoder till fiskets skyddande.

II. Föreskrifter till skydd för fisket enligt 2 kap. 8 § vattenlagen.

Gällande bestämmelser. Såsom förut omnämnts innehåller 2 kap. 8 § vattenlagen vissa föreskrifter om vad som skall iakttagas till skydd för fisket vid byggande i vatten. Den byggande är pliktig att utan ersättning vidtaga och för framtiden underhålla nödiga anordningar för fiskens framkomst eller eljest för tryggande av fiskets bestånd samt tillsläppa för ändamålet nödigt vatten ävensom ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter i övrigt, vilka till följd av byggnaden kan erfordras till skydd för fisket. Befrielse från skyldigheten kan dock medgivas, om nyttan av ifrågasatt anordning icke skäligen kan anses motsvara den förlust och kostnad, som därigenom skulle tillskyndas byggnadens ägare. Det förutsättes då, att byggnadens ägare skall gottgöra de enskilda fiskerättsägarna den skada som åsamkas dem.

Avfattningen av 2 kap. 8 § ger närmast vid handen, att man tänkt sig att skyldigheten att ombesörja skyddsåtgärderna skulle åvila byggnadens ägare. Emellertid har det ofta befunnits ändamålsenligt, att åtgärderna utföres av annan, t. ex. hushållningssällskap, fiskevårdsförening eller annan organisation. Åtgärderna får då bekostas av byggnadens ägare medelst en avgift, som fastställes antingen såsom engångsavgift eller att utgå årligen.

Här torde även böra nämnas att 8 § fiskeristadgan den 17 oktober 1900 innehåller en föreskrift rörande fiskgaller för turbin. Där vatten ledes in till turbin skall, då is ej täcker vattnet eller islossning eller bildning av isörja äger rum, galler med högst två cm breda öppningar vara anbragt så, att fisk av storlek, att den ej kan genomgå nämnda öppningar, hindras att inkomma i turbinen. Om någon önskar träffa annan anordning för åstadkommande av samma verkan, skall han göra ansökan hos länsstyrelsen, som äger meddela beslut därom.

De sakkunniga. Med hänvisning till sina uttalanden rörande frågan om fiskets allmänna ställning till kraft- och flottningsintressena framhåller de sakkunniga, att uppmärksamheten torde böra inrikta sig på frågan vilka möjligheter som funnes att förebygga eller reducera de skadliga verkningarna

å fisket av det fortsatta utbyggandet av vattenkraften och annat byggande i vatten ävensom av flottningen. Härom anför de sakkunniga närmare:

I detta hänseende bör särskilt framhållas, att det ur allmän synpunkt och på lång sikt är högst angeläget att åtgärder så långt möjligt vidtagas för att bibehålla fiskbeståndet och möjligheterna till fiskerinäringens förkovran och att man icke låter sig nöja med att tillerkänna de enskilda fiskeintressenterna penningersättning för lidna skador. Det bereder för övrigt mycket stora svårigheter att tillförlitligt uppskatta omfattningen och värdet av skada, som uppkommer för enskilda fiskeintressenter. Frågan vilka sakägare, som ha sådan rättslig ställning att de äro berättigade till skadeersättning, kan också ibland vara komplicerad. Det synes exempelvis tveksamt, huruvida personer som utöva fiske vid kusten utanför det enskilda fiskevattnet eller på internationellt vatten kunna — alldeles bortsett från svårigheten att bevisa sambandet mellan visst kraftverksbygge och skada å havslaxfisket — åberopa någon rättsgrund, som ger stöd för ersättningsstalan. De sakkunniga ha emellertid ej anledning att närmare ingå på dessa frågor, vilka i rätts-tillämpningen böra prövas enligt de allmänna grunder som gälla för ersättning i vattenmål.

När man sålunda konstaterar, att det gäller att i största möjliga omfattning få till stånd åtgärder, genom vilka betingelser skapas för fiskets bibehållande och utveckling jämsides med att vattendragen utnyttjas för kraft-ändamål och för flottning, är därmed sagt att vad man här möter i första hand är en fråga om vilka möjligheter och metoder den tekniska utvecklingen och den fiskeribiologiska forskningen kunna anvisa i sagda avseende. I fråga om de möjligheter att skydda fisket som stå till buds må först nämnas, att mycket kan vinnas genom att vattenhushållningen anpassas med hänsyn till betingelserna för fisket, i främsta rummet genom att vattenavrinningen regleras så att vattenföringen i vattendraget icke nedgår under erforderligt minimivärde. Enligt vad som uttalats från fiskesakkunnigt håll bör denna minimivattenföring i regel motsvara minst den naturliga lågvattenföringen. Finnas lekmöjligheter och förutsättningar för fisken att uppehålla sig uppströms dammbyggnaden, kunna anordningar vidtagas för att möjliggöra fiskens framkomst, såsom genom laxtrappor, ålyngelledare eller eventuellt genom upptransport av fisken. I många fall har man emellertid sökt upprätthålla fiskbeståndet genom fiskodling. Fullt effektiva metoder för rationell fiskodling i större skala äro ännu ej utexperimenterade. På området försiggår dock ett livligt forskningsarbete, vilket i stor utsträckning såsom i fråga om vandringsfiskutredningen sker på kraftintressenternas bekostnad. Vandringfiskutredningen har satt som sitt mål att skapa möjligheter att upprätthålla laxbeståndet i havet, oaktat uppvandrings- och lekmöjligheterna för laxen i flertalet av de stora laxälvarna komma att kanske nästan helt försvinna. Utredningens arbete är lagt på lång sikt, och det lär dröja åtskilliga år, innan arbetet är avslutat. Men det kan förväntas att, allt eftersom arbetet fortskrider, vissa resultat skola framkomma, vilka kunna omedelbart tillgodogöras. — Ej sällan torde det vara möjligt att, då t. ex. genom en sjöreglering betingelserna för ett visst fiske försämrats, genom fiskodling framskapa ett fiskbestånd bestående av annan eller andra fiskarter, vilka kunna trivas i det reglerade vattenområdet.

Efter erinran om innehållet i 2 kap. 8 § vattenlagen anför de sakkunniga vidare:

I den mån fisket påverkas av byggnaden och den vid densamma verkställda vattenhushållningen blir den byggande regelmässigt pliktig att vidtaga åt-

gärder i syfte att motverka skadan; endast i undantagsfall bör väljas det alternativen att han allenast förpliktas gottgöra skadan genom penningersättning till de enskilda intressenterna. En mera ingående reglering har lagstiftaren dock ansett sig böra undvika. Det har överlåtits till rättstillämpningen att i varje särskilt fall avgöra, huruvida förebyggande åtgärder skola vidtagas och vilka åtgärder som bäst lämpa sig. Av stor vikt är att vattenhushållningsbestämmelserna utformas så att minsta möjliga skada å fisket uppstår. Över huvud taget bör tillses, att de naturliga betingelserna för fisket bibehållas i den omfattning som går att förena med att ändamålet med byggnaden blir tillgodosett. När emellertid byggnaden eller vattenhushållningen vid densamma ej kan anordnas så att fisket lämnas oberört, brukar i regel tillgripas fiskodling för upprätthållande av fiskbeståndet. Det torde icke kunna förnekas att denna åtgärd ej sällan har begagnats schablonmässigt och utan förutsättningar för ett lyckat resultat. Såsom ovan anmärkts ha ännu ej framkommit sådana metoder för fiskodling, att man alltid är säker på att de avsedda verkningarna skola uppnås. Det kan i detta sammanhang erinras om att erfarenheten givit vid handen, att det för uppnående av gynnsamma resultat av fiskodling är önskvärdt att vinna samverkan med dem som utöva fiske inom vattenområdet. Ett rationellt bedrivit fiske kan vara en förutsättning för att fiskodlingen skall lyckas.

I praxis uppkommer understundom tvekan, huruvida erforderliga åtgärder böra utföras av den byggande själv eller om det blott skall åläggas honom att bekosta åtgärder, för vilkas utförande ansvaret åvilar myndighet eller annan. När det gäller anordnande av fiskväg eller tappningsbestämmelser till skydd för fisket blir frågan givetvis ej aktuell. Men beträffande en sådan åtgärd som fiskodling kunna båda alternativen komma i fråga. Här kan det ofta vara förmånligt att de fiskevårdande myndigheterna mot viss ersättning i form av engångsavgift eller årlig avgift övertaga ansvaret för att åtgärderna komma till utförande. Åtgärderna kunna då bättre anpassas efter förhållandena och efter erfarenheter inom den fiskeribiologiska forskningen. När det gäller mindre anläggningar har företagaren för övrigt ofta ej alls sådana resurser, att han själv är i stånd att ombesörja åtgärderna. Det skall dock å andra sidan ej förbises, att en sådan ordning även kan medföra betydande nackdelar. Dessa sammanhånga med att den organisation som nu finnes för administrering av åtgärderna ej är tillräcklig. Ofta ha avgifterna disponerats så att de av lantbruksstyrelsen (numera fiskeristyrelsen) ställts till vederbörande hushållningssällskaps förfogande, varefter hushållningssällskapet av medlen beviljar understöd till fiskevårdsföreningar eller andra samman slutningar av fiskare. Härigenom kan syftet med avgiften bliva helt förfelat; för att detta skall bliva tillgodosett böra åtgärderna planeras i ett sammanhang och på längre sikt och ej göras beroende av mer eller mindre sporadiska initiativ från ortsbefolkningens sida. Förhållandena skulle förbättras, därest fiskeridadministrationen, ej minst den lokala, bleve förstärkt.

De sakkunniga uttalar i anslutning härtill att det ej syntes lämpligt att i lagen införa bestämmelser, som närmare än vad nu vore fallet preciserade vad som ålåg den byggande i fall då fiskeintresse berördes av anläggningen, vare sig beträffande valet mellan olika åtgärder till fiskets skyddande eller frågan vem ansvaret för åtgärdernas utförande borde åvila. Domstolen finge i varje särskilt fall med ledning av den fiskerisakkunniges yttrande taga ställning till hur fisket bäst borde skyddas. I huvudsak torde de önskemål om bättre skydd för fiskets intressen och särskilt åtgärder till förhindrande av fortsatt nedgång av laxbeståndet, som framkommit, så långt som för när-

varande vore möjligt ha blivit tillgodosedda genom igångsättande av vandringsfiskutredningen.

En av de sakkunniga, herr *Skoglund*, har i ett särskilt yttrande ifrågasatt, huruvida icke bestämmelser angående lågvattenföringen såsom minimigräns borde intagas i lagtexten.

Yttrandena. Kammarkollegiet, fiskeristyrelsen, flera fiskeriintendenter, svenska ostkustfiskarens centralförbund samt föreningen statens fiskeritjänstemän ansluter sig till herr *Skoglunds* förslag att bestämmelser om lågvattenföringen såsom minimigräns skall införas i lagtexten. Även *länsstyrelsen i Kronobergs län* och *svenska fiskevårdsförbundet* ger uttryck åt samma uppfattning, dock under framhållande av att möjlighet till undantag i särskilda fall borde beredas.

Vattenöverdomstolen anser erforderligt att i 2 kap. 8 § införas bestämmelser, som klart utsäger när avgifter kan utdömas och till vilket ändamål avgifterna skall användas. I lagtexten borde sålunda tydligt komma till uttryck, att huvudregeln vore, att den byggande skulle vidtaga och bekosta erforderliga åtgärder till fiskets skydd. Endast i de fall då den byggande ej kunde anses vara i stånd att tillfredsställande fullgöra erforderliga åtgärder eller någon av dem, eller det eljest kunde finnas lämpligt att uppdraga åtgärder-*nas* vidtagande åt annan, borde ett åläggande för den byggande att utgiva avgift ifrågakomma. I domstolens beslut om förpliktande att utgiva avgift borde med ledning av den fiskerisakkunniges yttrande såvitt möjligt angivas, till vilka åtgärder avgiften vore avsedd att användas.

Svenska fiskevårdsförbundet har ifrågasatt, om icke föreskriften i 8 § fiskeristadgan om skyldighet att framför turbinintag ha fiskgaller med två cm öppningar borde överflyttas till vattenlagen. Förbundet framhåller, att det i praktiken torde vara betydligt vanligare att ansökan om befrielse från nämnda skyldighet prövas av vattendomstolen än att dylik ansökan prövas av länsstyrelse.¹

Departementschefen. Stadgandet i 2 kap. 8 § vattenlagen innebär, att den som bygger i vatten är pliktig att vidtaga de åtgärder och underkasta sig de föreskrifter som påkallas för att fisket skall kunna upprätthållas, dock att befrielse härifrån kan medgivas om nyttan av ifrågasatt anordning ej står i skäligen proportion till den förlust och kostnad som åsamkas honom. I de sakkunnigas förslag har stadgandet lämnats oförändrat såvitt nu är i fråga. Vid remissbehandlingen av förslaget har emellertid framkommit önskemål om att på några punkter en närmare precisering av lagtexten borde ske till ledning för domstolen. Sålunda har från flera håll påyrkats att i lagtexten skulle angivas att vattnet vid en dammbyggnad ej finge innehållas på sådant sätt, att vattenföringen nedströms densamma nedginge under den naturliga

¹ Jfr bet. med förslag till fiskeristadga m. m. (SOU 1953:2) s. 27.

lågwaterföringen. Detta önskemål, vilket framförts redan i ett särskilt yttrande som avgivits av en av de sakkunniga, har givetvis visst fog för sig. Övervägande skäl torde dock tala mot införande av dylik generell regel. I vattendrag, som i större eller mindre utsträckning är profilreglerade, läser nämligen en dylik inskränkning av tappningen ofta utan risk för fisket kunna medgivas. Och i övrigt kan man ej bortse från att rättigheten att under vissa perioder i största möjliga grad innehålla vattnet kan vara av mycket väsentlig betydelse för att få ett gott utbyte av en vattenreglering. Frågan bör enligt min mening i varje särskilt fall få prövas av vattendomstolen efter de allmänna grunder som angives i 2 kap. 8 §.

Vidare har vattenöverdomstolen anmärkt, att i paragrafen borde meddelas bestämmelser, som klart utsäger när särskilda avgifter i stället för direkta kompensationsåtgärder kan utdömas och till vilket ändamål avgifterna skall användas. Redan den nuvarande lydelsen har enligt en sedan länge stadgad praxis ansetts medgiva fastställande av särskilda avgifter, därest den byggande icke lämpligen kan åläggas att själv utföra de till skydd för fisket erforderliga åtgärderna, varför den ifrågasatta kompletteringen av lagtexten skulle bli av rent redaktionell natur. Såsom framgår av den följande framställningen avses att till paragrafen skall fogas vissa nya bestämmelser om omprövning, och dessa blir så avfattade att stadgandets innebörd i det angivna hänseendet icke behöver vålla någon tvekan. Såsom vattenöverdomstolen anmärkt bör huvudregeln vara att den byggande själv skall ombesörja nödiga åtgärder; denna grundsats torde kunna utläsas av den gällande avfattningen av stadgandet. Då avgift utdömes i stället för åläggande att vidtaga särskilda åtgärder, bör självfallet ändamålet med avgiften i möjligaste mån preciseras i beslutet.

Föreskriften om fiskgaller i 8 § fiskeristadgan synes vara av alltför speciell natur för att böra upptagas i vattenlagen. Det framgår av den i 2 kap. 8 § fastslagna grundsatsen och ligger för övrigt i sakens natur, att åtgärder till förhindrande av att fisk förstöres i turbiner alltid skall vidtagas.

III. Ändrade bestämmelser om grunderna för fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § vattenlagen.

Gällande bestämmelser m. m. Det har ansetts påkallat att såsom villkor för byggande i vatten för vissa fall stadga skyldighet att utgiva särskild avgift till befrämjande av fisket inom landet. Bestämmelser härom har, såsom redan tidigare anmärkts, upptagits i 2 kap. 10 §. Såsom skäl för en sådan avgift har i motiven anförts att, oavsett att åtgärder till skydd för fisket stadgades och ersättning till enskilda fiskeintressenter utginge, dock i allmänhet kvarstode viss skada, som drabbade fiskerinäringen i stort.¹ Avgift skall enligt 2 kap. 10 § utgå, då damm bygges för tillgodogörande av vattnet

¹ 1917 års bet. s. 225.

såsom drivkraft eller för nämnda ändamål göres annan byggnad i vatten, varigenom de naturliga vattenståndsförhållandena ändras. Avgiften skall bestämmas till minst tio öre och högst en krona för varje hästkraft, som vid lågvatten kan uttagas vid byggnaden. I fråga om byggnad i vatten med ändamål att utöva reglering av vattnets avrinning eller att tillgodogöra vattnet annorledes än såsom drivkraft gäller detsamma, dock att avgiften därvid skall beräknas efter den före regleringen framrinnande lågvattenmängden eller, där fråga är om vattnets tillgodogörande, efter den lågvattenmängd, som kan vid byggnaden uttagas, samt utgå med minst tio och högst ett-hundra kronor för varje sekundkubikmeter. Har byggnaden till ändamål såväl vattnets tillgodogörande såsom drivkraft som utnyttjande av vattnet annorledes eller reglering av vattnets avrinning, skall i fråga om beräkningsgrunden vid avgiftens bestämmande hänsyn tagas till det ändamål, som är det huvudsakliga. Avgiften skall erläggas från och med året näst efter det då arbetet på byggnaden påbörjats och utgå årligen så länge byggnaden bibehålles. Befrielse från skyldighet att utgiva avgift kan medgivnas, om genom byggnaden endast obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena förorsakas.

Om byggnad, som tillkommit enligt den före vattenlagen gällande rätten, blir ombyggd eller ändrad och ombyggnaden eller ändringen medför väsentligt större skada å fisket än den byggnaden förut orsakat, skall avgift utgå och därvid — vilket måhända ej med full tydlighet framgår av lagtexten men uttryckligen utsagts i motiven — beräknas på samma vattenmängd resp. vattenkraft som om hela byggnaden vore ny. I övrigt är ägare av äldre byggnader ej pliktiga att utgiva fiskeavgift enligt förevarande paragraf.

Fiskeavgiften skall inom de fastställda gränserna bestämmas av vatten-domstolen efter förslag av statens fiskeritjänsteman. Vid bestämmandet av avgiften skall avseende fästas bl. a. därå, om fiske finnes som genom byggnaden skadas, om med hänsyn till byggnadens storlek och beskaffenhet i övrigt samt dess belägenhet inverkan därav å fisket är mer eller mindre menlig, om byggnadens ägare jämlikt stadgandet i 2 kap. 8 § förpliktats att vidtaga och underhålla anordningar för fiskets bestånd, samt om föreskrivna dylika anordningar för ägaren medför större eller mindre kostnad.

Efter vattenlagens genomförande med ingången av år 1919 har i avgifter enligt 2 kap. 10 § till och med den 30 juni 1953 influtit sammanlagt omkring 2,6 miljoner kronor, vartill kommer räntor å fonderade avgifter. Avgifterna ökas år från år i samband med tillkomsten av nya kraftverk och vattenregleringar. Antalet avgifter utgjorde enligt senast tillgängliga uppgifter, som härrör från år 1950, omkring 600. Flertalet av dem eller omkring 400 understeg 50 kronor, medan antalet avgifter över 1 000 kronor var omkring 30.

De sakkunniga. De sakkunniga framhåller att vissa anmärkningar framkommit mot det sätt, på vilket normerna för avgiften enligt 2 kap. 10 § avvägts, och att i några avseenden tvekan uppkommit om bestämmelsernas rätta innebörd.

Till en början upptager de sakkunniga frågan om avgiften för k r a f t -

anläggningar och berör därvid närmast spörsmålet om lågvattenföringen såsom norm för beräkning av avgiften. De sakkunniga anför:

Ehuru begreppet lågvatten uttryckligen definieras i 14 kap. 1 § vattenlagen (medeltalet för ett så stort antal år som möjligt av de vattenmängder, vilka var för sig utgöra den minsta vattenmängden under året), har det i rättstillämpningen visat sig att begreppet, i allt fall i detta sammanhang, icke är fullt entydigt. Enligt en mening skall vid fiskeavgiftens beräkning hänsyn tagas allenast till den naturliga, *oreglerade* lågvattenmängden, medan en annan mening hävdar, att man bör beakta den ökning av lågvattenföringen, som kan ha uppkommit genom tidigare i vattendraget genomförda regleringar, eller med andra ord räkna med den *reglerade* lågvattenmängden. Denna tolkningstvist gäller fiskeavgiften såväl för kraftanläggningar som för vattenregleringar. Någon fullt stadgad praxis på området torde ännu ej ha utbildat sig, ehuru man numera kan iakttaga en ökad benägenhet att taga hänsyn till reglerad vattenföring.

Anledningen till att lågvattenmängden antagits såsom norm för beräkning av fiskeavgiften torde ha varit att storleken av det fiskbestånd som ett vattendrag förmår uppbära ansetts vara beroende av den genomsnittliga lägsta vattenföringen; värdet å den presumtiva skada å fisket, som en vattenbyggnad förorsakar — när det gäller bestämmande av fiskeavgiften är det ju fråga om en högst skönsmässig uppskattning — har ansetts i stort sett stå i proportion till lågvattenmängdens storlek. Såsom förut framhållits finnes anledning antaga att den utjämning av vattenstånd och vattenföringar som ofta åstadkommes i reglerade vattendrag kan förbättra betingelserna för fisket. Det torde i huvudsak vara detta förhållande som anförts såsom stöd för åsikten att vid fiskeavgiftens bestämmande, såvitt angår kraftverksbyggnader, icke kan bortses från den av tidigare regleringar föranledda utjämningen av vattenföringen. Om denna åsikt måhända kan godtagas såvitt angår tolkningen av gällande rätt, synes emellertid ett övervägande av frågan de lege ferenda leda till ett annat resultat. Det förefaller mest tilltalande att såsom grundval för avgiftens beräkning lägga en bestående norm och icke ett värde, som varierar med mer eller mindre varaktiga ingrepp i vattendraget. Lågvattenföringen efter en genomförd reglering kan ej sällan bli godtycklig och starkt varierande, beroende på utformningen och tillämpningen av vattenhushållningsbestämmelserna, och kan för övrigt ibland nedgå under den naturliga lågvattenföringen. Strängt taget utgör en vattenreglering med därav föranledda ändringar i vattenföringen en utvidgning av eller påbyggnad på de särskilda i regleringsföretaget deltagande kraftanläggningarna, och för detta ingrepp i vattendraget, vilket ju ej med säkerhet kommer att bli bestående lika länge som kraftanläggningen som sådan, bör avgift beräknas för sig i samband med tillståndet till regleringsföretaget. Övervägande skäl synas därför tala för att såsom norm för beräkning av avgiften för kraftanläggningar antaga den naturliga, *oreglerade* vattenföringen. Vissa svårigheter kunna måhända ibland uppstå att konstruera fram värdet å den naturliga vattenföringen, då ett vattendrag under många år gjorts till föremål för ett flertal olika regleringar. I regel torde dock anteckningar från tidigare observationer föreligga, vilka kunna giva ledning för ett ungefärligen riktigt bedömande.

Det förhållandet, att den oreglerade lågvattenmängden lägges till grund för beräkning av avgiftslatituden, behöver ej innebära, att den omfattning i vilken vattendraget är eller kan väntas i framtiden bli reglerat och därav föranledda ändrade betingelser för fisket bli helt utan betydelse för avgiftens bestämmande. Vid fastställande av avgiften inom den vida latituden

kan vederbörlig hänsyn härtill tagas med beaktande av de i varje särskilt fall föreliggande omständigheterna enligt de grunder som angivas i nuvarande andra stycket av 2 kap. 10 §.

Beträffande fiskeavgiften för vattenregleringar påpekar de sakkunniga, att endast vattendragets storlek uttryckt i lågvattenföringen före regleringen — ej företagens omfattning — kommer till uttryck i den nu gällande beräkningsgrunden, samt anför vidare:

Avgiften för en reglering skall beräknas till visst belopp för varje sekundkubikmeter av lågvattenföringen, vare sig det är fråga om vattenståndsvariationer på någon eller några decimeter eller genom regleringen skapas ett regleringsmagasin med flera meters höjd. Även om viss möjlighet till anpassning föreligger genom den vida latituden för avgiftens bestämmande, synes detta förhållande ej fullt tillfredsställande. I vissa fall kommer avgiften att bliva alltför låg med hänsyn till syftet med densamma och i jämförelse med vad som utgår för kraftanläggningar, medan den i något fall möjligen kan tänkas bliva oskäligt hög. Genomsnittligt sett torde de för vattenregleringar fastställda avgifterna till beloppen ligga under vad som kan anses såsom en skälig nivå. Med hänsyn härtill synas åtgärder böra övervägas för genomförande av en måttlig höjning med samtidig anpassning till vederbörande företags omfattning. Det skulle kunna ifrågasättas att avgiften beräknades efter samma grund som regleringsavgifterna enligt 4 kap. vattenlagen, d. v. s. med hänsyn till ökningen i uttagbar vattenkraft i de av regleringen berörda strömfällen. Ej heller denna beräkningsgrund anknyter dock i tillräcklig grad till själva regleringen och dess omfattning; bl. a. bleve avgiftens storlek beroende av huruvida regleringssjön ligger högt upp i vattendraget, så att ett flertal kraftverk få båtnad av regleringen, eller om sjön ligger längre ned. Lämpligare synes vara att till grund för avgiften lägga storleken av det vattenmagasin, som är beläget mellan regleringsgränserna (bruttomagasin). Även mot en sådan beräkningsgrund lära vissa anmärkningar kunna riktas, men den torde vara den bästa som står till buds. Metoden är användbar såväl vid årsreglering som vid korttidsreglering. Bestämmandet av vad som skall anses såsom regleringsmagasin torde ej behöva vålla några större svårigheter, även om, såsom understundom är fallet, någon fix dämmningsnivå ej är föreskriven. Såsom avgiftslatitud föreslås minst tio öre och högst en krona för varje del av magasinet, som omfattar 50 000 kubikmeter. För regleringsföretag av mera betydande omfattning lära emellertid med denna norm avgiften komma att bli oskäligt hög. För den del av magasinsvolymen, som överstiger 100 miljoner kubikmeter, bör därför beräkningsnormen avse varje del, som omfattar 100 000 kubikmeter.

Till belysning av verkningarna av den föreslagna ändringen av beräkningsgrunden har i en vid promemorian fogad uppställning meddelats vissa uppgifter angående några redan pågående regleringar av olika omfattning. Uppställningen torde få fogas såsom bilaga till protokollet (*Bilaga C*).

De sakkunniga upptager även frågan, huruvida och efter vilka grunder fiskeavgift skall utgå vid ombyggnad eller annan ändring av förut befintlig anläggning. I detta hänseende uttalar de sakkunniga följande.

I lagrummet finnes särskilt stadgande härom blott beträffande anläggningar, som tillkommit jämlikt äldre lag. I nuvarande fjärde stycket stad-

gas sålunda, att därest byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, blir ombyggd eller ändrad och ombyggnaden eller ändringen medför väsentligt större skada å fisket än den byggnaden förut orsakat, de i första och andra styckena givna bestämmelserna skola lända till efterrättelse i avseende å byggnaden. Såsom framgår av avfattningen av bestämmelsen i fjärde stycket och ytterligare bestyrkes genom ett uttalande i motiven, skall i detta fall avgiften beräknas på hela den vattenmängd resp. vattenkraft, som kan vid byggnaden uttagas. Uttrycket ombyggnad eller ändring torde ha avseende ej blott å själva byggnadens beskaffenhet. Man får fatta uttrycket i den mera vidsträckta bemärkelse, som i 2 kap. 1 § gives åt begreppet byggnade i vatten, så att däri inbegripes varje åtgärd till förändring av vattnets djup eller läge. Även om ändringen blott innebär ändrade bestämmelser angående vattenhushållningen vid dammen, torde sålunda nuvarande fjärde stycket i 2 kap. 10 § vara tillämpligt. Det är att märka att huvudstadgandet i första stycket har sådan innebörd, att avgift skall utgå oavsett byggnadens verkningar å fisket och till och med oberoende av om i vattendraget överhuvud taget finnes fisk eller ej; dessa förhållanden ha blott betydelse för fastställande av avgiftens storlek inom den stadgade latituden. Lagstiftaren har velat tillerkänna vattenbyggnader, som tillkommit jämlikt äldre lag, en i viss mån privilegierad ställning genom förevarande stadgande i fjärde stycket, som innebär att dessa enligt äldre lag tillkomna anläggningar äro befriade från avgift, så länge icke vid desamma vidtagas sådana ändringar som ha väsentliga skadeverkningar å fisket. Det är att märka att stadgandet torde vara tillämpligt även då en förändring eller ombyggnad avser att byggnaden skall utnyttjas för ett helt nytt ändamål, t. ex. då en gammal kvarndamm skall begagnas för reglering av vattnets avrinning ur en ovanförliggande sjö till förmån för nedströms belägna kraftverk; även i ett sådant fall skall sålunda avgift utgå blott under förutsättning att förändringen medför väsentligt större skada å fisket än den som förut uppkommit (jfr N.J.A. 1927 s. 407). Understundom kan dock ändringen vara så genomgripande, att det torde kunna ifrågasättas att behandla anläggningen eller ombyggnaden såsom ett helt nytt företag. När en gammal såg- eller kvarndamm ombygges till en modern kraftanläggning med väsentligt större fallhöjd och högre effekt, förefaller det knappast motiverat och förenligt med grunderna för lagrummet att bibehålla anläggningen vid den gynnade ställningen enligt fjärde stycket.

Stadgandet i fjärde stycket torde innebära att fiskeavgift vid ombyggnad eller ändring av äldre dammbyggnad skall utgå endast under förutsättning att ombyggnaden eller ändringen medför att de naturliga vattenståndsförhållandena ändras (jfr N.J.A. 1932 s. 163). Det förekommer ej så sällan, att vid äldre anläggningar ombyggnad sker av dammtrösklar, skibord o. dyl. på sådant sätt, att möjligheterna för fiskens upp- eller nedgång försämrans, utan att samtidigt någon ändring av dämmnings- eller sänkningsnivån eller vattenhushållningen vid dammen är avsedd. Är det fråga om en blott och bar tätning av en äldre bristfällig dammbyggnad — något som ofta kan försvara fiskens framkomstmöjligheter — torde byggnadens ägare ofta kunna åberopa sig på att det för dammen gällande tillstånd omfattar rätt att avstänga vattendraget med en tät dammbyggnad, och i sådana fall synes det vara riktigt, att han blir fri från fiskeavgift. I andra fall och särskilt då det gäller mera genomgripande ombyggnader, förefaller det dock omotiverat att fiskeavgift ej kan utdömas.

Beträffande ombyggnad eller annan ändring av anläggning, som tillkommit enligt vattenlagen, finnes ej något särskilt stadgande i 2 kap. 10 §. Det förhållandet, att ombyggnad särskilt omnämns beträffande äldre anlägg-

ningar, skulle möjligen motsättningsvis kunna åberopas såsom stöd för att ombyggnad av anläggning som tillkommit enligt vattenlagen ej skulle vara avgiftsbelagd. I praxis har emellertid avgift brukat utdömas vid påbyggnad av kraftverksdamm för uttagande av ytterligare vattenkraft, varvid avgiften beräknats efter den genom påbyggnaden erhållna ökningen av lågvatteneffekten. Beträffande ändringar som skett utan direkta byggnadsåtgärder, t. ex. genomförande av korttidsreglering vid en kraftverksdamm, har praxis varit vacklande. Med tanke på den innebörd som i vattenlagen gives åt begreppet byggande i vatten synes det emellertid knappast motiverat att göra någon åtskillnad i detta avseende. Den redigaste tolkningen av lagrummet torde vara att anse varje ombyggnad eller annan ändring, som passar in på definitionen i 2 kap. 1 §, såsom avgiftspliktig, därest den medför ändring av vattenståndsförhållandena. Ofta brukar i sådana fall föreskrivas åtgärder enligt 2 kap. 8 §, och det finnes knappast anledning varför avgift enligt 2 kap. 10 § ej skulle utgå. Vissa svårigheter kunna nog uppkomma när det gäller grunderna för avgiftens beräkning. Därest ändringen avser genomförande av ett företag med helt nytt ändamål eller det gäller en påbyggnad av det äldre företaget, kan avgiften i regel beräknas direkt enligt de i lagen stadgade normerna. I andra fall åter torde ej kunna bortses från sambandet med det befintliga företaget; avgiften får då beräknas närmast såsom ett tillägg till den förut utgående avgiften. Medför ombyggnaden endast obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena, träder givetvis bestämmelsen i nuvarande tredje stycket om befrielse från avgiftsplikt i tillämpning. För det fall, då ändring i vattenståndsförhållandena ej alls uppkommer men ombyggnaden medför försämrade möjligheter för fiskens framkomst, synes enligt gällande rätt avgift ej kunna utdömas.

De grunder som äro att tillämpa beträffande fiskeavgift för ombyggnad eller ändring av vattenbyggnad äro, såsom av den lämnade översikten framgår, ej så lättöverskådliga. Med hänsyn till de skiftande förhållanden som förekomma torde det emellertid knappast vara möjligt att genom lagändring tillskapa en enklare allmängiltig regel. Man torde emellertid med hänsyn till vad förut anförts böra vidtaga den ändringen i grunderna för avgiftens utgående, att avgiftsskyldighet kommer att inträda för varje ombyggnad eller ändring, som försämrar möjligheterna för fiskens framkomst, även om den ej ändrar vattenståndsförhållandena (såväl då ombyggnaden avser anläggning, som tillkommit före vattenlagen, som då det gäller ändring av en nyare byggnad). Frågan om grunderna i övrigt för bestämmande av avgift vid ombyggnad och ändring torde få lösas i rättstillämpningen i huvudsak efter de riktlinjer som ovan angivits och med ledning av reglerna angående avgifter vid vattenbyggnader i allmänhet. Vid utvidgning av vattenregleringsföretag torde få iakttagas, att avgiften för det nya regleringsstadiet beräknas inom den latitud som blir tillämplig därest jämväl den tidigare ianspråktagna magasinvolymen beaktas; i den mån den sammanlagda magasinvolymen överstiger 100 miljoner kubikmeter, blir sålunda den lägre latituden tillämplig.

Slutligen behandlar de sakkunniga den tredje av de i 2 kap. 10 § upptagna kategorierna avgiftsbelagda byggnader, nämligen byggnad för vattnets tillgodogörande annorledes än såsom drivkraft. Om avgiftsplikten för dylik byggnad anföres följande.

Även här gäller såsom förutsättning för avgiftsplikt, att byggnaden är av beskaffenhet att genom densamma de naturliga vattenståndsförhållandena ändras (se det förut omförmälda rättsfallet N.J.A. 1932 s. 163). Avgiften

skall enligt lagen beräknas efter den lågvattenmängd, som kan vid byggnaden uttagas, och utgå med minst tio och högst etthundra kronor för varje sekundkubikmeter. Denna beräkningsgrund förefaller i viss mån egenomlig med tanke på att det här i huvudsak gäller företag avseende åtgärd för bortledning av viss kvantitet vatten (för fabriksändamål o. dyl.). Det riktigaste synes vara att beräkna avgiften på grundval av den vattenmängd (den högsta tillåtna), som är avsedd att tillgodogöras vid byggnaden. Med den förut föreslagna ändringen av stadgandet kommer avgift att utgå även för företag av denna kategori, när det utan att medföra ändring av vattenståndsförhållandena dock har menliga verkningar å fisket (t. ex. genom sugning).

Sammanfattningsvis innebär de sakkunnigas förslag, att fiskeavgift skall utgå — förutom för byggnad, vilken förorsakar ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, som ej är obetydlig — jämväl för byggnad, som är av sådan beskaffenhet, att den hindrar eller försvårar fiskens framkomst. Vidare föreslås, att avgiften skall beräknas: beträffande byggnad, vars ändamål är vattnets tillgodogörande såsom drivkraft, till minst tio öre och högst en krona för varje hästkraft, som vid oreglerat lågvatten kan uttagas vid byggnaden; beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande annorledes än såsom drivkraft till minst tio och högst etthundra kronor för varje sekundkubikmeter av den vattenmängd, som är avsedd att uttagas vid byggnaden; samt beträffande byggnad för reglering av vattnets avrinning till minst tio öre och högst en krona för varje del av vattenmagasinet, som omfattar 50 000 kubikmeter, intill ett magasin av 100 miljoner kubikmeter, och därutöver för varje del, som omfattar 100 000 kubikmeter.

Yttrandena. De sakkunnigas förslag i nu ifrågavarande del har i yttrandena föranlett diskussion på flera punkter.

Till en början kan anmärkas, att *vattenöverdomstolen* framkastar tanken att fiskeavgifterna i fortsättningen borde utdömas såsom engångsbelopp och ej i periodiskt utgående belopp. Detta förslag, som jämväl avser avgifter enligt 2 kap. 8 §, står i visst samband med den i det följande behandlade frågan om omprövning av beslut rörande skydd för fisket. Vattenöverdomstolen påpekar att ett omprövningsförfarande bleve mindre komplicerat, om de årliga avgifterna bortföлле. Vidare bortföлле de nackdelar som vore förenade med avgifternas indrivning. Vattenöverdomstolen tillägger:

Den tveksamhet som på senare tid uppkommit rörande lämpligheten av att utdöma engångsavgifter till enskilda skadelidande torde icke behöva göra sig gällande i fråga om fiskeavgifterna, enär dessa skola inbetalas till statlig myndighet. För att icke situationen för fiskets del skall bli densamma som med de årliga avgifterna fordras emellertid att engångsavgifterna icke uteslutande fonderas utan såvitt möjligt användas till uppförande av anläggningar till fiskets förbättrande, såsom byggande av fiskodlingsanstalter, yngeldammar o. dyl., eller inlösen av s. k. särskilda rättigheter att för fiske stänga fiskådra (SOU 1947: 47 s. 327) eller åvägabringande — mot ersättning — av vattenhushållningsbestämmelser, som ur fiskets synpunkt äro lämpligare än de gällande. I övrigt böra avgiftsbeloppen place-

ras på sådant sätt att de göras effektivt räntebärande och i minsta möjliga mån beroende av försämringar i penningvärdet. Beträffande de enligt 2 kap. 8 § utgående avgifterna, som skola användas till visst bestämt ändamål, bör undersökas om icke en sådan anordning kan genomföras, att fiskeristyrelsen — eller den myndighet som eljest kan komma i fråga — åtager sig att för framtiden mot viss engångsavgift vidtaga de åtgärder som vid målets behandling visat sig erforderliga för fiskets skydd. Om penningvärdet försämrades skulle på så sätt icke fisket drabbas, utan de ökade kostnaderna skulle komma att åvila statsmakterna, som ju ytterst ha ansvaret för att skadan på fisket fått ske. I anslutning därtill bör vidare lämpligt sätt för avveckling av nu utgående årliga avgifter övervägas.

Vattenrättsdomarna i Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar framhåller, att det i fall, då avgiften enligt 2 kap. 10 § bleve mycket liten, i praktiken befunnits olämpligt att den skulle utgå årligen och därmed orsaka ett besvär med utbetalning och redovisning som icke stode i rimlig proportion till avgiftens storlek. I några fall hade det därför i praxis hänt att i stället engångsavgift utdömts. Möjligheten härtill syntes böra i förevarande sammanhang legaliseras. Samma förslag framföres av *vattenöverdomstolen* såsom alternativ till dess nyssberörda förslag samt av *svenska fiskevårdsförbundet*.

Fiskeristyrelsen anser att en bestämmelse om visst minimibelopp, förslagsvis 10 kronor, borde införas.

De sakkunnigas förslag har såsom framgår av det föregående den innebörden, att en obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena icke i och för sig medför avgiftsplikt enligt 2 kap. 10 §. Med anledning härav påpekar *fiskeristyrelsen*, att även en obetydlig ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena vore ägnad att medföra betydande fiskeskador genom ödeläggande av lekplatser o. dyl., och ifrågasätter fördenskull, om icke satsen »som ej är obetydlig» skulle kunna utgå ur den föreslagna lagtexten till 2 kap. 10 §. Alternativt föreslår styrelsen den omredigeringen av lagtexten, att denna erhåller följande lydelse: »... såframt byggnaden förorsakar ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, som hindrar eller försvårar fiskens framkomst eller eljest länder till skada för fisket...». Ett liknande förslag framföres av *en fiskeriintendent* med instämmande av *länsstyrelsen i Värmlands län*.

Förslaget att den oreglerade vattenföringen skall läggas till grund för avgiften enligt 2 kap. 10 § vid kraftanläggningar avstyrkes av *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol*, *kammarkollegiet* och *några fiskeriintendenter*.

Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol anför i denna fråga:

Mot de sakkunnigas förslag kan invändas att en avpassning av fiskeavgiften efter vattenföringar som sedan mer eller mindre lång tid tillbaka, kanske flera årtionden, upphört att vara aktuella, förefaller föga naturlig. Såväl genom torrlägningsverksamheten i dess helhet som genom vissa andra företag (vinterdämningar för flottningens behov m. m.) ha de naturliga lågvat-

tenföringarna i viss mån sänkts. Vad de sakkunniga synas betrakta som oregerade lågvattenstånd torde i själva verket vara vattenstånd som i allmänhet äro påverkade av mångahanda andra ingrepp i naturens ordning. I fråga om naturliga vattenstånd och vattenföringar torde i Norrland observationer i allmänhet föreligga allenast i tämligen begränsad omfattning. Dessutom äro de naturliga vattenförhållandena underkastade betydande fortgående förändringar till följd av klimatologiska och geologiska förhållanden. Vid de ingrepp som skett för kraftutbyggnadsändamål har man vid bedömningen av företaget i regel utgått från att en anpassning sker efter allenast de förändringar, som ifrågavarande ingrepp medför, och i verkligheten har givetvis också, i den mån förhållandena lämnats orubbade, en sådan anpassning skett. Att nytillkomna kraftverk anpassas och få sina förhållanden bedömda efter förhållandena vid tillkomsten ligger nära till hands. Den av de sakkunniga förordade metoden innebär dessutom eventuellt en minskning av avgifterna, vilken synes opåkallad med hänsyn till den avsevärda minskning som redan blivit en följd av penningväsendets försämring. Olägenheterna i sistnämnda hänseende begränsas dock därav att latituden, inom vilken avgiften bestämmes, vid större kraftverk torde bli mycket vidsträckt även om avgiften baseras på »oreglerad» vattenmängd. Den nuvarande beräkningsgrunden har icke vid Norrbygdens vattendomstol föranlett några vanskligheter i tillämpningen, dock att — där den reglerade vattenmängden är lägre än den oregerade, vilket förekommer vid vissa typer av regleringar — avgiften ansetts aldrig böra beräknas efter vattenmängd som understiger den oregerade. Till förmån för de sakkunnigas förslag i denna del torde kunna anföras, att särskilt då ett helt vattensystem, som hitintills i huvudsak lämnats oberört av kraftutbyggnader, inom en kortare tidrymd utbygges och regleras, det ter sig naturligt att vid bestämmandet av fiskeavgiften vid kraftverken icke fästa avseende vid det för tillfället rådande regleringsstadiet. Det må dock påpekas att det även i detta läge lätt nog kan uppkomma konflikter mellan olika kraftverks- och regleringsintressenter i vad mån skador i olika hänseenden böra belasta det ena eller andra företaget. Tidsordningen, i vilken företagen genomförts, får stor betydelse. Skälen för en övergång till ett nytt beräkningssätt synas icke vara av den styrka att en ändring i detta hänseende är motiverad.

Kammarkollegiet framhåller att en ökning av lågvattenmängden i och för sig måste anses vara till fördel för fisket. Då syftet med en reglering för kraftändamål regelmässigt vore att innehålla vatten vid rikliga tillflöden till successivt framsläppande under de vattenfattiga årstiderna, måste en reglering i allmänhet antagas medföra en ökning av lågvattenmängden. Sedan lågvattenmängden efter regleringen ökat, torde efter någon tid fiskbeståndet få antagas ha anpassat sig därefter, och det syntes då mest befogat och naturligt att i fråga om fisket räkna med den reglerade lågvattenmängden. Kollegiet ifrågasätter även om man icke borde räkna med hela den effekt som kunde uttagas vid byggnaden i stället för med lågvatteneffekten. En byggnad, i vilken exempelvis varje vattenföring under året kunde uttagas, måste antagas i högre grad skada fisket än en byggnad, utbyggd endast för lågvattenmängden, och förstnämnda byggnad finge också anlagas i regel vara mera ekonomiskt bärkraftig.

I det av *vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol* avgivna remissyttrandet har — med hänsyn till den allmänna höjning av prisnivån

som ägt rum sedan tiden för vattenlagens tillkomst — ifrågasatts om icke skalan för fiskeavgift vid kraftverksföretag borde höjas, exempelvis med 25 öre såsom lägsta och två kronor såsom högsta gräns.

Beträffande byggnad för tillgodogörande av vattnet anordnades än såsom drivkraft ifrågasätter *kammarkollegiet*, om icke för tydlighets skull borde i lagtexten uttryckligen angivas, att beräkningen skall avse den vattenmängd som högst må uttagas vid byggnaden.

De sakkunnigas förslag beträffande fiskeavgift vid vattenregleringar tillstyrkes i flertalet yttranden. En del ändringsförslag har dock framkommit.

Till en början kan nämnas att *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol* anser det tvivelaktigt, om beräkningsnormen borde ändras för den del av magasinet som överstiger 100 miljoner kubikmeter. Å andra sidan förordas en sänkning av latituderna av *svenska vattenkraftföreningen*. Föreningen framhåller att enligt en inom föreningen företagen undersökning de föreslagna bestämmelserna skulle medföra en höjning av avgifterna för vattenregleringar med ungefär 150 procent. Denna ökning kunde knappast betecknas såsom måttlig. En höjning med 75 procent syntes fullt tillräcklig. Föreningen föreslår en avgiftslatitud av 10 öre till 1 krona för varje del av magasinet, som omfattar 100 000 kubikmeter, upp till 100 miljoner kubikmeter och för varje del, som omfattar 200 000 kubikmeter därulöver.

Spörsmålet om fiskeavgiften vid korttidsreglering behandlas av *vattenrättsdomarna i Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar*.

Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol upplyser att man vid denna domstol sökt komma till rätta med problemet genom att vid bestämmande av fiskeavgiften för nya kraftverk jämväl taga hänsyn till avsedd korttidsreglering för kraftverkets räkning. Med denna metod borde vattendomstolen städe i domar om kraftverk — även om någon korttidsreglering då ej skulle vara aktuell — intaga förbehåll om omprövning av fiskeavgiften då tillstånd till korttidsreglering framdeles ifrågakomme. Om man utan vidare kunde verkställa sådan omprövning beträffande äldre kraftverk, som fått fiskeavgiften bestämd utan något sådant förbehåll, torde dock vara ovisst. Att vid korttidsregleringar bestämma fiskeavgiften efter bruttomagasinet syntes icke böra ifrågakomma. Korttidsreglering innefattade många skilda typer av regleringar, vilkas närmare innebörd vore beroende av meddelade vattenhushållningsbestämmelser. I fråga om skadorna av korttidsregleringar vore det många andra faktorer än magasinets storlek som hade avgörande betydelse, t. ex. variationernas frekvens och det tempo, i vilket tappningsförändringar genomfördes, storleken av största och minsta vattenmängder vid avtappning, den tid under året och under dygnet då variationerna i vattenståndet i magasinet och växlingarna i vattenföringen i vattensystemet nedanför magasinet inträffade, djupförhål-

landen och tillrinning från andra håll beträffande sistnämnda del av vattenmagasinet etc. Det syntes vara naturligare och smidigare att bestämma fiskeavgiften vid korttidsregleringar enligt vattendomstolens nuvarande praxis. Denna borde alltså legaliseras. Genom ett nytt lagstadgande borde möjlighet säkras att ompröva fiskeavgift, som för ett kraftverk bestämts utan hänsyn till korttidsreglering, när sådan reglering till förmån för kraftverket medgäves.

Även *vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol* ifrågasätter hurvida icke andra beräkningsgrunder borde komma till användning vid korttidsregleringar och anför härom:

Verkan av korttidsregleringar är avsevärd, åtminstone på de delar av ett vattendrag, som ej äro profilreglerade, och torde ibland kunna bli nära nog förödande på fisket. Avgiften blir med den föreslagna metoden allt för ringa, enär korttidsregleringsmagasinen i regel äro små. Sedan ett vattendrag blivit profilreglerat äro variationerna i vattenstånden begränsade till ett helg regleringsmagasin längst upp i vattendraget, ett eventuellt utjämningsmagasin längst ned samt smärre dygnsregleringsmagasin inom de olika kraftverkens dämningssområden. Det kan nämnas att korttidsregleringsmagasinen vid Nämforsens och Forsmo kraftstationer i Ångermanälven (där profilreglering ännu ej genomförts) utgöra ungefär 2,2 miljoner kubikmeter resp. 5,2 å 6,2 miljoner kubikmeter. Med den högsta av de utav de sakkunniga föreslagna taxorna skulle avgifterna komma att utgöra 44 resp. högst 124 kronor per år, vilka belopp synas alltför små. Det ifrågasättes, om det ej kunde utarbetas en särskild, för praktiskt bruk så enkel beräkningsmetod som möjligt för bestämmande av fiskeavgift för korttidsregleringar. En tänkbar metod kunde möjligen vara att beräkna avgiften med utgångspunkt från den genom korttidsregleringen förorsakade variationen i vattenföring i jämförelse med medelvattenföringen, vilken sistnämnda ju är en vattenföring, som är helt oberoende av alla årsregleringar i vattendraget. Taxeskalan skulle kunna vara uppställd så att avgift utginge med ett visst belopp för varje kubikmeter av medelvattenföringen, därvid för varje kubikmeter viss latitud skulle gälla. Vid större variationer (exempelvis minimitappning noll, maximitappning dubbla medelvattenföringen eller mer) skulle avgift utgå inom den övre delen av latituden, medan för små variationer avgiften skulle utgå inom den lägre delen av latituden. Hänsyn skulle vidare tagas till den tid av året, under vilken korttidsreglering bedrivs, samt till utbyggnadsgraden. Den på sådant sätt beräknade avgiften skulle uträknas såsom ett genomsnitt för vattendraget i dess helhet och gälla detta. Där vattenståndsvariationer på grund av korttidsreglering därjämte förekomma inom de olika kraftverkens upp-dämningssområden skulle särskild avgift, beräknad efter magasinens storlek, utgå. Taxan synes dock för sådana variationer böra sättas avsevärt högre än vid årsregleringar.

Frågan om användningen av avgifter enligt 2 kap. 10 § beröres i ett par yttranden. *Fiskeristyrelsen* framhåller, att Kungl. Maj:t hittills syntes ha undantagslöst tillämpat den praxis, att endast ändamål som sammanhänge med sötvattensfisket finge komma i åtnjutande av understöd. Fråga vore emellertid, om icke rätteligen någon del av de enligt 2 kap. 10 § utgående avgifterna borde tagas i anspråk för såväl försöks-

och forskningsverksamhet som praktiska åtgärder på kust- och havsfiskets område, vilka ändamål hittills alltid måst finansieras av anslagsmedel under riksstatens driftbudget. Ett visst stöd för nyssnämnda praxis torde ha hämtats ur det förhållandet, att fiskeavgifterna enligt 2 kap. 10 § uppfattats såsom en kompensation för skador å sötvattensfisket inom landet såsom en totalitet. Bestämt stöd för denna uppfattning saknades emellertid i förarbetena till vattenlagen. Och även om det ifrågavarande betraktelsesättet kunde anses ha varit sakligt grundat vid tiden för vattenlagens tillkomst, kunde detta knappast sägas vara fallet numera. *Länstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län* ger för sin del uttryck åt den uppfattningen, att avgifterna i ökad utsträckning borde komma till användning för kompenserande av skador i det vattendrag som berördes av vederbörande företag.

Departementschefen. Enligt 2 kap. 10 § vattenlagen är den, som bygger i vatten, i vissa fall pliktig att utgiva en särskild årlig avgift till befrämjande av fisket inom landet. De sakkunniga har föreslagit ganska genomgripande ändringar beträffande grunderna för fastställande av dylik avgift.

Innan jag går närmare in på de sakkunnigas ändringsförslag torde jag få något beröra frågan, huruvida avgiften bör bibehållas såsom periodisk avgift eller, såsom vattenöverdomstolen vid remissbehandlingen föreslagit, ersättas med engångsavgift. Vattenöverdomstolens förslag avser ej blott avgifterna enligt 2 kap. 10 § utan jämväl sådana avgifter, som enligt 2 kap. 8 § utdömas i stället för direkta fiskevårdande åtgärder. Det är uppenbart att vissa fördelar skulle vara förbundna med en övergång till engångsavgifter. Förutom att uppörd och redovisning förenklades vunno man att frågan om ett särskilt omprövningsförfarande för årliga avgifter — vilken fråga kommer att behandlas i det följande — förfölle. Emellertid skulle man sannolikt nödgas fondera mycket betydande belopp, eftersom det vanligtvis ej skulle vara möjligt att omedelbart omsätta avgiftsbeloppen i realvärden. Detta måste anses innebära en väsentlig olägenhet, som överväger de angivna fördelarna. Avgifterna bör därför bibehållas i sin nuvarande form. Dock torde av praktiska skäl böra införas en bestämmelse om att obetydliga avgiftsbelopp enligt 2 kap. 10 § kan efter vattendomstolens beprövande erläggas på en gång i form av ett kapitaliserat belopp.

Enligt de nuvarande grunderna för bestämmande av fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § utgår avgift endast för byggnad, varigenom de naturliga vattenståndsförhållandena ändras. Befrielse från avgiftsskyldighet kan medges, om ändringen i vattenståndsförhållandena är obetydlig. De sakkunniga har föreslagit den skärpningen av avgiftsplikten att avgift jämväl skall, oberoende av huruvida vattenståndsförhållandena påverkas, utgå för byggnad, som är av sådan beskaffenhet att den hindrar eller försvårar fiskens framkomst. Jag vill tillstyrka denna ändring, som otvivelaktigt fyller en lucka i lagen. Å andra sidan innebär de sakkunnigas förslag en lindring så tillvida att förslaget generellt utesluter avgiftsskyldighet vid en obetydlig ändring av vat-

tenståndsförhållandena, bortsett från det fall att byggnaden hindrar eller försvårar fiskens framkomst. Fiskeristyrelsen har gentemot förslaget i denna del anmärkt, att även en obetydlig ändring av vattenståndsförhållandena kan medföra betydande fiskeskador. Beträffande detta spörsmål vill jag erinra om att det är avsett, att avgiftsplikt liksom hittills skall föreligga även om byggnaden i det särskilda fallet ej har skadliga verkningar å fisket och till och med oberoende av om i vattendraget finnes fisk eller ej. Vid sådant förhållande synes det riktigast att helt utesluta avgiftsskyldighet vid rent obetydliga förändringar av vattenståndsförhållandena. En vattenstånds-förändring, som utan att vara förbunden med direkt hinder eller försvårande av fiskens framkomst likväl medför menliga verkningar för fisket, torde i allmänhet vara av sådan omfattning att den ej kan betecknas såsom obetydlig. Vad av fiskeristyrelsen anmärkts synes mig därför ej böra föranleda ändring av förslaget.

Vad beträffar vattenkraftanläggning (byggnad för tillgodogörande av vatt-net såsom drivkraft) skall enligt de sakkunnigas förslag avgiften bestämmas till minst tio öre och högst en krona — vilket är i överensstämmelse med nuvarande latitud — för varje hästkraft, som vid oreglerat lågvatten kan uttagas vid byggnaden. Det torde vara riktigt att här bibehålla lågvatteneffekten såsom grund för avgiftens beräkning. I praxis har hittills rätt en viss oklarhet, huruvida såsom grund för avgiftslatituden skall läggas oreglerad eller reglerad vattenföring.¹ De sakkunniga har som nämnts upptagit uttryckligt stadgande om att storleken av den oreglerade vattenföringen skall vara avgörande. Vissa skäl talar visserligen för att man i stället stannar för det andra alternativet. Emellertid torde det då bli nödvändigt att införa en undantagsbestämmelse för det fall att den reglerade lågvattenföringen underskrider den naturliga. Vidare lider detta alternativ av den olägenheten, att det bleve i viss mån godtyckligt att beräkna avgiften efter det för tillfället rådande regleringsstadiet. Jag biträder därför de sakkunnigas förslag på denna punkt. Med hänsyn till den betydande försämringen av penningvärdet under senare tid anser jag emellertid rimligt att maximum för latituden höjes till två kronor per hästkraft.

I fråga om avgift för byggnad för vattnets tillgodogörande annorledes än såsom drivkraft biträder jag de sakkunnigas förslag. Att beräkningsnormen skall avse den vattenmängd som högst må vid byggnaden uttagas är uppenbart.

De nu gällande grunderna för beräkning av fiskeavgift vid vattenreglering är mindre tillfredsställande. Till grund för beräkning av avgiften torde på sätt föreslagits av de sakkunniga böra läggas storleken av magasinsvolymen (bruttomagasinet). Den föreslagna latituden — minst tio öre och högst en krona för varje del av magasinet, som omfattar 50 000 kubikmeter, intill ett magasin av 100 miljoner kubikmeter, och därutöver för varje del,

¹ I en av högsta domstolen nyligen meddelad dom (N. J. A. 1952 s. 628) har avgiften beräknats med hänsyn till reglerad vattenföring.

som omfattar 100 000 kubikmeter — synes mig i huvudsak väl avvägd. Särskilda överväganden påkallas emellertid beträffande fiskeavgift vid korttidsregleringar. Det har i praxis rått en viss osäkerhet om hur de nu gällande bestämmelserna skall tolkas när det gäller dylik reglering. Denna osäkerhet har sin grund däri att korttidsreglering icke medför ökning av uttagbar vattenkraft och ofta utföres medelst en redan befintlig kraftverks- eller regleringsdamm. Ett närmare ställningstagande till frågan är beroende av spörsmålet om grunderna för fiskeavgift vid ombyggnad eller ändring av dammbyggnad. Såsom de sakkunniga funnit kan en detaljerad reglering i lagen av dessa grunder näppeligen genomföras. De riktlinjer för tillämpningen som de sakkunniga i sina motiv angivit förefaller emellertid ägnade att bringa hithörande frågor till en tillfredsställande lösning. Dessa riktlinjer innebär såvitt angår korttidsreglering att fiskeavgift för dylik reglering i vissa fall kan beräknas såsom ett tillägg till den tidigare fastställda avgiften för den dammbyggnad, vid vilken korttidsregleringen är avsedd att utövas. Detta läter kunna ske utan att särskilt förbehåll därom meddelats i samband med den tidigare avgiftens fastställande. I allmänhet torde emellertid regleringen få betraktas såsom ett särskilt företag, för vilket fiskeavgift utgår direkt enligt de för vattenreglering stadgade grunderna. Såsom de sakkunniga anmärkt är den föreslagna nya beräkningsgrunden för fiskeavgift vid vattenreglering användbar även för korttidsreglering. Visserligen är korttidsregleringsmagasin ofta obetydliga i jämförelse med de intensiva växlingarna i vattenståndsförhållandena, och jag har därför övervägt att i enlighet med ett av vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol framfört förslag införa speciella regler för avgiftens beräkning vid korttidsreglering. Emellertid är bestämmelserna om avgiftsskyldighet i 2 kap. 10 § ändock tillräckligt komplicerade. Skulle det i något fall visa sig att avgiften även med utnyttjande av den övre delen av skalan blir uppenbarligen för låg, torde detta förhållande kunna beaktas vid fastställande av företagarens skyldigheter enligt 2 kap. 8 §.

Ett par remissmyndigheter, bl. a. fiskeristyrelsen, har upptagit frågan om användningen av avgiftsbelopp som inflyter enligt 2 kap. 10 §. Det synes ej ändamålsenligt att denna fråga närmare regleras i lagen. Jag vill emellertid, i anslutning till vad fiskeristyrelsen i detta sammanhang anfört, såsom min uppfattning uttala, att det ej torde föreligga något hinder mot att dylika avgifter även användes till befrämjande av kust- och havsfisket.

IV. Begränsning av rättskraften hos beslut angående skydd för fisket.

Gällande bestämmelser. Beträffande rättskraften hos beslut angående byggnad i vatten stadgas i 2 kap. 22 § såsom huvudregel, att beslutet, sedan det vunnit laga kraft, är gällande mot envar. Beslutet får sålunda bindande verkan även gentemot det allmänna fiskeintresset. I vissa avseenden finnes dock

rättsmedel, vilka kan begagnas efter det beslutet i vanlig mening vunnit laga kraft. Sålunda kan, i den mån s. k. oförutsedd skada kan anses föreliggande, bestämmelserna i 2 kap. 24 § vattenlagen åberopas till stöd för talan om åläggande för en företagare att vidtaga anordningar till skydd för fisket utöver vad som föreskrivits i tillståndsbeslutet. Sådan talan skall väckas inom viss tid, minst fem och högst tolv år räknat från byggnadstidens utgång, och såsom förutsättning gäller vidare, att de nya anordningarna ej får förnärma tredje mans rätt eller för företagaren medföra väsentlig olägenhet.

Här kan även nämnas den möjlighet till nyprövning beträffande större vattenkraftanläggningar och vattenregleringar, som föreligger enligt bestämmelser i 4 kap. vattenlagen. Yrkande om sådan nyprövning kan framställas först under femtiofemte året efter byggnadstidens utgång och därefter vart fyrtionde år. Då endast företag som tillkommit enligt vattenlagen är underkastade denna nyprövning, dröjer det ännu åtskillig tid, innan den kan komma till praktisk tillämpning.

Beträffande sådana företag, å vilka före vattenlagens tillkomst gällande lag äger tillämpning, gäller jämväl såsom huvudregel, att de ej kan åläggas skyldigheter i avseende å fisket, vilka är mera omfattande än de som upptagits i det för företaget — i regel av häradsrätt — meddelade tillståndet. I äldre rätt fanns ej motsvarighet till 2 kap. 24 § vattenlagen liksom ej heller, såsom nyss anmärktes, till nyprövningen enligt 4 kap. vattenlagen.

Till jämförelse med den ordning, som sålunda gäller i fråga om beslut angående byggande i vatten, må erinras om sådana beslut, vilka avse allmän flottled och utsläppande av avloppsvatten. Beträffande beslut angående allmän flottled stadgar vattenlagen — i överensstämmelse med vad som gällde enligt äldre rätt — en mera begränsad rättsverkan. Enligt 6 kap. 17 § gäller sålunda, att de flottande är skyldiga att underkasta sig nya anordningar eller föreskrifter till förekommande av skada eller intrång — ej blott å fiske utan i vilket avseende som helst — därest förut meddelade bestämmelser visar sig otillräckliga eller mindre tjänliga, varvid dock gäller den inskränkningen att de nya föreskrifterna ej får vara sådana, att flottningen därav oskäligt betungas. I fråga om villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten finns likaså enligt uttrycklig lagbestämmelse vidsträckta möjligheter till omprövning. 8 kap. 40 § vattenlagen stadgar, att vattendomstolen må, efter det tio år förflutit från det beslut i sådan fråga vunnit laga kraft eller när eljest väsentligt ändrade förhållanden inträtt, ändra beslutet efter vad som finnes skäligt. Vidare stadgas i samma paragraf, att därest genom vattnets utsläppande vållas betydande olägenhet, som vid beslutets eller utlåtandets meddelande icke förutsetts, vattendomstolen må meddela ändrade föreskrifter, som är ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska olägenheten för framtiden. Beträffande såväl allmän flottled som utsläppande av avloppsvatten medges sålunda förnyad prövning i större omfattning än jämligt 2 och 4 kap. vattenlagen.

I själva verket är dock skillnaden mellan beslut, som rör vattenbyggnads-

eller vattenregleringsföretag, å ena, samt beslut, som avser flottning eller avloppsvatten, å andra sidan, icke fullt så stor som kan synas framgå av en jämförelse mellan sagda lagrum. Det är nämligen att märka, hurusom i åtskilliga fall föreligger skyldighet för vattenbyggnads- eller vattenregleringsföretag att i större eller mindre omfattning underkasta sig omprövning i fråga om fisket på den grund att villkor härom särskilt stadgats i tillståndsbeslutet beträffande företaget. Detta gäller både i fråga om företag som tillkommit före vattenlagen och beträffande sådana företag som erhållit sitt tillstånd jämlikt nämnda lag. I de resolutioner angående överbyggande av kungsådra som Kungl. Maj:t meddelade före vattenlagens ikraftträdande har sålunda ofta föreskrivits omprövning beträffande företagens förhållande till fiskeintresset, och även i vissa andra äldre tillstånd har föreskrivits mer eller mindre begränsad skyldighet för företaget att underkasta sig nya föreskrifter i avseende å fisket. I åtskilliga tillstånd som meddelats jämlikt vattenlagen har vattendomstolen, när det gällt avgifter till fiskodling, föreskrivit omprövning med viss periodicitet. Understundom har föreskrifterna i tillståndsbeslutet erhållit en ganska tänjbar eller obestämd formulering. Det kan även erinras om att föreskrifterna angående oförutsedd skada i 2 kap. 24 § vattenlagen i praxis erhållit en mera vidsträckt tillämpning än som från början torde ha avsetts med lagrummet, varjämte på senare tid förekommit att vattendomstolen vid meddelande av tillstånd till ett företag uppskjutit det slutliga avgörandet av vissa frågor, bl. a. beträffande fisket, och därvid understundom meddelat provisoriska bestämmelser att gälla till dess frågan bleve slutligen avgjord. Nya lagbestämmelser, som i viss utsträckning lagfäster denna praxis, har på grundval av de sakkunnigas år 1947 avgivna förslag genomförts vid 1952 års riksdag och trätt i kraft den 1 januari 1953 (prop. 1952: 52).

Vid den nu lämnade översikten har ej särskilt uppmärksamats frågan i vad mån rätt att påkalla omprövning tillkommer såväl byggnadens ägare som motstående intressen eller blott endera sidan. Rätt till framställning om nyprövning enligt 4 kap. vattenlagen tillkommer uttryckligen både byggnadens ägare och representant för det allmänna. Stadgandet i 2 kap. 24 § avser däremot endast talan som riktar sig mot byggnadens ägare. I de fall, då i tillståndsbeslut meddelats särskild föreskrift angående omprövning i avseende å fisket, har understundom — t. ex. då det gällt fiskodlingsavgift — stadgats att båda sidor må påkalla omprövningen. I andra fall åter har befogetheten tillagts endast endera sidan eller frågan lämnats öppen. Emellertid lär bestämelsen i 2 kap. 22 § vattenlagen angående tillståndsbeslutets preklusiva innebörd närmast avse verkningarna gentemot de av företaget berörda rättsägarna. Visserligen kan ej antagas annat än att beslutet även gentemot byggnadens ägare enligt allmänna grundsatser tar åt sig viss rättskraft. I allt fall är byggnadens ägare rättskraftigt bunden av de av domstolen fastställda ersättningarna till berörda sakägare. Däremot har i praxis rättskraften ej ansetts ha sådan innebörd, att byggnadens ägare skulle vara förhindrad att begära ändring av villkor, som visar sig ej ha någon

funktion att fylla i avseende å skydd för motstående intressen, eller att påkalla ändrade föreskrifter, när ändamålet med dem lika väl kan tillgodoses med mindre kostsamma anordningar. Såsom exempel, avseende fisket, kan nämnas att dammägare på ansökan erhållit befrielse från förut ålagd skyldighet att hålla ålyngelledare och att för ålynglets uppgång tillsläppa erforderligt vatten samt i gengäld ålagts att ombesörja eller bekosta upptransport av ålyngel. Vid jämkningar av detta slag måste uppenbarligen iakttagas att motstående intresser, t. ex. enskilda sakägare, ej lider förfång genom de ändrade föreskrifterna.

De sakkunniga. De sakkunniga uttalar till en början att de i beslut rörande fiskets skyddande föreskrivna åtgärderna måhända ej sällan varit mindre väl avpassade, vilket i allmänhet torde ha berott på, att man ej ägt säker kännedom om vilka verkningar vederbörande företag skulle komma att medföra för fisket eller hur de skadliga verkningarna bäst kunde förebyggas. Med teknikens och den fiskeribiologiska forskningens utveckling föreläge numera bättre förutsättningar för ett lyckat resultat. Man hade likväl alltid att av olika orsaker räkna med ändrade förhållanden i vattendraget i olika avseenden, som inverkade på fisket och icke kunde med någon säkerhet på förhand bedömas. Det vore sålunda ofta helt enkelt omöjligt att utforma föreskrifterna till fiskets skydd gentemot kraftintresset på ett sätt, som för all framtid vore ändamålsenligt. Med hänsyn härtill vore det å ena sidan lämpligt att iakttaga en viss försiktighet, så att icke dyrbara åtgärder föreskrevs utan att man hade trygghet för att de bleve till avsedd nytta, samt å andra sidan önskvärt, att vid en viss tidpunkt meddelade föreskrifter kunde anpassas efter vad erfarenheten utvisade vara ändamålsenligt och efter ändrade förhållanden.

Efter en redogörelse för de grunder som vore gällande beträffande rättskraften hos beslut angående fiskets skyddande anför de sakkunniga, att det med hänsyn till utvecklingen i praxis kunde ifrågasättas, om det över huvud taget vore någon mening med att, såsom teoretisk huvudregel, upprätthålla principen att vattendomstolens avgörande beträffande åtgärder till skydd för fisket vunno rättskraft mot envar eller om det icke vore lika så gott att införa en allmän bestämmelse, som utan närmare begränsningar medgäve omprövning av beslut angående skydd för fiskeintressena. Enligt de sakkunnigas mening anmälde sig emellertid vissa betänkligheter mot en åtgärd av detta slag. Det syntes riktigast att alltjämt åtminstone såsom huvudgrund-sats bibehålla stadgandet i 2 kap. 22 § även såvitt anginge fisket. Ett av de mera vägande motiven för att avskaffa rättskraften i förevarande avseende, nämligen svårigheten att någorlunda säkert bedöma vattenbyggnaders verkan å fisket, komme, såvitt anginge blivande anläggningar, att rätt väsentligt försvagas vid genomförande av det av de sakkunniga år 1947 avgivna förslaget, som bl. a. innebure legalisering av det i praxis tillämpade förfarandet med uppskov beträffande det slutliga avgörandet av vissa frågor. Därest vattendomstolen ej behövde meddela slutligt besked angående före-

tagarens skyldigheter i avseende å fisket, förrän tillräcklig erfarenhet angående företagens verkningar vunnits, kunde man räkna med att behovet av omprövning på den grund att verkningarna icke blivit rätt bedömda skulle bli mindre framträdande. Den ifrågasatta allmänna inskränkningen av rättskraften skulle sålunda kunna få sin största betydelse i fråga om vissa redan befintliga anläggningar, beträffande vilka, utöver vad som vore medgivet enligt lagen, inga eller blott begränsade möjligheter förelåge att underkasta frågan om åtgärder till fiskets skyddande förnyad prövning. Man vore ju dock i allmänhet principiellt obenägen att genom lagstiftning göra intrång, utan kompensation, i rättigheter som förvärvats redan vid lagstiftningens ikraftträdande. Vid vattenlagens genomförande hade lagstiftaren iakttagit en påfallande försiktighet när det gällde att bestämma den omfattning, i vilken den nya lagen såvitt den medförde skärpningar av den byggandes förpliktelser gentemot motstående intressen skulle givas tillämpning på anläggningar, som tillkommit på grundval av äldre lagstiftning. Man torde därför — även om i nu förevarande avseende, som gällde tillgodoseende av ett betydande allmänt intresse, de principiella betänkligheterna mot retroaktivitet ej kunde anses så tungt vägande — böra avvisa tanken på en lagbestämmelse med den ifrågasatta mycket allmänna räckvidden.

De sakkunniga framhåller emellertid att, även om domstolen meddelade det slutliga beskedet om vad som skulle åligga byggnadens ägare i fråga om skydd för fiskeintresset först efter en ingående prövning och med ledning av iakttagelser, som gjorts efter det byggnaden under längre eller kortare tid varit i bruk, alltid torde kvarstå ett behov av möjlighet till jä m k n i n g a r inom den ungefärliga ramen för de förpliktelser, som i beslutet blivit byggnadens ägare ålagda. Härom anför de sakkunniga närmare:

De möjligheter som härutinnan erbjuda sig enligt gällande rätt äro i någon mån oklart avgränsade och torde i allt fall kunna utan större betänkligheter utvidgas något. En omprövning av detta slag skulle säkert i många fall vara till stort gagn för fisket utan att byggnadens ägare behöfde betungas med nya kännbara pålagor, och den bör kunna medgivas även i avseende å äldre beslut. Bl. a. kan ifrågakomma en modifiering av gränsdragningen mellan åtgärder av lokal natur, det vill säga åtgärder som avse det av företaget närmast berörda vattenområdet, och åtgärder med mera allmän syftning i avseende å främjande av fisket. De i samband med tillstånd till kraftanläggningar och vattenregleringar meddelade besluten rörande fiskefrågor uppvisa en rik provkarta på variationer i detta hänseende. Såsom förut berörts äro metoderna för fiskets skyddande gentemot verkningarna av kraftanläggningar och vattenregleringar ännu icke slutgiltigt utexperimenterade. Det är under sådana förhållanden ej lämpligt att, på sätt är fallet beträffande åtskilliga äldre företag, hålla de till skydd för fisket avsedda anordningarna fastslåta på ett sätt, som icke lämnar något som helst utrymme för anpassning efter utvecklingen och de erfarenheter som kunna vinnas. Det har t. ex. föreskrivits att ett visst antal fiskyngel av visst slag årligen skall utsättas inom ett bestämt område. En sådan fiskodling kanske pågår år efter år utan att något synbart resultat kan konstateras. Huruvida

detta beror på bristande effektivitet hos fiskodlingen eller om det sammanhänger med naturliga växlingar i fisktillgången eller eventuellt har andra orsaker, kan vara svårt, ja, omöjligt att med full säkerhet fastställa. I vilket fall som helst kan det av den fiskeribiologiska sakkunskapen befinnas ändamålsenligt att pröva andra utvägar, som kanske ej ha samma lokala karaktär utan beröra vattendraget mera i stort. Eventuellt skulle det kunna visa sig lämpligt att helt eller delvis befria byggnadens ägare från skyldigheten att vidtaga eller bekosta förut föreskrivna åtgärder, som äro anknutna till det vattendrag där byggnaden uppförts, och i stället ålägga honom att utgiva en förhöjd avgift till fiskets befrämjande enligt 2 kap. 10 § vattenlagen. Men även det omvända läget torde kunna inträda, eller alltså att det befinnes mest ändamålsenligt att skärpa de lokala åtgärderna och i stället minska avgiften enligt 2 kap. 10 §. Jämkningsar kunna även vara påkallade på grund av ändrade förhållanden i vattendraget. Om exempelvis ett i närheten av den ifrågavarande byggnaden liggande strömfall utbygges, kan det bli erforderligt att i samband därmed meddela nya föreskrifter angående fiskodling, vilken måhända kan ombesörjas gemensamt för de båda anläggningarna.

Såsom nyss anfördes kommer domstolen vid den förnyade prövningen att vara bunden vid det äldre beslutet i så måtto, att byggnadens ägare ej må åläggas förpliktelser, som överstiga den ungefärliga ramen för vad förut ålagts honom. Det kan naturligen ej bli fråga om någon matematiskt exakt beräkning, utan inom en viss marginal måste prövning efter skälighet kunna ske. Lagtexten torde härutinnan kunna formuleras så att byggnadens ägare vid den förnyade prövningen ej må åläggas förpliktelser som för honom medföra väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt. Blir det fråga om en modifiering av gränsdragningen mellan anordningar enligt 2 kap. 8 § och avgift jämlikt 2 kap. 10 §, får jämförelsen avse vad sammanlagt i nämnda avseenden tidigare ålagts byggnadens ägare.

I detta sammanhang uppmärksammar de sakkunniga även de enskilda fiskeintressenternas ställning och anför härom följande.

I den mån de enskilda fiskeintressenterna lida men av företaget ha de i samband med tillståndet till detsamma erhållit gottgörelse eller äga möjlighet att i den ordning 2 kap. 24 § stadgar väcka talan därom. Talan om sådan förnyad prövning som av de sakkunniga förordats — det nya stadgandet kan antagas få sin största betydelse beträffande företag, som tillkommit före lagändringens ikraftträdande — torde i flertalet fall komma att väckas på ett stadium, då frågan om ersättning till de enskilda intressenterna är slutgiltigt reglerad. I den mån omprövningen medför en skärpning av de lokala åtgärderna torde detta i regel komma även de enskilda fiskeintressenterna till godo. Därest omprövningen medför en lindring i fråga om företagens skyldighet att vidtaga eller bekosta lokala åtgärder, torde det i allmänhet ej heller föreligga risk för att fiskeintressenterna skola lida men, eftersom väl omprövningen då oftast påkallats med hänsyn till att de lokala åtgärderna befunnits onödiga eller eljest mindre ändamålsenliga. Till skydd för de enskilda intressenterna torde dock böra stadgas, att de nya föreskrifterna ej få förnärma tredje mans rätt.

För att vinna garanti för att talan om förnyad prövning komme att väckas endast då ett verkligt behov därav föreläge och för främjande av en enhetlig behandling av ärendena föreslår de sakkunniga att rätt att väcka sådan talan skall tilläggas endast den centrala myndighet, som för det allmän-

nas talan i vattenmål. Möjlighet borde dock beredas fiskerättsägare, fiskare och andra intressenter att göra sin röst hörd vid behandlingen av ärendet, varför såsom form för anhängiggörandet borde väljas ansökningsvägen.

De sakkunnigas förslag upptager ej någon särskild befogenhet jämväl för byggnadens ägare att väcka talan om ändrade föreskrifter. I detta avseende anser de sakkunniga att de möjligheter att påkalla jämkningar i tidigare beslut, som redan förefinnes enligt gällande rätt, är tillfyllest.

Såsom förut berörts anser de sakkunniga hinder ej föreligga att den nya bestämmelsen om förnyad prövning göres tillämplig beträffande beslut, som givits före lagändringens ikraftträdande. Även sådana företag som tillkommit före vattenlagens genomförande borde kunna underkastas ny prövning beträffande förhållandet till fiskeintresset i den omfattning som avsåges med den nya bestämmelsen. Om det vid omprövning beträffande sådant företag befunnes ändamålsenligt att förskjuta tyngdpunkten mot åtgärder med mera allmänt fiskebefrämjande syfte, kunde det vara lämpligt att fastställa avgift enligt 2 kap. 10 §. De grunder som för närvarande gällde för bestämmande av fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § innebure emellertid, framhåller de sakkunniga, att avgiftsskyldighet för byggnad, som tillkommit före vattenlagen, kunde åläggas endast i den mån byggnaden bleve föremål för ombyggnad eller förändring. Lagtexten borde härutinnan ändras, så att avgift kunde fastställas för dessa äldre byggnader även i samband med att omprövning av föreskrifterna till skydd för fisket ägde rum.

De sakkunniga upptager även till särskild behandling frågan om omprövningsrätt beträffande avgifter. Härom anföres följande.

I det föregående har berörts att det ej sällan ålägges byggnadens ägare att i stället för att själv ombesörja viss anordning erlägga ett penningbelopp att ställas till förfogande för myndighet eller annan, som ombesörjer åtgärden. Denna avgift fastställles efter omständigheterna antingen såsom engångsbelopp eller i form av årlig avgift. Även enligt äldre rätt ha åtskilliga sådana avgifter utdömts. När dessa avgifter utgå årligen, är det knappast rationellt att de äro till beloppet fastlåsta för all framtid. I den mån ändrade förhållanden uppkomma i fråga om prisläge, metoderna för fiskodling o. s. v., kan avgiften bliva otillräcklig eller eventuellt för hög. Även om bestämmelsen om själva ändamålet med avgiften, t. ex. upprätthållande medelst fiskodling av fiskbeståndet inom visst område, ej i och för sig påkallar justering, kan här förefinnas ett behov av omprövning i syfte att avgiften skall förbli avpassad för det ändamål, för vilket den ursprungligen var avsedd. För att linjerna må hållas klara torde ett särskilt stadgande böra upptagas beträffande omprövning av detta slag. Någon särskild bestämmelse om hur ofta sådan omprövning må äga rum synes icke erforderlig, ehuru det eljest kunde sättas i fråga att härutinnan stadga viss periodicitet i likhet med vad som gäller i fråga om regleringsavgift enligt 4 kap. vattenlagen.

Ej heller i nu förevarande hänseende synes det kunna väcka alltför starka betänkligheter att rubba på giltigheten av äldre beslut, som givits utan förbehåll om omprövning, eftersom den föreslagna förnyade prövningen skulle ha till uppgift att sörja för bibehållande av avgiftens realvärde eller, med andra ord, att försätta byggnadens ägare i ungefärligen samma situation som om det varit han själv som hade ansvaret för ombesörjandet av de åtgärder som avsetts med avgiften.

En motsvarande omprövningsrätt torde vara påkallad även i fråga om avgifter enligt 2 kap. 10 §. Redan vid vattenlagens tillkomst övervägdes, såsom framgår av förarbetena, att avgiften enligt nämnda lagrum ej skulle bindas till beloppet för all framtid utan kunna göras till föremål för ny prövning med beaktande av de nya förhållanden som inträtt. Det i det föregående av de sakkunniga framlagda förslaget innebär redan att avgiften må ändras i samband med förnyad prövning av anordningarna för fiskets skydd. Härutöver bör alltså stadgas sådan särskild omprövningsrätt, som påkallas av att det är fråga om en prestation i penningar. Ändamålet med den i det särskilda fallet fastställda avgiften är visserligen icke på samma sätt avgränsat och bestämt som när det gäller avgifter till fiskodling o. dyl., men det torde ej bereda svårigheter att vid omprövningen anpassa avgiften med hänsyn till vad förut blivit byggnadens ägare ålagt. Närmast får omprövningen till uppgift att återställa den tidigare fastställda avgiftens realvärde med hänsyn till penningvärdets och prisnivåns förändringar. I motsats till vad som föreslagits beträffande avgifter enligt 2 kap. 8 § anse de sakkunniga befogat att omprövningsrätten begränsas så, att avgörande angående avgiftsplikt blir gällande för tjugu år i sänder. Även sådana avgifter som fastställts före lagändringens ikraftträdande böra kunna underkastas förnyad prövning i nu förevarande hänseende.

Rätt att väcka talan om omprövning av avgifter enligt 2 kap. 8 och 10 §§ vattenlagen på de grunder som nu angivits anser de sakkunniga böra tillkomma både byggnadens ägare och den myndighet som representerar det allmänna fiskeintresset. Även för dessa ärenden föreslås att talan skall väckas genom ansökan (jfr nuvarande 11 kap. 17 § 29).

Yttrandena. De sakkunnigas förslag tillstyrkes i princip eller lämnas utan erinran i flertalet yttranden.

För en mera vidsträckt omprövningsrätt än de sakkunniga föreslagit uttalar sig *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol*, *fiskeristyrelsen*, *några fiskeriintendenter*, *svenska fiskevårdsförbundet*, *föreningen statens fiskeritjänstemän* och *riksförbundet landsbygdens folk*.

Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol anser det innefatta en alltför snäv begränsning att strängt hålla fast vid den ungefärliga ramen för de förpliktelser som från början eller jämlikt 2 kap. 24 § vattenlagen fastställts. Det vore i Norrland tämligen ovanligt att försummelse att iakttaga vattendomstolens eller vattenlagens föreskrifter bleve föremål för talan vid domstol. Då det uppkomme fråga om omprövning av ett vattenbyggnadsföretags skyldigheter mot fisket, syntes det ligga nära till hands att hänsyn jämväl toges till om och i vad mån företaget fullgjort de redan föreskrivna skyldigheterna eller därmed likvärdiga prestationer. Vid bestämmandet av den ram, inom vilken en företagares skyldigheter gentemot fisket finge jämkas, vore det sålunda rimligt att även beakta sådana skadegörande handlingar som icke förut varit föremål för bedömning. I det fall att ett företag helt undgått skyldigheter gentemot fisket syntes enligt de sakkunnigas förslag utrymmet för justeringar vid en omprövning bli ganska litet. Principen att man i allmänhet icke borde utan vidare göra intrång i förvärvade rättigheter vore otvivelaktigt i och för sig värd allt beaktande. Det

vore dock att märka att om det efter ett ansökningsmåls avgörande visade sig att vattendomstolen felbedömt företagens verkningar, det normala torde vara att felet hade samband med felaktigheter eller ofullständigheter i de uppgifter sökandena hade skyldighet att lämna. De rättigheter som en sökande förvärvat genom vattendomstolens beslut framstode i sådant fall icke såsom alltigenom väl förvärvade rättigheter. Det gamla domarordet »olaga fång är ofång» syntes i detta fall giva en lämpligare anvisning om hur situationen borde bedömas. En omprövning som på förhand vore bunden till en snäv ram syntes icke tillräckligt tillgodose fiskeintresset. Genom den begränsning av rättskraften hos beslut om skydd för fisket som de sakkunniga föreslagit kunde befaras att den ungefärliga ram för byggnadsägarrens förpliktelser, som från början ålagts honom, icke kunde i erforderlig grad justeras ens under tiden då talerätt för oförutsedda skador stode öppen. Härigenom skulle möjligheterna att föra talan för fiskets tillgodoseende på ett betänkligt sätt försämrats. *Fiskeristyrelsen* förklarar sig vara väl medveten om att en inskränkning av rättskraften hos utslag i vattenmål måste omgivas med starkt restriktiva bestämmelser, men fråga vore om icke de sakkunnigas förslag i praktiken komme att leda till att ändringar av beslut i fråga om åtgärder eller avgifter enligt 2 kap. 8 § vattenlagen eller bådadera bleve synnerligen svåra att genomdriva. Härigenom skulle i verkligheten någon egentlig förbättring i förhållande till nu rådande läge icke komma till stånd. Skulle en verklig möjlighet till önskvärda jämkningar tillskapas i förevarande avseende — något som ur fiskeriväsendets synpunkt tedde sig som en nödvändighet — syntes villkoret, att de nya föreskrifterna ej finge för byggnadens ägare medföra väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt, böra ändras eller helt utgå ur lagtexten. *Svenska fiskevårdsförbundet ifrågasätter*, om icke lagtexten borde avfattas så, att olägenhetens värde jämfördes med hela anläggningens värde. *Föreningen statens fiskeritjänstemän* uttalar, att därest omprövningen gäve vid handen att ingreppen haft större inverkan än vid den föregående prövningen antagits, sökanden borde kunna åläggas de större avgifter m. m. som härav kunde föranledas, även om detta skulle medföra väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad som från början ålegat sökanden. Detta sammanhänge intimt med det av de sakkunniga påpekade förhållandet, att omfattningen och värdet av skada å fisket icke låte sig exakt beräknas. *Riksförbundet landsbygdens folk* understryker särskilt möjligheten av att nya metoder till skydd för fisket kunde framkomma; därest då begränsning föreläge i möjligheten till omprövning, kunde det tänkas att de nya metoderna ej kunde komma till användning, om kostnaderna skulle bli avsevärt större än det ursprungliga beslutet förutsatt.

Ett särskilt spörsmål rörande innebörden av den föreslagna omprövningsrätten upptages av *fiskeristyrelsen*. Styrelsen framhåller att de med stöd av 2 kap. 8 § utdömda avgifterna för närvarande till betydande delar ej kunde tagas i anspråk för direkta kompensationsåtgärder inom det vattendrag, för vilket avgifterna enligt vederbörligt vattendomstolsbeslut skulle användas, emedan det i nuläget ej vore möjligt att giva anvisning på åtgärder, som

vore ur biologisk synpunkt lämpliga eller ens försvarbara. Styrelsen anser att avgifterna då i stället borde få tagas i anspråk för åtgärder till effektivisering av fiskeriadминистраtionen, exempelvis så att i den mån de ifrågasatta flodområdesadministrationerna organiserades avgiftsmedel användes för bestridande av avlönings-, rese- och administrationskostnader för befattningshavare i flodområdesadministrationens tjänst. Även *föreningen statens fiskeritjänstemän* anser att avgifterna enligt 2 kap. 8 § borde kunna användas bl. a. för förstärkning av fiskeriadминистраtionen.

Förslaget om ett särskilt omprövningsförfarande beträffande årliga avgiftsbelopp avstyrkes av *vattenöverdomstolen*, som anser att det föreslagna sättet för avgifternas omprövning måste komma att medföra en avsevärd ökning av arbetsbördan för såväl vattendomstolarna som kammarkollegiet. Kostnaderna för förfarandet komme för det allmänna att bli så stora, att de icke på långt när uppvägdes av de fördelar för fisket man velat uppnå. Därtill komme att ökningen av vattendomstolarnas arbetsbördan kunde — innan erforderlig ytterligare förstärkning av vattendomstolsorganisationen genomförts — komma att försena behandlingen av de ur allmän synpunkt i regel väsentligt viktigare målen angående tillstånd till kraftverksbyggen och vattenregleringar. Omprövning torde vidare med det föreslagna förfarandet av praktiska skäl icke kunna komma i fråga i alla de många fall, då avgiften fastställts att utgå med ett förhållandevis litet belopp. *Vattenöverdomstolen* tillägger att de angivna olägenheterna möjligen kunde i viss utsträckning minskas, därest i lagen endast infördes ett stadgande av innebörd att byggnadens ägare skulle vara skyldig att framdeles underkasta sig den omprövning av avgiftens belopp, som kunde bli i vederbörlig ordning föreskriven, samt att sedermera viss mot förändringarna i penningvärdet svarande procentuell höjning eller minskning fastställdes — lämpligen genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen — av de avgifter som utdömts tidigare. Vid sidan därav borde omprövning vid vattendomstol kunna äga rum, därest detaljerade föreskrifter meddelats om användningen av de enligt 8 § utgående avgifterna samt dessa föreskrifter visat sig icke vara ändmålsenliga. Även *svenska fiskevårdsförbundet* anser att uppräknig av avgifterna ej bör ske genom tidsödande prövning i varje särskilt fall utan genom ett generellt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Frågan hur vidsträckt den särskilda omprövningsrätten beträffande avgifter bör vara behandlas i ett par yttranden. *Fiskeristyrelsen* uttalar sig särskilt beträffande avgifterna enligt 2 kap. 10 § och framhåller att det vore en nödvändig förutsättning för att omprövningen skulle få någon förnuftig mening, att den omprövande instansen icke kände alltför stor bundenhet vid det ursprungliga avgiftsbeslutet och dess förutsättningar utan fritt och förutsättningslöst verkställde en omprövning med utgångspunkt från de faktiska och ekonomiska förhållanden, som föreläge vid omprövningstillfället och kunde förutses bli rådande under den kommande tjugouårsperioden. Å andra sidan anser *vattenöverdomstolen* och *svenska vattenkraftföreningen*, att sakkunnigförslagets utformning är för löslig. *Vattenöverdomstolen* anför:

Det torde hittills oftast ha förhållit sig så, att avgift jämlikt 8 § utdömts att utgå med visst belopp och att närmare föreskrifter om ändamålet med avgiften icke meddelats, möjligen har sagts att avgiften skall användas till upprätthållande medelst fiskodling av fiskbeståndet inom visst område eller liknande. Med den av de sakkunniga föreslagna formuleringen av bestämmelsen synes storleken av avgiftsbeloppet ofta kunna höjas icke blott då penningvärdet sjunkit utan även då den ursprungliga avgiften varit för låg för att kunna fylla sitt ändamål att motverka skadorna å fisket. Endast om det omedelbara ändamålet med avgiften närmare fastställts i det ursprungliga beslutet, t. ex. att avgiften skall användas till inplantering av viss mängd fiskyngel av angivet slag, kan man vid omprövningen anpassa avgiftens storlek till inträffade prisförändringar, vilket då kan ske genom ett enkelt konstaterande av det rådande priset på den fastställda mängden fiskyngel. För att den föreslagna formuleringen av lagtexten skall kunna godtagas, fordras sålunda att närmare bestämmelser om avgiftens användning meddelats i vattendomstolens ursprungliga beslut. Det synes för övrigt även ur andra synpunkter lämpligt, att sådana närmare bestämmelser om användningen av avgifterna alltid meddelas, vilket skulle medföra att frågan om storleken av avgifterna verkligen bleve genomtänkt och icke fastställd schablonmässigt och utan närmare motivering. Härigenom skulle även vinnas, att vederbörande sakägare — de som äro beroende av fisket i det av företaget berörda vattenområdet — finge kännedom om de föreslagna åtgärderna. Vidare skulle det med hänsyn till resultatet icke bli någon egentlig skillnad mellan det fall att byggnadens ägare åläggas att själv utföra skyddsåtgärderna, eftersom då regelmässigt detaljerade bestämmelser bruka fastställas av vattendomstolen, och det fall att ägaren blott åläggas utgiva avgift enligt 8 §. Omprövning skulle i så fall kunna äga rum jämväl om de i fråga om avgiftens användning av domstolen meddelade bestämmelserna visat sig icke fylla sitt ändamål.

Vad beträffar omprövning av de enligt 2 kap. 10 § utgående avgifterna uttalar vattenöverdomstolen att denna borde begränsas så, att den endast finge till uppgift att återställa avgiftens realvärde med hänsyn till inträffade förändringar i penningvärdet. Eftersom avgiften skulle användas till ett mycket obestämt ändamål — befrämjande av fisket inom landet — torde omprövning av avgiftens storlek av annan anledning icke böra ifrågakomma.

Vattenöverdomstolen tillfogar att lagtexten i varje fall borde beträffande årlig avgift såväl enligt 8 § som 10 § avfattas så, att omprövning icke kunde påkallas med anledning av en endast obetydlig förändring av penningvärdet.

Svenska vattenkraftföreningen föreslår, beträffande omprövningen av avgifter enligt 2 kap. 8 §, att antingen omprövningen begränsas till att avse det fall att penningvärdet eller prisnivån förändras eller en reservation göres av samma innehåll som beträffande omprövning rörande åtgärder i allmänhet, nämligen att omprövningen ej får medföra väsentlig kostnad för anläggningens ägare utöver vad förut blivit honom ålagt. Vad angår avgifter enligt 2 kap. 10 § föreslår föreningen liksom vattenöverdomstolen att det uttryckligen måtte angivas i lagtexten att omprövningen skall avse anpassning efter förändring i penningvärdet.

Förslaget om viss periodicitet beträffande omprövningen av avgifter enligt

2 kap. 10 § har föranlett erinringar av *vattenöverdomstolen*, *advokatsamfundets styrelse* och *riksförbundet landsbygdens folk*.

Vattenöverdomstolen intar en gentemot sakkunnigförslaget avvikande ståndpunkt och anför bl. a. följande.

Visserligen påminna de enligt 10 § utgående avgifter om sådana regleringsavgifter, som utgå enligt 4 kap. 14 §, beträffande vilka en liknande periodicitet av tjugu år gäller. Emellertid synas icke några vägande skäl föreligga, som föranleda att bestämmelserna angående sistnämnda vid större vattenregleringar utgående avgifter göras tillämpliga å alla de många företag beträffande vilka avgift enligt 2 kap. 10 § utgår. Eftersom omprövning icke skall kunna påkallas av andra än byggnadens ägare och central myndighet, samt omprövning endast kan ifrågakomma sedan förändring av penningvärdet ägt rum, synes kunna ifrågasättas att överlåta åt ägaren eller myndigheten att själva avgöra när omprövning är erforderlig. Härigenom skulle kunna vinnas att, om t. ex. penningvärdet under någon tid fallit, myndigheten kunde på en gång påkalla omprövning beträffande ett flertal likartade och närbelägna anläggningar, varigenom domstolsbehandlingen skulle kunna bli både snabbare, billigare och enhetligare. Enligt de sakkunnigas förslag skulle myndigheten för varje sådan anläggning i stället behöva avvakta utgången av tjuguårsperioden, och samtidig behandling skulle icke vara möjlig. För myndigheten synes det vidare kunna bereda vissa svårigheter att iakttaga alla de olika tidsperioder, som komma att löpa för olika anläggningar. Det skulle därför lätt kunna inträffa, att beträffande någon eller några anläggningar utgången av den löpande perioden förbisåges, även om sådan förändring i penningvärdet inträffat att omprövning bort påkallas.

Advokatsamfundets styrelse intar samma ståndpunkt som *vattenöverdomstolen*. Med hänsyn till de senaste årens erfarenheter rörande penningvärdets snabba fluktuationer förefölle det styrelsen lämpligast att en omprövning av avgifter enligt 2 kap. 10 § kunde påkallas, då så erfordrades. *Riksförbundet landsbygdens folk* önskar kortare intervall för omprövningen än den av de sakkunniga förordade, förslagsvis femton år.

Förslag om särskild omprövning även av engångsavgifter framföres av *en fiskeriintendent* med instämmande av *länsstyrelsen i Värmlands län*.

Beträffande frågan vem rätt att väcka talan om omprövning bör tillkomma ifrågasätter *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol* rättmätigheten av att bygdeintressena hålles under förmyndarskap av ett centralt organ. Det kunde ifrågasättas om icke bygdeintressena borde beredas möjlighet att jämväl själva föra talan, eventuellt genom ett av länsstyrelse utsett ortsombud. Vid mera omfattande skador å fisket komme allmänna och enskilda fiskeintressen ofta att bli mer eller mindre invädda i varandra. I detta sammanhang framhåller *vattenrättsdomaren* att man knappast behövde befara att omprövning av allmänna fiskefrågor — åtminstone vad Norrland angår — komme att medföra någon mera kännbar ökning av domstolarnas arbetsbörda. Detta sammanhänge med att större kraftutbyggnadsmål i allmänhet icke — såsom fallet vore med målen vid de allmänna domstolarna — efter en tämligen begränsad tid vore färdigbehand-

lade utan i stället, även efter det erforderliga tillstånd lämnats och förhandsbedömning av ersättningsfrågorna skett, måhända under flera årtionden krävde ytterligare handläggning eller i allt fall bleve av betydelse för nya måls behandling. Detta berodde i sin tur framför allt på att utbyggnaden av ett vattensystem i regel skedde i etapper och att vissa frågor icke läte sig avgöra förrän efter en kanske långvarig försökstid. Även *länsstyrelsen i Jämtlands län* samt *svenska fiskevårdsförbundet* ifrågasätter om icke bygdeintressena borde beredas möjlighet att själva föra talan enligt 2 kap. 8 § andra stycket i den föreslagna lydelsen. *Vattenrättsdomaren i Mellanbygdens vattendomstol* ifrågasätter, huruvida icke befogenheten att väcka talan om omprövning borde anförtros åt en på området mera sakkunnig myndighet än kammarkollegiet. Erfarenheterna vid vattendomstolen av kammarkollegiets verksamhet på hithörande område hade hittills givit vid handen, att verksamheten i regel inskränkt sig till att kammaradvokatfiskalsämbetet instämt i fiskeriintendentens yrkanden. Verksamheten hade alltså till sin innebörd varit av rent expeditionell karaktär och torde ha inneburit onödigt slöseri med såväl tid som pengar. *Vattenrättsdomaren* föreslår att den ifrågavarande befogenheten anförtros fiskeristyrelsen såsom det centrala och sakkunniga organet inom området. *Vattenöverdomstolen* och *svenska vattenkraftföreningen* föreslår uttryckligt stadgande av innehåll, att ansökan om förnyad prövning beträffande åtgärder i allmänhet må göras även av anläggningens ägare. Föreningen framhåller att det för ägaren många gånger torde förefalla mera tilltalande att — eventuellt efter samråd med vederbörande fiskemyndigheter — få göra ansökan om vissa anordningar vid sin egen anläggning, än att få en talan därom vid domstol riktad mot sig av offentlig myndighet. Genom ett dylikt stadgande skulle även överensstämmelse vinnas med föreskrifterna angående den särskilda omprövningen av avgifter.

Frågan om gäldandet av de med omprövningsförfarandet förenade kostnaderna har upptagits av *vattenöverdomstolen* och *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol*. *Vattenöverdomstolen* påpekar att, därest kammarkollegiet såsom av de sakkunniga föreslagits tillerkändes rätt att föra talan och sådan talan skulle anhängiggöras såsom ansökningsmål, detta medförde att bestämmelserna i 11 kap. 65 § vattenlagen om skyldighet för sökande att betala motparts rättegångskostnad bleve tillämpliga å dylik talan av kammarkollegiet. Detta vore ej tillfredsställande. Därför borde antingen särskild bestämmelse om rättegångskostnaden i ansökningsmål med talan av nu nämnd beskaffenhet meddelas eller också stadgas, att sådan talan skulle anhängiggöras såsom stämmingsmål. *Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol* framhåller att kostnadsfrågan vore av stor betydelse. De sakkunniga syntes ej ha uppmärksammat denna fråga och ej heller bekymrat sig om varifrån advokatfiskalen skulle få medel att bekosta sina eventuella ansökningar. Om detta icke ordnades eller om det ordnades främst efter den principen att sparsamhet borde iakttagas med allmänna medel, torde det ha blivit endast alltför väl sörjt för

att icke några onödiga ansökningar om ändrade bestämmelser komme att göras. Den fördelning av kostnaderna för förfarandet, som bleve en följd av de sakkunnigas förslag, vore icke tillfredsställande. Det vore rimligare att härvid förfara på samma sätt som skedde vid behandling av andra oförutsedda skador. Ville man använda ansökning som form för talans anhängiggörande, borde alltså reglerna om rättegångskostnader kompletteras.

De sakkunnigas förslag om retroaktiv verkan av de nya bestämmelserna om omprövningsrätt har väckt betänkligheter hos *vattenöverdomstolen* och *svenska vattenkraftföreningen*.

Vattenöverdomstolen finner av principiella skäl starka betänkligheter föreliggande mot att omprövning av de enligt 8 och 10 §§ utgående avgifterna skulle kunna äga rum jämväl i fråga om sådana avgifter, som fastställts före lagens ikraftträdande. I fråga om avgifter enligt 8 § torde dock de av de sakkunniga anförda skälen föranleda till att omprövning borde kunna medgivas jämväl av sådana äldre avgifter. Beträffande avgifter enligt 10 § synes däremot, särskilt med hänsyn till de relativt ringa belopp, som genom en sådan omprövning skulle kunna komma det allmännas intresse för fiskerinäringen till godo, de principiella betänkligheterna mot ingrepp i bestående rätt böra överväga önskemålet att på föreslaget sätt ytterligare något tillgödse nämnda intresse. Mot införandet av möjlighet till omprövning av dessa äldre avgifter talade särskilt dels att redan i 1918 års lag angivits i vilka fall enligt dess bestämmelser fastställda avgifter skulle kunna omprövas, dels att icke ens åt dessa bestämmelser då ansetts böra givas retroaktiv verkan. I den mån en till följd av penningvärdets försämring inträffad minskning i dessa avgifters realvärde ansåges böra i fiskets intresse kompenseras, borde detta ej ske på bekostnad av byggnadens ägare utan av allmänna medel. *Svenska vattenkraftföreningen* vänder sig mot att omprövningsrätten överhuvud taget göres tillämplig på äldre anläggningar. Föreningen anför:

Såsom de sakkunniga nämna är man i allmänhet obenägen att genom lagstiftning göra intrång, utan compensation, i rättigheter som förvärvats redan vid lagstiftningens ikraftträdande. Härtill kommer — vilket de sakkunniga icke nämna — att dessa rättigheter i nu förevarande fall äro av särskild art. De grunda sig nämligen på en lagakraftvunnen dom. Företagaren har genom dom av vattendomstol eller häradsrätt (eller högre instanser) erhållit tillstånd till företaget på vissa i tillståndet och i den då gällande lagstiftningen angivna villkor. Denna dom har vunnit laga kraft, och tillståndet har tagits i anspråk. Företagaren har inrättat sig efter de bestämmelser, som i tillståndet meddelas. Det synes då knappast förenligt med rättsmedvetandet, att man senare genom lagstiftning meddelar villkor eller särskilda bestämmelser för anläggningen, vilka stå i strid med den lagakraftvunna domen. Även om de nya bestämmelserna icke skulle medföra väsentlig olägenhet för anläggningen (vad som menas med »väsentlig olägenhet» kan dock alltid vara föremål för olika meningar), kan det icke vara principiellt riktigt att en lagakraftvunnen dom skall på dylikt sätt kunna ändras. En ändring av pålagda avgifter i enlighet med penningvärdets förändring kunde visserligen anses i viss mån befogad. Detta kan dock sägas om varje periodisk penningprestation. Något skäl att sätta periodiska avgifter, utdömda i vattenmål före

eller efter vattenlagens tillkomst, i en särskild klass härvidlag, synes icke finnas. Överhuvud taget synes man i detta sammanhang icke böra göra avsteg från den allmänna principen om verkan av meddelad lagakraftägande dom.

Liknande betänkligheter uttalas även i de av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* samt *Uddeholms Aktiebolag* avgivna yttrandena.

I detta sammanhang må även nämnas en av *kammarkollegiet* gjord anmärkning beträffande omfattning av skyldigheterna beträffande fisket för äldre företag. Kollegiet erinrar om att intill 1896 års ändring av 1880 års vattenrättsförordning, då i dess 6 § föreskrifter meddelades om anordningar för fiskens framkomst, bestämmelserna i 1766 och 1852 års fiskeristadgor varit gällande. Enligt dessa stadgor skulle alla dammar förses med bottenluckor för upp- och nedgående fisk. Före 1766 bereddes vandringsfisken visst skydd genom förbudet att avstänga kungsådra och förbudet mot att bygga annan till skada. Såsom dåvarande hovrättsrådet Gärde närmare utvecklat vid föredragning i lagrådet av det av särskilda sakkunniga år 1917 avgivna förslaget till vattenlag, vore därför ägare av byggnad, tillkommen före 1896, icke, även om domstolens beslut saknade bestämmelser rörande fisket, fritagen från skyldighet att hålla bottenluckor öppna, vilken skyldighet kunde utbytas mot skyldighet att anordna laxtrappa m. m. Först efter 1896 års ändring av vattenrättsförordningen kunde domstolens beslut i och för sig anses slutligt reglera vederbörande byggnadsägares skyldigheter i avseende å fisket.

Departementschefen. En av de viktigare nyheterna i de sakkunnigas förslag är införandet av vidgad omprövningsrätt i fråga om beslut angående skydd för fisket. Såsom framgår av den föregående redogörelsen gäller för närvarande, enligt 2 kap. 22 § vattenlagen, såsom huvudprincip, att vatten-domstolens avgörande vinner rättskraft mot envar. Principen har emellertid vissa inskränkningar. I detta hänseende kan erinras om bestämmelserna i 2 kap. 24 § rörande oförutsedd skada samt om nyprövningsinstitutet i 4 kap. Det må även erinras om att vid 1952 års riksdag antagits nya bestämmelser i 11 kap. om deldom, vilka bestämmelser ger möjlighet att i vissa fall uppskjuta det slutliga avgörandet i avbidan på erfarenhetens rön. De sakkunnigas nu föreliggande förslag innebär en ytterligare upp- mjukning av rättskraften beträffande sådana beslut, som meddelas rörande fiskets skyddande. Därest vidtagna anordningar eller meddelade föreskrifter visar sig vara mindre tjänliga, skall det sålunda vara möjligt att meddela ändrade bestämmelser, dock under iakttagande av att tredje mans rätt ej får förnämas och att byggnadens ägare ej får åsamkas väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt.

De skäl som de sakkunniga anfört för en ytterligare begränsning av rättskraften, när det gäller beslut rörande fiskets skyddande, synes mig övertygande. Även efter deldomssystemets lagfästande torde kvarstå ett be-

hov att kunna jämka en gång meddelade föreskrifter, bl. a. för att få till stånd en önskvärd anpassning till utvecklingen på fiskeriforskningens och fiskevårdens område.

Ett par remissinstanser har ansett att omprövningsrätten borde bli mer vidsträckt gentemot byggnadens ägare än de sakkunniga föreslagit. Bl. a. har vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol givit uttryck åt den uppfattningen, att möjligheterna till omprövning enligt förslaget vore alltför snävt begränsade. Vattenrättsdomaren har i detta sammanhang uttalat att, därest det efter ett ansökningsmåls avgörande visade sig att vattendomstolen felbedömt företagets verkningar, det normala torde vara att felet hade samband med felaktigheter eller ofullständigheter i de uppgifter sökanden hade skyldighet att lämna. Med hänsyn till den officialprövning som alltid sker genom vattendomstolens försorg, bl. a. genom undersökningar av vattenrättsingenjörerna eller särskilda sakkunniga, förefaller mig detta uttalande innefatta en rätt tydlig överdrift. I varje fall har jag svårt att föreställa mig att det av vattenrättsdomaren påtalade förhållandet kan äga tillämpning beträffande verkningarna å det allmänna fiskeintresset och i det hänseendet motivera medgivandet av en mera vidsträckt omprövningsrätt än de sakkunniga föreslagit. Ej heller i övrigt synes mig vägande skäl ha anförts för en dylik utvidgning av de sakkunnigas förslag. Företagaren har ett berättigat intresse av att få åtminstone den ungefärliga omfattningen av sina förpliktelser fastställd för framtiden. Jag anser sålunda att man bör upprätthålla den av de sakkunniga föreslagna begränsningen, att företagaren vid den förnyade prövningen ej må åläggas förpliktelser, som för honom medför väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt. Vad som i detta sammanhang bör förstås med uttrycket »väsentlig» får bedömas av rättstillämpningen i varje särskilt fall. I detta sammanhang må även med anledning av ett remissuttalande anmärkas, att det uppenbarligen ej är avsett att den föreslagna möjligheten till omprövning skall innebära någon inskränkning i den talerätt som föreligger enligt 2 kap. 24 § vattenlagen.

Från den angivna grundsatsen om en begränsning av de skyldigheter, som vid omprövningen må åläggas byggnadens ägare, torde emellertid ett undantag böra göras, nämligen beträffande sådan årlig avgift, som enligt 2 kap. 8 § understundom ålägges byggnadens ägare i stället för direkta kompensationsåtgärder. Dylig avgift bör vid förändring i penningvärdet kunna återställas till sitt realvärde, även om därigenom företagaren skulle åsamkas väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut ålagts honom. Begränsningen bör sålunda gälla endast i vad avser en höjning av själva realförpliktelsen. Även i fråga om årliga avgifter enligt 2 kap. 10 § torde möjlighet till omprövning för återställande av realvärdet nu böra införas.

Under remissbehandlingen har anmärkts, att ett särskilt omprövningsförfarande beträffande årliga avgiftsbelopp skulle bli kostsamt och omständligt. Den tanken har framförts, att omprövningen skulle förenklas på så sätt att i lagen stadgas skyldighet för byggnadens ägare att i framtiden underkasta sig viss generell höjning, som med hänsyn till penningvärdets

förändringar beträffande alla avgifter fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen. En individuell prövning synes mig dock vara att föredraga. Det torde få antagas, att begäran om omprövning av avgiftsbelopp ofta kommer att kombineras med en talan om ändrade föreskrifter i övrigt rörande fiskets skyddande. Jag förutsätter också att rätten att begära justering av avgiftsbelopp, vilken såsom framgår av det följande är avsedd att tillkomma — förutom byggnadens ägare — endast kammarkollegiet, icke kommer att utnyttjas beträffande mindre avgifter, där de jämkningar som kan komma i fråga blir utan nämnvärd betydelse för det allmänna fiskeintresset.

Möjligheten att föra talan om förnyad prövning av föreskrifter till skydd för fisket synes böra stå öppen så att talan kan väckas när helst anledning därtill förekommer. Efter mönster av vad som gäller beträffande regleringsavgifter enligt 4 kap. vattenlagen bör emellertid talan som avser omprövning av avgiftsbelopp enligt 2 kap. 10 § få väckas blott vart tjugonde år, varvid dock bör göras det förbehållet, att frågan om avgiftens storlek oberoende av denna periodberäkning får upptagas i samband med att talan väckes om ändrade föreskrifter till skydd för fisket enligt 2 kap. 8 §. I överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit bör det nämligen vara tillåtet att vidtaga en ändring i gränsdragningen mellan lokalbundna åtgärder enligt 2 kap. 8 § och avgiftsskyldighet enligt 2 kap. 10 §.

Av praktiska skäl bör i sådana fall, då fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § i samband med tillbyggnad till en anläggning fastställas såsom tillägg till en förut utgående avgift, tillses att perioderna för omprövning av avgifterna sammanfaller. Den första tjugouårsperioden för tilläggsavgiften bör sålunda förkortas, så att den utlöper samtidigt med den period som gäller för den förut fastställda avgiften. Vattendomstolen torde utan särskilt stadgande få anses ha befogenhet att föreskriva en dylik förkortning.

Det ligger i sakens natur att vid omprövning av fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § — vare sig den sker i samband med förnyad prövning av föreskrifter enligt 2 kap. 8 § eller det gäller den periodiska omprövningen — måste iakttagas att avgiften ej må höjas utöver maximum av föreskriven latitud.

Möjligheten till förnyad prövning läser även få anses innefatta befogenhet för vattendomstolen att, när skäl därtill föreligger, meddela ändrade föreskrifter angående användningen av avgift jämlikt 2 kap. 8 §. Fiskeristyrelsen och föreningen statens fiskeritjänstemän har i detta sammanhang väckt spörsmålet om användning av dylik avgift för rent administrativa ändamål. Spörsmålet har icke samband enbart med omprövningsrätten. Anledningen till att det väckts i detta sammanhang är att beträffande ett flertal nu utgående avgifter, som avsetts skola användas till bekostande av fiskodling o. d., visat sig svårt att anvisa ur biologisk synpunkt lämpliga åtgärder. Såsom i annat sammanhang beröres torde ej möta hinder att enligt 2 kap. 8 § föreskriva viss avgiftsskyldighet till bekostande av kontroll å fullgörandet av föreskrivna åtgärder. Detsamma synes böra gälla beträffande administrativ verksamhet i övrigt som är erforderlig för upprätthåll-

lande av fisket inom det av byggnaden berörda vattenområdet. Det närmare bedömandet av frågan torde dock få ankomma på rättstillämpningen.

De sakkunniga har ansett, att talan om ändring av föreskrifter enligt 2 kap. 8 § bör få väckas endast av den centrala myndighet, kammarkollegiet, som eljest för det allmännas talan i vattenmål. Beträffande årliga avgifter har i förslaget även byggnadens ägare upptagits såsom taleberättigad. Den föreslagna ordningen har väckt kritik på några håll i remissyttrandena. Dels har ifrågasatts huruvida kammarkollegiet vore lämpat att vid omprövningsförfarandet företräda det allmänna fiskeintresset, dels har förordats en utsträckning av talerätten på så sätt att även bygdeintresset tillerkändes rätt att väcka talan, dels slutligen har föreslagits att byggnadens ägare skulle upptagas såsom taleberättigad ej blott såvitt angår årliga avgifter utan även beträffande omprövningsrätten överhuvud.

Vad angår den förstnämnda anmärkningen har såsom alternativ angivits fiskeristyrelsen. Det är emellertid mindre lämpligt att fiskeristyrelsen eller ett i denna ingående organ direkt intager ställning såsom part i vattenmål. Jag vill därför biträda de sakkunnigas förslag i denna del. Ej heller har jag funnit nödvändigt att talerätten utsträcker till att omfatta representanter för bygdeintresset. Därest ortsborna anser skäl föreligga till revision av de föreskrifter till skydd för fisket som gäller beträffande en vattenbyggnad, kan anmälan därom göras till kammarkollegiet, som efter samråd med vederbörande fiskerimyndigheter får taga ställning till huruvida framställning bör göras till vattendomstolen. Den tredje anmärkningen är närmast av redaktionell natur. Såsom förut utvecklats anses byggnadens ägare redan enligt gällande rätt ha vissa möjligheter att påkalla jämkningar i äldre beslut. Till förebyggande av missförstånd torde emellertid uttryckligen böra angivas, att byggnadens ägare är berättigad att föra talan i samma utsträckning som kammarkollegiet.

I likhet med de sakkunniga anser jag lämpligast att handläggningen av frågor rörande omprövning sker i form av ansökningsmål.

Frågan om gäldandet av de med omprövningsförfarandet förenade kostnaderna har upptagits av vattenöverdomstolen och vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol. Enligt 11 kap. 65 § vattenlagen åligger det i ansökningsmål i princip sökanden att svara för såväl egna som motpartens kostnader. Därest talan om omprövning såsom jag föreslagit kommer att handläggas efter ansökan, blir resultatet att kostnaderna för förfarandet i regel drabbar det allmänna. De båda angivna remissmyndigheterna har funnit detta mindre tillfredsställande. Jag kan för min del ej ansluta mig till denna åsikt. Det synes skäligt att det allmänna i princip får bära de kostnader, som är förenade med en av det allmänna påkallad revision av tidigare beslut. Jag vill emellertid framhålla, att mål av denna beskaffenhet understundom torde kunna på sätt och vis anses såsom en fortsättning av det ursprungliga ansökningsmålet. Liknande är fallet bl. a. med vissa mål angående tillämpning av 4 kap. vattenlagen. I sådana mål har i praxis frågan

om fördelningen av rättegångskostnaderna ibland lösts på sådant sätt, att parterna fått vidkännas envar sina kostnader (se NJA 1940 s. 245 och 255). Det torde ej vara uteslutet att vid tillämpningen av det nu föreslagna omprövningsförfarandet någon gång kan anses föreligga så nära samband med det ursprungliga ansökningsmålet, att ett dylikt förfaringsätt är motiverat.

Det har omvittnats att åtskilliga av de föreskrifter i avseende å fisket som gäller beträffande nu befintliga kraftanläggningar och vattenregleringsföretag är föråldrade och i behov av revision. För att det skall bli möjligt att få till stånd mera ändamålsenliga föreskrifter för dessa äldre anläggningar har de sakkunniga föreslagit att de nya bestämmelserna om omprövningsrätt skall få tillämpas å anläggningar, som tillkommit före bestämmelsernas ikraftträdande. Mot detta förslag har vid remissbehandlingen från ett par håll framkommit invändningar av principiell natur. De framförda invändningarna synes mig ej ha så stor tyngd, såvitt den nya lagstiftningen innebär, att byggnadens ägare må åläggas skyldigheter, som ej innebär väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut ålagts honom. Något tveksammare ställer sig frågan beträffande möjligheten till omräkning av avgifter för återställande av realvärdet. Den svenska rättsordningen har hittills ställt sig principiellt avvisande till en uppräknig av redan fastställda penningförpliktelser, som genom ändring av penningvärdet fått ett försämrat realvärde. I samband med den betydande förändring av penningvärdet som på senare tid ägt rum har emellertid frågan om hållbarheten i alla lägen av denna grundsats blivit föremål för diskussion. Jag vill erinra om att vid 1952 års riksdag har antagits en särskild lagstiftning, som bl. a. med hänsyn till penningvärdets fall tillåter en höjning av vissa underhållsbidrag, som tidigare ej kunnat jämkas uppåt. Även på det nu förevarande området synes speciella skäl tala för en uppräknig. Förutom att här ifrågavarande avgifter har till ändamål att främja ett viktigt allmänt intresse må framhållas, att avgiftsskyldigheten är avsedd att bestå så länge företaget upprätthålles och alltså i regel icke kan beräknas bli avvecklad under överskådlig framtid. Det kan medföra orimliga konsekvenser att hålla dylika för all framtid bestående penningförpliktelser oberoende av utvecklingen på penningväsendets område. Beträffande avgifterna enligt 2 kap. 8 § är därjämte att märka, att avgiftsskyldigheten utgör ett av praktiska skäl tillämpat surrogat för ett åläggande, som normalt borde ha formen av en realförpliktelse. Jag anser av de anförda skälen att även äldre avgifter bör få omprövas för anpassning till förändringar i penningvärdet.

V. Rensningar och förbättringar i allmän flottled.

Gällande bestämmelser. I 6 kap. 20 § vattenlagen stadgas, att flottningsförening, som vill vidtaga anläggning eller åtgärd för flottledens utvidgande eller förbättrande, skall, om sannolika skäl äro, att allmän eller enskild rätt därav förnäras, före arbetets påbörjande inhämta vattendomstolens besked, huruvida och under vilka villkor arbetet må utföras. Även om vattendomstolens prövning ej erfordras, må sådan prövning påkallas till beredande av trygghet för framtiden. Har anläggning eller åtgärd vidtagits utan föregången prövning, är det flottningsföreningen obetaget att sedermera söka domstolens godkännande därav. Lagrummet stadgar vidare, att flottningsföreningen, där anläggning eller åtgärd vidtagits utan föregången prövning, är bevisningsskyldig i avseende å de före arbetets utförande rådande förhållandena i vattnet. Emellertid gäller, enligt 6 kap. 26 §, vissa särskilda regler beträffande rensning, som med hänsyn till flottningens behöriga ombesörjande är av nöden för bibehållande av vattnets djup eller läge i allmän flottled. Sådan rensning äger flottningsföreningen verkställa utan vattendomstolens prövning; dock skall markens ägare i förväg underrättas om rensningen. Därest emellertid föreningen vill hos vattendomstolen påkalla prövning av arbetets laglighet, skall om sådan prövning gälla vad som stadgats angående allmän flottleds utvidgande och förbättrande. Har prövning av vattendomstol ej ägt rum, gäller även här regeln, att flottningsföreningen är bevisningsskyldig i avseende å de före arbetets utförande rådande förhållandena i vattendraget.

De sakkunniga. De sakkunniga anför, att det påtalats att fisket ofta ej bereddes kompensation eller tillräcklig sådan i samband med att enstaka rensningar och förbättringar i flottlederna, speciellt bivattnen, verkställdes. De klagomål som i det omförmälda hänseendet framkommit från fiskeintressets sida torde till viss del sammanhänga med att det i 6 kap. 26 § anvisade förfarandet kommit till användning även i sådana fall, då det ej vore fråga om rensning i den i lagrummet använda bemärkelsen utan om verklig förändring av vattendragets struktur, t. ex. borttagande av för flottningen hinderliga stenar. Då det på grund av den stora omfattning, vari dylika smärre förbättringsarbeten måste utföras, vore praktiskt svår genomförbart att i varje särskilt fall i förväg påkalla vattendomstolens prövning, vore det i viss mån förståeligt, att vederbörande flottningsföreningar därvid understundom, ehuru vattendomstolens besked bort inhämtas, begagnat sig av det förenklade förfarande som erbjödes enligt 6 kap. 26 §. Någon uppmjukning av bestämmelserna för legalisering av den praxis i detta hänseende, som på sina håll utbildat sig, syntes väl ej böra komma i fråga. Emellertid torde ett effektivare skydd kunna beredas fisket, om i lagen infördes stadgande att

vederbörande representant för det allmänna fiskeintresset skulle få förhandsbesked om arbetet. Sålunda borde statens fiskeritjänsteman alltid i förväg underrättas om sådana arbeten, som avsåges i 6 kap. 26 §, och även då det gällde egentliga förbättringsarbeten borde han, då vattendomstolens besked ej inhämtades före arbetets utförande, erhålla förhandsmeddelande, såvida det ej vore uppenbart, att fiske ej kunde skadas av åtgärden. De sakkunniga tillägger:

Detta innebär intet eftergivande av det i 6 kap. 20 § uppställda kravet på förprovning av vattendomstol i vissa fall och ej heller någon lindring av den flottningsföreningen, då förprovning av vattendomstol ej ägt rum, åliggande bevisningsskyldigheten beträffande förhållandena före arbetets utförande. I vissa fall läser det ligga i flottningsföreningens eget intresse att lämna fiskeriintendenten förhandsbesked. Det är nämligen tydligt att flottningsföreningen kommer i ett bättre läge beträffande möjligheterna att fullgöra sin bevisningsskyldighet i den mån flottningsföreningen före arbetets utförande träder i kontakt med representanter för de intressen som beröras av arbetet. I detta sammanhang kan anmärkas, att det från flottningshåll gjorts gällande att strandägarna i sådana fall, då ett arbete utförs utan föregående provning av vattendomstol, understundom tillskansat sig oskäligen ersättningar med utnyttjande av att flottningsföreningen är bevisningsskyldig beträffande förhållandena före arbetets utförande. Därest emellertid före arbetets utförande genom flottningsföreningens försorg anordnas undersökning av förhållandena på platsen genom någon betrodd person (ingenjör, lantmätare, nämndeman) och de som kunna beröras av arbetet beredas tillfälle att närvara vid densamma, torde flottningsföreningen ha möjlighet att sedermera tillfredsställande fullgöra sin bevisningsskyldighet och därmed skydda sig mot obefogade anspråk. — — — Det nuvarande stadgandet i 6 kap. 26 § sanktioneras ej av någon straffbestämelse i 13 kap. vattenlagen, och enligt de sakkunnigas mening torde straffsanktion kunna undvaras även i fråga om den nu föreslagna skyldigheten att underrätta fiskeritjänsteman. Det förhållandet, att flottningsföreningen, därest underättelseskyldigheten ej fullgöres, riskerar att komma i ett försämrat läge i fråga om möjligheterna att fullgöra sin bevisningsskyldighet, torde innebära viss garanti för att bestämmelserna skola efterkommas.

Yttrandena. I några yttranden påkallas en skärpning av de sakkunnigas förslag till förmån för fiskeintresset. *Vattnerättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol* uttalar sålunda att hithörande frågor fått ökad aktualitet genom en tilltagande användning av traktorer, grävmaskiner och andra med stor effektivitet arbetande redskap. Om fiskeritjänsteman i tid finge utföra en undersökning å platsen och de flottande ställde sig hans anvisningar till efterriktelse, torde i allmänhet föreligga goda utsikter att något förnärmande av allmän rätt såvitt avsåge fisket icke skedde. Det kunde dock icke tillrådas att de flottande annat än i enkla fall utnyttjade möjligheten att utföra arbeten för flottledens förbättrande utan att inhämta vattendomstolens tillstånd. Vidare borde de flottandes skyldighet ingalunda begränsas till ett naket meddelande kanske omedelbart före arbetenas påbörjande. Att stävja det betydande missbruk av 6 kap. 26 § som förekomme vore ett icke oviktigt allmänt intresse. Då den riktiga användningen av

stadgandet hade en i förhållande till missbruket mycket underordnad betydelse, kunde det eventuellt övervägas om ej stadgandet borde slopas. I varje fall borde villkoren för dess tillämpning skärpas. Såväl markens ägare och kända nyttjanderättshavare som fiskeritjänstemannen borde få underrättelse i så god tid före arbetenas påbörjande att de sjäiva eller genom någon representant kunde besöka platsen före arbetenas början och ha tillfälle att från början följa arbetenas bedrivande. De flottande borde vidare vara skyldiga att i samband med underrättelsen om arbetena till vederbörande överlämna åtminstone en summarisk utredning med uppgifter om dels vattnets tidigare djup och läge, dels orsaken till förändringarna, dels sättet för de avsedda arbetenas utförande och dels tiden därför. Slutligen borde de flottande vara skyldiga att likaledes underrätta vattenrättsdomaren om avsedda rensningsarbeten, därvid tillika borde lämnas uppgifter angående de av arbetena berörda fastigheterna. Det borde åligga vattenrättsdomaren att om han så funne erforderligt förordna om besiktning på de flottandes bekostnad. Besiktningsman borde vara skyldig att, om allmän eller enskild rätt blivit kränkt genom »rensningen», anmäla förhållandet för allmänne åklagaren i orten. Avsteg från vad de flottande sålunda hade att iakttaga borde kriminaliseras. Även då det gällde andra arbeten för flottleds förbättrande borde i huvudsak samma förfarande i tillämpliga delar användas, där arbetena utfördes utan vattendomstolens tillstånd enligt 6 kap. 20 §. Den utredning de flottande här hade att tillhandahålla borde avse åtgärdernas beskaffenhet, omfattning och verkningar. För bestämmande av fiskeavgiften enligt 6 kap. 9 § och för omprövning av sådana avgifter vore det högst angeläget att man sörjde för att myndigheterna hade möjlighet att få en överblick över de mycket omfattande arbeten som för närvarande utfördes utan någon egentlig kontroll.

I flera yttranden framhålles, i anslutning till den föreslagna ändringen av 6 kap. 20 §, att det icke borde överlämnas till de flottande själva att avgöra huruvida fiskeintresse kunde lida men. Sålunda hemställer *kammarkollegiet, fiskeristyrelsen, flera fiskeriintendenter* samt *föreningen statens fiskeritjänstemän*, att orden »såframt det icke är uppenbart, att fiske ej kan skadas» skall utgå. *En fiskeriintendent och advokatsamfundets styrelse* anser, i likhet med vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol, att försummelse från flottningsförenings sida att iakttaga det stadgade förfarandet borde kriminaliseras.

Indals älvs flottningsförening, som icke i och för sig har någon erinran mot de föreslagna ändringarna i 6 kap. 20 och 26 §§, anmärker, med åberopande av erfarenheter från försök att förfara i den ifrågasatta lagstiftningens anda, att vederbörande fiskeritjänsteman ej kunde anses berättigad att såsom villkor för att besiktiga till honom anmälda rensningsarbeten eller diskutera eventuella åtgärder till skydd för fisket uppställa, att mark- och fiskerättsägarnas skriftliga medgivande till arbetena företeddes eller att fiskeritjänstemannen haft tillfälle att höra fiskerättsägarna. Skulle den föreslagna lagändringen medföra en sådan tolkning, komme den på intet sätt

att medverka till lösande av konflikter mellan flottnings- och fiskeriintressena.

Lule m. fl. älvars flottningsförening, Ume älvs flottningsförening ävensom *Klarälvens flottningsförening* med instämmande av *länsstyrelsen i Värmlands län* avstyrker förslaget till ändring av 6 kap. 26 §. *Lule m. fl. älvars flottningsförening* framhåller att det föreslagna förfarandet vore praktiskt ogenomförbart. Inom de till föreningen hörande omkring 400 mil flottlederna förekomme årligen många hundra sådana arbeten, de flesta av mycket ringa omfattning. Arbetena bestode oftast i att enstaka stenar, vilka genom högvatten eller isgång ramlat ut i vattendragets fåra, borttoges antingen genom söndersprängning eller uppdragning på land. Det vore fullständigt otänkbart att fiskeriorganisationen och även flottningsföreningarnas organisation utökades så att bestämmelsen finge något praktiskt värde. *Ume älvs flottningsförening* förklarar att fiskeritjänstemannens kontroll vore obehövlig, då en rensning av här ifrågakommande slag endast avsåge arbeten för bibehållande av vattnets djup och läge och således inga förändringar av vattendragets tidigare form finge göras. Vidare skulle det bli praktiskt ogenomförbart att tillkalla fiskeritjänstemannen för alla de justeringar, som omedelbart måste utföras under flottningens gång för att t. ex. skydda slänter mot vidare skärning, undanskaffa nedspolade stenar o. d. *Klarälvens flottningsförening* framhåller att under pågående flottning i viss omfattning måste verkställas sprängning av för flottningen hinderliga stenar och borttagning av örar för att flottningen skulle kunna genomföras. Sådana arbeten måste utföras omedelbart och ofta mellan dammvattnen. Att härvid hinna tillsäga fiskeritjänsteman vore uteslutet. Inom *Klarälvens flottningsförening* finnes omkring 1 200 km flottleder. I största delen av dessa flottleder måste ett årligt underhåll av flodbädden bedrivas för att vidmakthålla densamma. Underhållsarbetena måste i regel igångsättas omedelbart efter årets flottning och i varje fall under högsommaren för att kunna genomföras innan höstregnen omöjliggjorde ett ändamålsenligt underhåll. Fiskeritjänstemannen kunde icke medhinna att se över dessa arbeten på så kort tid som vore erforderligt för att arbetena skulle kunna utföras i rätt tid. Ett uppskjutande av arbetena till ett kommande år kunde vålla flottningen väsentligt avbräck och medföra stora extra flottningskostnader. De sakkunnigas förslag till ändring av 6 kap. 20 § innebure tillräcklig garanti för att sådana väsentliga förändringar i vattendragen, som menligt påverkade fisket, icke vidtoges i de allmänna flottlederna utan fiskeritjänstemans hörande.

Förslaget till ändring av 6 kap. 20 § avstyrkes av *Ljusnans flottningsförening*, som uttalar att den föreslagna bestämmelsen visserligen syntes giva uttryck för ett rimligt anspråk från fiskeintressets sida att få veta att en fisket berörande åtgärd förestode. Emellerid torde den kunna vålla åtskillig olägenhet. Under nuvarande förhållanden hade flottningsföreningarna ansett sig kunna på egen risk utföra vissa rensningsarbeten, när uppgörelse träffats med strandägarna och föreningen funnit att något annat intresse icke förnärmats. Den föreslagna bestämmelsen medgäve icke en så enkel behandling

av dessa fall. Den torde för vattendomstolarna och fiskeritjänstemännen leda till en avsevärt ökad arbetsbörda samt för flottningsföreningarna orsaka långvarigt dröjsmål med utförandet av nödvändiga förbättringar av flottlederna. Så snart vederbörande fiskeritjänsteman bedömde ett fall annorlunda än flottningsföreningen, bleve den senare enligt förslaget nödsakad att draga frågan under vattendomstolens prövning. Dröjsmål för flottningsföreningarna bleve oundvikliga antingen det bleve vattendomstol eller fiskeriintendent som skulle undersöka och avgöra en rensningsfråga. Det vore därför önskvärt att en snabbare och förenklad prövning kunde komma till stånd för de enkla rensningsfallen. I vissa fall syntes en prövning av gode män vara lämplig. Det borde vara fullt betryggande om exempelvis två vattenrättsnämndemän finge avgöra huruvida hinder mot företaget mötte med hänsyn till fisket, särskilt det allmänna fiskeintresset.

Departementschefen. För anläggning eller åtgärd till utvidgande eller förbättrande av allmän flottled erfordras enligt 6 kap. 20 § vattenlagen tillstånd av vattendomstol, därest det är sannolikt att allmän eller enskild rätt förnärmas. Beträffande rensning, som har till syfte att för flottningens behöriga ombesörjande bibehålla vattnets djup eller läge, kan dock ett förenklat förfarande tillämpas. Enligt 6 kap. 26 § kan sådan rensning verkställas av flottningsföreningen utan vattendomstolens prövning; det är tillräckligt att markens ägare i förväg underrättas om rensningen.

De sakkunniga har föreslagit den ändringen i jämförelse med gällande rätt att skyldighet att underrätta fiskeritjänsteman i samband med förbättringar och rensningar i allmän flottled skall införas. Till 6 kap. 20 §, som avser prövning av fråga om allmän flottleds utvidgande eller förbättrande, skall sålunda enligt förslaget göras det tillägget att, därest vattendomstols tillstånd ej sökes, statens fiskeritjänsteman på förhand skall tillsägas, såframt det icke är uppenbart att fiske ej kan skadas. Vidare skall föreskriften i 6 kap. 26 § om skyldighet att före rensnings verkställande underrätta markägaren kompletteras med skyldighet att jämväl underrätta statens fiskeritjänsteman. Avsikten är att fiskeritjänstemannen skall få tillfälle att i förväg överväga i vad mån särskilda åtgärder till fiskets skydd böra påkallas. För flottningsföreningen innebär anordningen den fördelen, att föreningens skyddas mot överraskande kompensationsanspråk i efterhand.

Flera flottningsföreningar har mot förslaget invänt att förfarandet ej vore praktiskt genomförbart med hänsyn till den stora mängd rensningar och smärre förbättringar som måste genomföras i en flottled. Å andra sidan har från några håll uttalats den uppfattningen, att fiskeintresset med de föreslagna bestämmelserna ej bleve tillräckligt tillgodosett.

Det är tydligt att frågan om skydd åt fisket i samband med rensningar och förbättringar i flottleder är av ganska komplicerad natur. Å ena sidan måste tillses att fiskets skydd ej eftersättes, medan å andra sidan alltför besvärliga hinder för flottningsarbetets bedrivande ej får uppställas. Emellertid synes mig det av de sakkunniga förordade förfarandet vara äg-

nat att medverka till en tillfredsställande lösning av hithörande frågor. Det är att märka att fiskeritjänstemannen icke kan med bindande verkan föreskriva villkor för arbetets utförande. Vidare vill jag framhålla att underrättelseplikt ej kan anses föreligga beträffande rent rutinmässiga smärre åtgärder som årligen ingår i flottningsarbetet. Den skada för fisket som kan uppkomma av dylika åtgärder får beaktas vid prövning — i samband med flottledens inrättande eller sedermera — av frågan om fiskeavgift enligt 6 kap. 9 § eller om åtgärder i övrigt till skydd för fisket såvitt angår flottleden i dess helhet. Någon skarp gräns mellan åtgärder av det ena eller andra slaget kan givetvis ej dragas. De praktiska erfarenheterna på olika håll får giva ledning för bedömandet.

Jag är således beredd att biträda sakkunnigförslaget i denna del. Med hänsyn bl. a. till att förfarandet, rätt tillämpat, är till fördel även för de flottande anser jag att underlåtenhet att iakttaga förfarandet ej bör kriminaliseras. Jag har även trots framförda invändningar bibehållit den i det föreslagna tillägget till 6 kap. 20 § gjorda reservationen »såframt det icke är uppenbart, att fiske ej kan skadas». Reservationen är befogad med tanke på att åtskilliga arbeten av ifrågavarande art ej alls eller i mycket ringa grad berör vattenförhållandena.

VI. Efterlevnaden av meddelade föreskrifter.

Gällande bestämmelser. I 13 kap. vattenlagen finns regler rörande besiktning och handräckning samt ansvarsbestämmelser. 1 § stadgar, att vatten-domstol resp. synemän, när skäl därtill är, äger meddela föreskrift om besiktning av medgivna arbeten efter deras slutförande. Besiktningen skall bekostas av vederbörande företagare. Om någon, vars rätt är beroende av annan tillhörig byggnad i vatten, anser att byggnaden icke tillkommit i laga ordning eller icke är av laga beskaffenhet, äger han påkalla besiktning, 3 §. Även byggnadens ägare själv kan, jämlikt 4 §, begära besiktning.

Om någon bygger i vatten utan föregången prövning i laga ordning, trots att sådan prövning uppenbarligen bort äga rum, kan överexekutor enligt 8 § i 13 kap. förbjuda arbetets fortsättande och förordna om handräckning till rättelse i vad olagligen skett. Detsamma gäller, om tillstånd till byggnaden visserligen erhållits men från tillståndet göres avvikelser, vilka ej uppenbarligen är sådana, att varken allmän eller enskild rätt kränkes. Handräckning kan även, enligt 9 §, äga rum i det fall, att bestämmelser rörande hushållning med och framsläppande av vatten, som finns i vattenlagen eller meddelats av domstol eller annan myndighet, icke iakttagas och rättelse ej följer efter det tillsägelse skett.

De nu nämnda överträdelserna medför även straffpåföljd enligt bestämmelser i 11—13 §§. Straffet är dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Särskild straffbestämmelse meddelas i 14 § för förstörelse av vattenmärke m. m.

För möjliggörande av kontroll över handhavandet av vattenhushållningen vid byggnad i vatten stadgas i 14 kap. 6 §, att den, vars rätt är beroende av hushållning med vattnet vid annan tillhörig byggnad, ej må förvägras tillträde till ställe, där vattenmärke (vattenståndsmätare, pegel) är utsatt, eller att taga del av anteckningar, som det ålagts byggnadens ägare att hålla över gjorda iakttagelser rörande vattenstånd eller vattnets avrinning. Samma rätt tillkommer enligt lagrummet allmän åklagare samt tjänsteman vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

De sakkunniga. De sakkunniga yttrar, att i stort sett nog kunde sägas att föreskrifter, som gaves i samband med tillståndsbeslut angående byggande i vatten och flottning, lojalt bleve efterföljda. Särskilt vid mindre anläggningar hade det dock understundom förekommit att till skydd för fisket avsedda anordningar ej blivit utförda och underhållna på föreskrivet sätt. Härav hade på sina ställen fisket lidit allvarligt men. Det vore även rent principiellt otillfredsställande, att förpliktelser, som av domstol ålagts parter, på detta sätt kunde åsidosättas. Den som överträdde givna föreskrifter utsatte sig i vissa fall för straffansvar, varjämte handräckning kunde påkallas. Den kontroll som vore erforderlig för att straff- och handräckningsbestämmelserna skulle ha den avsedda effekten borde emellertid ej begränsas till sådan besiktning efter byggnadsarbetets avslutande, som enligt bestämmelserna i 13 kap. kunde äga rum, utan det vore önskvärt med en fortlöpande kontroll genom fiskeritjänsteman. Sådan tillsyn på vederbörande ägares bekostnad torde visserligen kunna i viss omfattning åstadkommas genom begagnande av förfarandet enligt 13 kap. 3 §; detta bleve dock alltför omständligt. I praxis hade frågan hittills lösts på sådant sätt, att lantbruksstyrelsen (fiskeristyrelsen) begärt och erhållit tilldelning av avgiftsmedel enligt 2 kap. 10 § för bekostande av kontroll, varjämte i några fall förekommit att vattendomstolen i sitt tillståndsbeslut meddelat bestämmelser om skyldighet för ägaren att bekosta fortlöpande kontroll å efterlevnaden av ålagda skyldigheter.

De sakkunniga diskuterar härefter vilka olika möjligheter till anordnande av kontrollverksamheten som förefinnes och anför därvid:

Klart synes vara att den bör ledas och organiseras av en central myndighet, i vilket hänseende fiskeristyrelsen närmast kommer i fråga. Ehuru kontrollverksamheten är avsedd att tjäna ett allmänt intresse, nämligen övervakning av att givna föreskrifter för tillgodoseende av det allmänna fiskeintresset efterlevas, torde det vara rimligt att ägarna av de anläggningar som göras till föremål för kontrollen bekosta eller i varje fall i väsentlig grad bidra till kostnaden för verksamheten. Detta skulle kunna ske genom ett allmänt avgiftssystem efter mönster av domstolsavgiften enligt 11 kap. 95 § vattenlagen. En annan möjlighet är att kostnaden för varje särskild besiktning gäldas i samband med att besiktningen äger rum. Mest tilltalande synes emellertid vara att gå en medelväg mellan dessa båda alternativ, eller att ägaren av vederbörande anläggning erlägger en i förväg bestämd årlig avgift, som är avpassad efter den beräknade kostnaden för kontroll av vid anläggningen befintliga anordningar till skydd för fisket. Härigenom kan

på ett smidigt sätt vinnas anpassning efter förhållandena i varje särskilt fall, samtidigt som ägaren av anläggningen får omfattningen av sina skyldigheter i fråga om bekostande av tillsynen preciserad.

De sakkunniga anser att avgift av sistberörda natur kunde fastställas på grundval av nu gällande lag, nämligen såsom ett led i de anordningar och åtgärder som föreskrives jämlikt 2 kap. 8 §. Någon lagändring i det ifrågavarande hänseendet syntes sålunda ej erforderlig. Förslag angående avgiftens storlek borde avgivas av vederbörande fiskeritjänsteman i yttrande enligt 11 kap. 36 § resp. 10 kap. 4 och 43 §§. Det vore givet att avgift borde fastställas endast då behov av fortlöpande kontroll kunde bestämt förutses; när de föreskrivna anordningarna vore av mindre betydelse eller de av annan anledning, utöver besiktning som skulle äga rum jämlikt 13 kap. 1 §, påkallade blott sporadisk tillsyn, torde särskilda bestämmelser angående kontroll ej vara erforderliga. I den mån avgift för det avsedda ändamålet bleve fastställd, borde den uppenbarligen icke bli till beloppet eller i övrigt fastlåst för all framtid. Då emellertid avgiften inginge såsom ett led i de anordningar och åtgärder som föreskrevs jämlikt 2 kap. 8 §, bleve vad i nämnda paragraf enligt de sakkunnigas förslag komme att stadgas angående förnyad prövning i vissa fall tillämpligt även å sådan avgift. Bestämmelser om indrivning av avgiften m. m. borde utfärdas i administrativ ordning i enlighet med normer, som torde komma att utarbetas av fiskeristyrelsen.

Vad beträffar äldre anläggningar, för vilka föreskrifter angående kontroll i nu förevarande hänseende ej meddelats, syntes enligt de sakkunnigas åsikt särskild lagstiftning, som medgäve åläggande av vidgade skyldigheter i detta hänseende, ej böra ifrågakomma. Redan enligt gällande lag kunde dock föreskrifter om nya ekonomiska förpliktelser meddelas såvitt anginge allmän flottled (6 kap. 17 §), varjämte de sakkunnigas förslag angående förnyad prövning i vissa fall kunde bereda vissa möjligheter att fastställa särskild avgift för nu ifrågavarande ändamål vid äldre anläggningar. I övrigt torde för kontrollen vid äldre anläggningar även i fortsättningen få anlitas medel, som inlutit jämlikt 2 kap. 10 §, eller ock medel, som på annat sätt ställdes till förfogande av det allmänna.

I 14 kap. 6 § har de sakkunniga infört ett stadgande om att statens fiskeritjänsteman ävensom av länsstyrelsen eller fiskeristyrelsen förordnad fisketillsynsman skall beredas tillfälle att utöva tillsyn över fullgörandet av föreskrifter till skydd för fisket.

De sakkunniga har vidare i 13 kap. 14 § upptagit en bestämmelse om straff för överträdelse av fiskeförbud i vissa fall. Såsom motivering härför anför de sakkunniga:

Understundom har det befunnits erforderligt att i samband med inrättande av fiskväg förbi en dammbyggnad eller eljest vid meddelande av föreskrifter till skydd för fisket stadga förbud mot fiske eller mot annat fiske än avelsfiske inom visst område ovanför och nedanför dammbyggnaden. Sådant förbud har ofta meddelats i samband med tillstånd till överbyggnad av kungsådra enligt äldre rätt. Även vattenlagen förutsätter, att föreskrifter i

sådant hänseende kunna meddelas (se 2 kap. 14 §). Överträdelse av dylikt fiskeförbud kan, då överträdelsen sker av annan än fiskerättsägaren, beivras såsom olovligt fiske eller beaktas såsom försvårande omständighet vid sådant brott. Härvid är dock att märka att i fråga om olovligt fiske i annans fiskevatten enligt nu gällande rätt föreligger viss inskränkning av den allmänna åtalsrätten. Och om förbudet överträdes av fiskerättsägare, finnes ingen allmän straffbestämmelse, som understödjer förbudet. En viss möjlighet till straffsanktion kan visserligen beredas genom att länsstyrelsen vid utfärdande av lokala föreskrifter angående fisket upptager av vattendomstol meddelat fiskeförbud; överträdelse av förbudet lär då bli straffbar jämligt 22 § fiskeristadgan den 17 oktober 1900. Behov av särskild straffbestämmelse i lag torde emellertid föreligga. — — — Bestämmelsen bör formuleras så, att den blir tillämplig såväl å förbud, som meddelats enligt vattenlagen, som å förbud, vilket givits enligt äldre rätt. För att straffansvar skall inträda, måste givetvis överträdelsen kunna tillräknas vederbörande enligt vanliga grunder. I samband med beslut om fiskeförbud av här avsett slag brukar regelmässigt föreskrivas att tillkännagivande av förbudet skall ske genom anslag å platsen och kungörelse i ortstidningar. Behov av särskild stadgande härom i lagen synes icke föreligga.

Yttrandena. Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol anser en översyn av ansvarsbestämmelserna i 13 kap. vattenlagen motiverad. Olovligt byggande i vatten kunde understundom innefatta mycket grov skadegörelse. Man kunde ingalunda presumera att den som olovligt byggde i vatten vore villig eller beredd att göra rätt för sig, åtminstone icke efter normer som domstol tillämpade. Strafflatituderna i 24 kap. strafflagen vid skadegörelse vore avsevärt högre än vattenlagens straffbestämmelser. Även den som själv toge sig rätt straffades enligt 20 kap. 7 § strafflagen efter strängare skala än den som olovligen byggde i vatten. Ett sådant byggande borde icke få intaga en gynnad ställning. Frågan huruvida överträdelse av fiskeförbud, som vattendomstol meddelat, enligt nu gällande rätt kunde straffas, om överträdelse skedde av fiskerättsägare, anser denne vattenrättsdomare vara tveksam. Med hänsyn till den oklarhet som för närvarande rådde vore det emellertid bra att de sakkunniga nu infört en särskild straffbestämmelse för ifrågavarande överträdelse. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser erforderligt med lagändringar i syfte att komma till rätta med försummelse att iakttaga gällande föreskrifter. Bl. a. erfordrades otvetydiga bestämmelser om vem som vore ansvarig för inträffade försummelse. Vidare syntes lagbestämmelser erforderliga om anordnande av slutsyn före utförande av en vattenståndshöjning, så att det kunde tillses, att det berörda området blivit så röjt och planerat, att fiskredskap där kunde placeras. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* uttalar att en verkligt effektiv kontroll över åtgärder till skydd för fisket icke vore fullt tryggad genom de sakkunnigas och fiskeristyrelsens förslag. Bestämmelserna i 13 kap. vattenlagen om handräckning och ansvar avsåge bl. a. regelstridig hushållning med vatten och olaga byggande i vatten. Däremot syntes de icke omedelbart äga tillämpning å underlåtenhet att utföra föreskriven anordning till skydd för fisket. Att så ej vore fallet beträffande handräckning torde stå fullt klart. Vad åter anginge ansvarsfrågan

vore det i vart fall mycket tveksamt om straffbestämmelsen i 13 kap. 12 § första stycket skulle kunna anses omfatta underlåtenhet som här avsåges. Ej heller torde stadgandet i 3 kap. 38 § utsökningslagen med dess möjlighet att förelägga vite kunna tillämpas å en av vattendomstol i ansökningsmål meddelad dom. En komplettering av bestämmelserna i 13 kap. vattenlagen att jämväl omfatta nu ifrågavarande underlåtenhet syntes i anledning härav av behovet påkallad. Länsstyrelsen föreslår vidare att även hushållningssällskapens fiskeritjänstemän upptages i det föreslagna stadgandet i 14 kap. 6 § vattenlagen.

Advokatsamfundets styrelse uttalar att kostnaderna för kontroll å efterlevnaden av meddelade föreskrifter, vilka kostnader borde åvila sökanden, icke borde bestämmas på förhand, enär risk då förelåge att kontrollen bleve slentrianmässig eller otillräcklig.

En *fiskerintendent* föreslår införande av lagbestämmelse om skyldighet för företagare att till kammarkollegiet göra anmälan då anläggning färdigställt eller byggnad påbörjats. Härigenom skulle vinnas klarhet om den tidpunkt, då avgifter skulle inbetalas respektive åtgärder vara fullbordade. Förslag i samma riktning framföres av *svenska fiskevårdsförbundet*.

Departementschefen. Frågan om efterlevnaden av föreskrifter till skydd för fisket innefattar ej blott ett legislativt problem utan är även i väsentlig grad en fråga av organisatorisk karaktär. Ur den senare synpunkten har frågan varit föremål för en särskild utredning genom fiskeristyrelsens försorg. De sakkunniga har såvitt angår lagstiftningen föreslagit åtgärder blott på några få punkter.

De sakkunniga har till en början uttalat att, ehuru kontrollen å efterlevnaden av meddelade föreskrifter till skydd för fisket vore avsedd att tjäna ett allmänt intresse, det torde vara rimligt att ägarna av de anläggningar som gjordes till föremål för kontrollen bekosta eller i varje fall i väsentlig grad bidra till kostnaden för kontrollen. Detta syfte kan vinnas genom att jämlikt 2 kap. 8 § särskild avgift fastställas till bekostande av kontrollen. Vad de sakkunniga i detta avseende anfört synes ej giva anledning till erinran.

I 14 kap. 6 § bör i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag införas stadgande om skyldighet för företagare att underkasta sig kontroll över fullgörandet av föreskrifter till skydd för fisket. Stadgandet bör gälla kontroll av statens fiskeritjänsteman, fiskeritjänsteman vid hushållningssällskap (länsfiskeritjänsteman) samt av länsstyrelsen eller fiskeristyrelsen förordnad fisketillsynsman.

I likhet med de sakkunniga anser jag påkallat att det meddelas en bestämmelse om straff för överträdelse av sådant fiskeförbud, som utfärdats i samband med uppförande av dammbyggnad o. d. Frågan om utformningen och placeringen av en dylik ansvarsbestämmelse med därtill anslutande föreskrifter om förverkande och beslag torde emellertid lämpligast böra upptagas i samband med det nyligen framlagda betänkandet med förslag till

fiskeristadga m. m. (SOU 1953: 2). Detta betänkande, som bl. a. innehåller förslag till vissa ändringar och kompletteringar av bestämmelserna om förverkande och beslag i 1950 års lag om rätt till fiske, har varit föremål för remissbehandling och avses skola upptagas till prövning inom jordbruksdepartementet med det snaraste.

Med anledning av vad ett par remissmyndigheter anfört vill jag emellertid i detta sammanhang förorda en ändring av straffbestämmelsen i 13 kap. 12 § första stycket vattenlagen. Underlåtenhet att, efter erhållet medgivande till byggande i vatten m. m., utföra föreskriven anordning eller åtgärd till förebyggande av skada, t. ex. utsättande av fiskyngel, torde för närvarande ej föranleda ansvarspåföljd, enär nämnda lagrum enligt ordalydelsen endast avser avvikelser från beslutet rörande själva arbetets verkställande. Denna begränsning av stadgandets räckvidd bör borttagas, så att det står klart att även underlåtenhet av berörda beskaffenhet är kriminaliserad.

Det förslag om skärpning av strafflatituderna i 13 kap. vattenlagen som framförts av vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol anser jag mig ej kunna biträda. Det har uppmärksamats att vattenkraft- och vattenregleringsföretag understundom igångsatts innan vattendomstols tillstånd erhållits. Efter lagfästandet av deldomssystemet och efter den förstärkning av vattendomstolsorganisationen som ägt rum samt med förbättrad planläggning på lång sikt av kraftutbyggnaderna har man emellertid anledning räkna med att dylikt olaga byggande skall upphöra. Jag anser i vart fall icke att en skärpning av strafflatituderna är den rätta vägen att komma till rätta med det påtalade missförhållandet.

Frågan vem som är ansvarig för inträffade försummelse torde ej kunna närmare regleras i lagen utan får i rättstillämpningen lösas efter allmänna straffrättsliga och skadeståndsrättsliga grunder. Hinder torde ej föreligga att vattendomstolen, om så finnes påkallat, i samband med meddelande av vattenhushållningsbestämmelser stadgar skyldighet för dammägaren att vidtaga särskilda säkerhetsanordningar.

En remissinstans har föreslagit lagbestämmelse om anordnande av slutsyn före utförandet av en vattenståndshöjning i ändamål att kontrollera att erforderlig avröjning för att möjliggöra utplacering av fiskeredskap ägt rum. Även i detta hänseende kan emellertid vattendomstolen vid behov meddela föreskrifter.

Det är givetvis angeläget att myndigheter, som handhar kontrollen över fiskevårdande åtgärder o. d., erhåller kännedom om när företag, vartill vattendomstol givit tillstånd, igångsättes. I tillståndsbeslutet bör, om så finnes lämpligt, stadgas skyldighet för företagaren att göra anmälan härom. Har dylik föreskrift ej meddelats, kan lämpligen landsfiskalen i orten anmodas lämna underrättelse om tidpunkten för igångsättandet; jfr Kungl. Maj:ts cirkulär den 2 juni 1944 (SFS nr 287) till länsstyrelserna i riket angående indrivningen av de enligt 2 kap. 10 § och 4 kap. 14 § vattenlagen utgående avgifter.

VII. Vissa processuella frågor.

Gällande bestämmelser. I 11 kap. 43 § vattenlagen meddelas vissa regler om vattenrättsdomarens och vattendomstolens befattning med bevisningen i ansökningsmål. Sålunda stadgas att vattenrättsdomaren, där så erfordras för att målet vid vattendomstolens sammanträde skall kunna slutföras i ett sammanhang, äger förordna bl. a. om inhämtande av yttrande av sakkunnig. Särskilda regler har även, i 11 kap. 45 §, meddelats för det fall att för bedömning av målet erfordras »särskild teknisk utredning eller vidlyftigare värdering». I sådant fall kan vattenrättsdomaren (enligt paragrafens 1 mom.) uppdraga åt sakkunnig att efter förberedande undersökning avgiva utlåtande i målet. Om tiden för företagande av sådan undersökning skall meddelande lämnas vattenrättsdomaren, som i den för kallelser till parterna bestämda ordningen underrättar dem därom. Bestämmelsen har, liksom den nyss åberopade 43 §, fått sin nuvarande lydelse i samband med införandet av nya rättegångsbalken. Under förarbetena härtill underströks, att för sakkunnig enligt 11 kap. 45 § 1 mom. skulle gälla de allmänna reglerna i 40 kap. nya rättegångsbalken, varvid särskilt framhölls stadgandet i 40 kap. 2 §, att den ej må vara sakkunnig, som till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.¹ 11 kap. 97 § vattenlagen stadgar att det åligger sökanden att förskjuta gottgörelse åt sakkunnig, som tillkallas av vattenrättsdomaren eller vattendomstolen, ävensom ersättning för undersökning enligt 11 kap. 45 § 1 mom. Med hänsyn till de regler som gäller för rättegångskostnad i ansökningsmål kommer kostnaden praktiskt taget alltid att slutligen stanna på sökanden.

Emellertid innehåller vattenlagen även speciella regler angående de åtgärder som skall vidtagas för utredning av ett ifrågasatt företags verkningar å det allmänna fiskeintresset. I 11 kap. 36 § föreskrives sålunda att, då ansökningsinlämningen inkommit till vattenrättsdomaren, denne skall översända ett exemplar av ansökningshandlingarna till fiskeristyrelsen. Om denna finner uppenbart, att »fiskens upp- och nedgång eller eljest fiskeriintresse» icke kan röna inverkan av företaget, skall meddelande härom lämnas vattenrättsdomaren. I annat fall skall styrelsen förordna fiskeritjänsteman att till vattenrättsdomaren avgiva yttrande, »huruvida fiskerinäring av betydelse kan genom företaget lida väsentligt förfång, så ock vilka särskilda åtgärder utöver vad sökanden må hava föreslagit kunna erfordras till skydd för fisket». Ofta kan emellertid yttrande ej avgivas utan att undersökning på platsen äger rum. Om den av fiskeristyrelsen förordnade finner att sådan undersökning måste äga rum, skall han, enligt tredje stycket i 11 kap. 36 §, anmäla förhållandet till vattenrättsdomaren, som då har att förordna honom eller eventuellt annan av fiskeristyrelsen föreslagen fiskeritjänsteman att åt vattendomstolen verkställa undersökning och avgiva utlåtande enligt 11 kap. 45 § vattenlagen.

¹ Prop. 1946: 133 s. 18.

De sakkunniga. De sakkunniga har upptagit en fråga om ändring i visst hänseende av det i 11 kap. 45 § stadgade förfarandet. Enligt vad som framhållits från fiskeritjänstemannahåll vore detta förfarande vid vissa enklare fiskeundersökningar onödigt tyngande. Ofta hade fiskeritjänstemannen ej behov av att göra någon mera ingående undersökning men behöfde dock resa till platsen för att orientera sig. Ett sådant besök på platsen borde kunna äga rum mera formlöst utan att behöva planeras lång tid i förväg. Besöket kunde då ske å passande tid i samband med andra förrättningar i närheten. Härigenom skulle mycken onödig tidsspilla undvikas. De sakkunniga anför härom:

Det torde ej kunna bestridas, att i enklare mål förfarandet vid undersökningen borde kunna förenklas i enlighet med vad sålunda förordats. Det torde ofta inträffa att ingen eller blott någon enstaka sakägare kommer tillstädes vid undersökningen, särskilt då det gäller mindre dammbyggnader, som blott i ringa grad påverka fiskeriförhållandena. Förfarandet med i förväg kungjorda sammanträden med sakägarna lämpar sig ej heller alltid då det gäller mera omfattande, kanske under ett flertal år pågående undersökningar. Dessa synpunkter äro för övrigt tillämpliga även å sakkunnigundersökningar beträffande annat än fiske. I fråga om undersökning, som verkställas av vattenrättsingenjör och vattenrättsnämndeman (11 kap. 45 § 2 mom.) medgives ett förenklat förfarande då undersökningen sker allenast såsom förberedelse för domstolens sammanträde till syn på stället. Det synes beträffande undersökning enligt 1 mom. kunna stadgas, att underrättelse till parterna skall ske, där så finnes erforderligt med hänsyn till målets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen. Det tillkommer då vattenrättsdomaren att taga ställning till huruvida undersökningen skall anses vara av den art att parterna böra beredas tillfälle att närvara. I regel torde det vara önskvärt att representant för sökanden är tillstädes för att tillhandagå med upplysningar. Underrättelse till sökanden för att möjliggöra sådan närvaro torde böra lämnas av undersökningsförrättaren, när han efter eget bedömande så finner erforderligt. Att sakägarnas intresse skulle kunna bliva eftersatt torde ej behöva befaras då de ju i alla fall beredas tillfälle att taga del av det vid undersökningen avgivna utlåtandet.

För att främja möjligheterna att genomföra fiskeundersökningar har de sakkunniga jämväl föreslagit, att uppdrag att verkställa dylik undersökning må givas ej blott fiskeritjänsteman utan även annan sakkunnig person. Detta har i förslaget föranlett jämkningar i några paragrafer (2 kap. 8 och 10 §§, 10 kap. 43 § samt 11 kap. 36 §).

Yttrandena. En avvisande hållning till förslaget om förenkling av förfarandet vid sakkunnigundersökning enligt 11 kap. 45 § 1 mom. intages av *vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol*. Han framhåller att man tidigare vid Norrbygdens vattendomstol försökt att tillämpa mindre stränga krav på offentlighet, vartill komme att vederbörande sakkunniga själva tidigare icke alltid så noga iakttagit de föreskrifter som givits i syfte att underrätta sakägarna om tid och plats för undersökningen. Dessa försök hade emellertid icke alls slagit väl ut. För att på ett enkelt sätt få erforderliga upp-

gifter rörande företaget och dess verkningar tedde det sig naturligt för de sakkunniga att hänvända sig till sökandena, vilka i sin tur vanligen hade stort intresse av att få till stånd ett samarbete med de sakkunniga. Ett sådant samarbete mellan sökandena och den sakkunnige ledde lätt till att den sakkunnige icke finge någon kontakt alls eller i varje fall mycket otillräcklig kontakt med en stor del av de sakägare, vilkas olägenheter till följd av företaget skulle utredas. Vattenrättsdomaren förordar i detta sammanhang återställande av den i 11 kap. 44 § i dess lydelse före den 1 januari 1948 stadgade möjligheten att tillkalla sakkunnigt biträde åt domstolen.

Departementschefen. De sakkunnigas förslag om ändring beträffande det i 11 kap. 45 § stadgade förfarandet synes befogat. Såsom understrukits av vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol bör vederbörande sakkunniga i regel utföra sina undersökningar i kontakt ej blott med sökanden utan även med sakägarna. En förenklad ordning bör emellertid kunna tillämpas vid rena rutinundersökningar rörande anläggningar av mindre ingripande beskaffenhet eller då eljest ett i förväg kungjort sammanträde med sakägarna ej har någon funktion att fylla.

Sedan den s. k. sjöregleringsavdelningen vid undersöknings- och försöksanstalten för sötvattensfisket numera inordnats under fiskeristyrelsen¹, torde något aktuellt behov av att utse även annan sakkunnig än fiskeritjänsteman att verkställa erforderliga fiskeundersökningar icke föreligga. De jämkningar i vissa stadganden som de sakkunniga föreslagit i syfte att tillgodose ett dylikt behov kan sålunda undvaras.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att frågan huruvida yttrande från fiskerisakkunnig skall inhämtas i sådana fall, då omprövning påkallas av föreskrifter enligt 2 kap. 8 eller 10 §, får överlämnas till vattendomstolens bedömande i varje särskilt fall. När det är fråga om smärre jämkningar kan inhämtande av sådant yttrande understundom vara onödigt, och beträffande de tillfällen då omprövning påkallas av representant för det allmänna kan för övrigt antagas, att framställningen som regel kommer att grundas på en av fiskeritjänsteman verkställd utredning.

Vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol har förordat ett återupplivande av den före nya rättegångsbalkens införande i 11 kap. 44 § vattenlagen stadgade befogenheten för vattenrättsdomaren att tillkalla sakkunnigt biträde åt vattendomstolen. Denna fråga kommer att prövas i samband med den pågående utredningen om vattendomstolsorganisationen.

¹ Jfr statsverkspropositionen vid 1950 års riksdag, nionde huvudtiteln, s. 225 ff.

VIII. Specialmotivering till lagförslaget.

I enlighet med vad i det föregående anförts har upprättats förslag till lag om ändring i vattenlagen. Beträffande de föreslagna lagändringarna får jag, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, anföra följande.

2 KAP.

8 §.

Enligt förslaget skall den nuvarande lydelsen bibehållas såsom ett första stycke i paragrafen.

Till paragrafen fogas ett nytt stycke, innehållande föreskrifter om omprövning av beslut i frågor rörande fiskets skyddande. Beträffande den närmare innebörden av det nya stycket hänvisas till framställningen i avd. IV. I sakkunnigförslaget har motsvarande bestämmelser upptagits såsom två särskilda stycken. Syftet med den omredigering som skett är att det klart skall framgå, att avsteg från grundsatsen att byggnadens ägare vid omprövningen ej må åläggas förpliktelser, som för honom medför väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut ålagts honom, får göras endast i den mån det är fråga om anpassning av avgiftsbelopp till ändring i penningvärdet.

Det torde böra anmärkas att hänvisningar till 2 kap. 8 § förekommer, förutom i kapitlet om vattenreglering (3 kap. 2 och 26 §§ innehåller allmänna hänvisningar till 2 kap.), i kapitlet om allmän farled (5 kap. 5 §), om allmän flottled (6 kap. 8 §) och om torrläggning (7 kap. 41 §). Hänvisningarna i 3 kap. bör givetvis kvarstå oförändrade. I fråga om företag enligt 5 och 7 kap. torde behovet av omprövningsrätt angående fisket ej vara så framträdande. För konsekvensens skull bör dock de nya bestämmelserna i 2 kap. 8 § bli tillämpliga även å allmän farled och torrläggningsföretag. Även hänvisningarna i 5 kap. 5 § och 7 kap. 41 § bör sålunda kvarstå oförändrade. Vad beträffar allmän flottled hänvisas till vad i det följande anföres vid 6 kap. 8 §.

10 §.

De föreslagna ändringarna beträffande avgift till befrämjande av fisket inom landet har föranlett en ganska väsentlig omarbetning av 2 kap. 10 §. För att paragrafen skall bli mera lättöverskådlig har den uppdelats i särskilda moment.

1 mom. innehåller i fyra olika stycken bestämmelser angående grunderna för avgiftens bestämmande, motsvarande dem som meddelas i nuvarande första, andra och tredje styckena. Av skäl, som tidigare redovisats, har något

särskilt stadgande angående befrielse från avgiftsskyldighet i det fall, då allenast obetydlig ändring i vattenståndsförhållandena uppkommer, ej upptagits, utan grunderna för avgiftsskyldighet har i stället bestämts så, att avgift skall utgå då byggnaden förorsakar ändring i de naturliga vattenstånds-förhållandena, som ej är obetydlig, eller hindrar eller försvårar fiskens framkomst. I enlighet med vad förut anförts har särskilt angivits, att beträffande mindre avgiftsbelopp må föreskrivas att avgiften skall inbetalas i form av ett engångsbelopp.

I 2 mom. har i första stycket upptagits föreskrifter angående periodisk omprövning av avgiften, medan andra stycket innehåller bestämmelser angående omprövning av avgiften i samband med sådan förnyad prövning, som avses i det nya andra stycket i 2 kap. 8 §.

Bestämmelser om avgift för byggnad, som tillkommit före vattenlagen, meddelas i 3 mom. Detta mom. innehåller dels motsvarighet till nuvarande fjärde stycket och dels föreskrift om att skyldighet för ägare av äldre byggnad att gälda avgift till befrämjande av fisket inom landet må fastställas i samband med förnyad prövning enligt 2 kap. 8 § andra stycket.

4 mom. motsvarar nuvarande femte stycket.

22 §.

Ändringen i detta lagrum är av rent formell natur och betingad av de nya bestämmelserna i 2 kap. 8 och 10 §§ rörande omprövning av tidigare beslut.

6 KAP.

8 §.

Stadgandet i nuvarande 2 kap. 8 § är enligt bestämmelse i förevarande paragraf tillämpligt även å allmän flottled. Det föreslagna tillägget till 2 kap. 8 §, innebärande att omprövningsrätt i viss omfattning medges, har redan i gällande lag motsvarighet i 6 kap., nämligen i 17 §. Omprövningsrätten är i nämnda stadgande något annorlunda konstruerad — bl. a. skall talan om förnyad prövning med vissa undantag väckas genom stämning å de flottande — men det torde ej föreligga anledning att vidtaga några ändringar i densamma. Stadgandet medger ej de flottande själva att väcka talan om nya eller ändrade föreskrifter. Jämväl beträffande sådan talan finns dock uttrycklig bestämmelse i 6 kap. Vill någon att för flottningens underlättande nya eller ändrade föreskrifter meddelas rörande hushållningen med vattnet eller annat, äger han jämlikt 6 kap. 21 § hos vattendomsstolen göra framställning därom.

Hänvisningen i 6 kap. 8 § till 2 kap. 8 § har med hänsyn till det anförda inskränkts till att avse *första stycket*.

20 och 26 §§.

Ändringarna i dessa paragrafer syftar till att bereda bättre möjligheter att tillvarataga fiskets intressen vid rensningar och förbättringar i allmän flottled och har närmare kommenterats i avd. V.

Konsekvensen kan synas fordra, att liknande ändringar vidtages i motsvarande bestämmelser i 2, 5 och 7 kap. vattenlagen. Saken har emellertid sin största betydelse beträffande rensnings- och förbättringsarbeten för flottleds räkning, och det synes onödigt att komplicera förfarandet, då det gäller arbeten som utföres för annat ändamål.

7 KAP.

56 §.

I denna paragraf påkallas liksom i 2 kap. 22 § en jämkning av formell natur.

11 KAP.

17 §.

De jämkningar i 11 kap. 17 §, som erfordras med anledning av de föreslagna ändringarna i 2 kap. 8 och 10 §§, har skett genom omredigering av punkterna 12, 13 och 29. Några särskilda bestämmelser om vad ansökan om omprövning skall innehålla torde ej vara påkallade. Ansökningen behöver alltså icke innehålla uppgift å alla fastigheter som har fiskerätt i vattendraget. Att utfärda personliga kallelser till alla enskilda fiskeintressenter som eventuellt kan beröras skulle bli en onödig och alltför vidlyftig apparat.

37 §.

Den formella jämkningen i fjärde stycket föranledes av ändringarna i 11 kap. 17 §. I ett nyinfört femte stycke föreskrives, att ansökan enligt 2 kap. 8 § andra stycket eller om bestämmande av avgift enligt 10 § i samma kap. skall, där ansökningen ej göres av byggnadens ägare, delgivas denne.

45 §.

Paragrafen har ändrats i syfte att möjliggöra förenkling av det i paragrafen stadgade undersökningsförfarandet i vissa fall. Beträffande de närmare motiven till ändringen hänvisas till avd. VII.

13 KAP.

12 §.

De i denna paragraf meddelade bestämmelserna om straffpåföljd har kompletterats av skäl, som redovisats i avd. VI.

14 KAP.

6 §.

Bestämmelse om skyldighet att bereda statens fiskeritjänstemän m. fl. tillfälle att utöva tillsyn över fullgörandet av föreskrifter till skydd för fisket har införts såsom ett nytt tredje stycke.

I andra stycket har införts den numera använda benämningen å meteorologiska anstalten, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Övergångsbestämmelserna.

De sakkunniga. Övergångsbestämmelserna i sakkunnigförslaget innehåller till en början, att de nya bestämmelserna om omprövning i 2 kap. 8 § skall äga tillämpning jämväl å byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande. Vad i 2 kap. 10 § 2 mom. stadgas skall likaledes gälla beträffande avgörande, som träffats före nya lagens ikraftträdande. Vidare har i sakkunnigförslaget meddelats särskilda övergångsbestämmelser rörande periodisk omprövning av avgifter enligt 2 kap. 10 §, vilka börjat utgå före nya lagens ikraftträdande. Beträffande sådan avgift skall gälla att tiden för påkallande av omprövning ej i något fall anses ha gått till ända förrän fem år efter ikraftträdandet, och den nya tjuguarperioden räknas icke från tidigare år än året näst efter det då omprövning påkallades eller senast kunde påkallas. Slutligen har stadgats att skyldighet att gälda avgift enligt 2 kap. 10 § ej må åläggas i fråga om byggnad, till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande, därest byggnaden är så beskaffad, att enligt den förut gällande lydelsen avgift ej skolat utgå.

Kammarkollegiet har i sitt yttrande upptagit ett spörsmål i anslutning till de föreslagna övergångsreglerna. Tvekan syntes kunna uppkomma i fråga om tolkningen av övergångsbestämmelserna för det fall, att fråga vore om åläggande av avgift enligt 2 kap. 10 § i samband med sådan nyprövning, varom förmäldes i 2 kap. 8 § andra stycket. Jämlikt de föreslagna övergångsbestämmelserna finge avgift enligt 2 kap. 10 § ej åläggas i fråga om byggnad, till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande, därest byggnaden vore så beskaffad att enligt den förut gällande lydelsen avgift ej skolat utgå. Bestämmelsen torde ha avseende å byggnad, till vilken tillstånd lämnats enligt gällande bestämmelser i vattenlagen. Fråga uppstode då, efter vilka grunder avgift enligt 2 kap. 10 § skulle utdömas be-

träffande byggnad tillkommen före vattenlagen. Ägaren av sådan byggnad borde givetvis ej vara sämre ställd i avseende å skyldighet att gälda avgift enligt 2 kap. 10 § än ägaren av byggnad, som tillkommit efter det vattenlagen trätt i kraft.

Departementschefen. Såsom jag tidigare utvecklat bör de nya reglerna om förnyad prövning i vissa fall av beslut rörande fisket göras tillämpliga å redan befintliga anläggningar. Principen skall gälla såväl omprövning enligt det nya andra stycket i 2 kap. 8 § som förnyad prövning av avgifter enligt 2 kap. 10 § 2 mom. I överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit torde sålunda böra stadgas, att bestämmelserna i 2 kap. 8 § andra stycket nya lagen skall äga tillämpning jämväl å byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande — varmed åsyftas även byggnader, som tillkommit jämlikt den före vattenlagens genomförande gällande rätten — samt att vad i 2 kap. 10 § 2 mom. nya lagen är stadgat skall gälla även beträffande avgörande, som träffats före nya lagens ikraftträdande. Därjämte bör på sätt de sakkunniga förordat gälla en särskild övergångstid av fem år beträffande den periodiska omprövningen enligt första stycket i 10 § 2 mom.

De äldre grunderna för bestämmande av fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § torde få tillämpas, när avgörande i första instans träffats före ikraftträdandet.

2 kap. 10 § i nya lydelsen innebär en utvidgning av området för avgiftsplikten, i det avgift skall utgå ej blott då de naturliga vattenståndsförhållandena ändras utan även då fiskens framkomst hindras eller försvåras. Redan tillkomna eller medgivna byggnader, som på grund av nuvarande lydelsen ej belastats med avgiftsplikt, torde fortfarande böra få åtnjuta denna befrielse. I enlighet med de sakkunnigas förslag bör därför meddelas en särskild övergångsbestämmelse av innebörd, att skyldighet att gälda avgift enligt 2 kap. 10 § nya lydelsen ej må åläggas i fråga om byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande, därest byggnaden är så beskaffad, att enligt den förut gällande lydelsen avgift ej skolat utgå. Med anledning av vad kammarkollegiet anfört vill jag framhålla, att denna övergångsregel uppenbarligen gäller även byggnad av nämnda beskaffenhet, vilken tillkommit före vattenlagen.

Såsom jag tidigare anmärkt ligger det i sakens natur, att vid omprövning av fiskeavgift enligt 2 kap. 10 § måste iakttagas att avgiften ej må höjas utöver maximum av latituden. Denna grundsats bör givetvis också gälla vid omprövning av avgift, som fastställts före den nya lagstiftningens ikraftträdande, och det synes utan särskild övergångsbestämmelse klart att maximum därvid bestämmes av den enligt nya lydelsen gällande latituden.

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 januari 1955.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i vattenlagen*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga A till detta protokoll utvisar¹, måtte för det i § 87 rege-
ringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg.

¹ Denna bilaga, vilken är av samma lydelse som det vid propositionens fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Bilaga B.

Vid promemorian den 28 februari 1950 fogat förslag

till

Lag om ändring i vissa delar av vattenlagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 8, 10 och 22 §§, 6 kap. 8, 20 och 26 §§, 7 kap. 56 §, 10 kap. 43 §, 11 kap. 17, 36 och 37 §§ samt 45 § 1 mom., 13 kap. 14 § ävensom 14 kap. 6 § vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(I det följande ha ändringar och tillägg kursiverats.)

2 kap.

8 §.

Vill någon — — — för fisket. Kan nyttan av ifrågasatt anordning icke skäligen anses motsvara den förlust och kostnad, som därigenom skulle tillskyndas byggnadens ägare, må dock befrielse från sagda skyldighet medgivas.

Finnes att till skydd för fisket vidtagna anordningar eller meddelade föreskrifter äro mindre tjänliga, äge vattendomstolen på ansökan av myndighet, som Konungen bestämmer, meddela de ändrade bestämmelser, vilka utan att förnärma tredje mans rätt eller för byggnadens ägare medföra väsentlig kostnad eller olägenhet utöver vad förut blivit honom ålagt må påkallas av anmärkta förhållanden.

Har i samband med tillstånd till byggnaden eller vid förnyad prövning, som i andra stycket sägs, blivit ägaren ålagt att, för anordnande och uppehållande av fiskodlingsanstalt eller för vidtagande av andra åtgärder för fiskets bevarande i vattenområdet eller såsom bidrag till kostnaden för erforderlig kontroll å efterlevnaden av meddelade föreskrifter till skydd för fisket, erlägga viss årlig avgift, och finnes avgiftens belopp icke längre vara anpassat till ändamålet, må vattendomstolen på ansökan av myndighet, som i andra stycket avses, eller av byggnadens ägare föreskriva den ändring, som finnes påkallad.

10 §.

1 mom. Där någon för tillgodogörande av vattnet såsom drivkraft eller annorledes eller för reglering av vattnets avrinning vill göra damm eller annan byggnad i vatten, vare han, såframt byggnaden förorsakar ändring i de naturliga vattenståndsförhållandena, som ej är obetydlig, eller hindrar eller försvårar fiskens framkomst, pliktig att från och med året näst efter det, då arbetet å byggnaden påbörjats, så länge byggnaden bibehålles, erlägga viss årlig avgift till befrämjande av fisket inom landet.

Avgiften skall beträffande byggnad för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft utgå med minst tio öre och högst en krona för varje hästkraft,

som beräknas kunna vid oreglerat lågvatten uttagas vid byggnaden. I fråga om byggnad för tillgodogörande av vattnet annorledes än såsom drivkraft skall avgiften utgå med minst tio och högst ethundra kronor för varje sekundkubikmeter av den vattenmängd, som är avsedd att uttagas vid byggnaden. Är ändamålet med byggnaden att reglera vattnets avrinning, utgår avgiften efter vattenmagasinets rymd med minst tio öre och högst en krona för varje del, som omfattar 50 000 kubikmeter, intill 100 miljoner kubikmeter och för varje del därutöver, som omfattar 100 000 kubikmeter. Beträffande byggnad, som göres såväl i ändamål av vattnets tillgodogörande såsom drivkraft som för utnyttjande av vattnet annorledes eller för reglering av vattnets avrinning, skall i fråga om beräkningsgrunden vid avgiftens bestämmande hänsyn tagas till det ändamål, som är det huvudsakliga.

Inom ovan angivna gränser skall avgiften bestämmas med fäst avseende bland annat därå, om fiske finnes, som genom byggnaden skadas, om med hänsyn till byggnadens storlek och beskaffenhet i övrigt samt dess belägenhet inverkan därav å fisket är mer eller mindre menlig, samt om förpliktelser, som jämlikt 8 § må hava ålagts byggnadens ägare, för honom medföra större eller mindre kostnad.

2 mom. Vattendomstolens avgörande angående avgift, som avses i 1 mom., gälla för en tidrymd av tjuugu år i sänder, första gången räknat från och med det kalenderår, då avgiften först skall erläggas. På ansökan, som under nittonde året av sådan tidsperiod göres av myndighet, som Konungen bestämmer, eller av byggnadens ägare, föreskrive vattendomstolen den ändring, som finnes påkallad för att avgiften skall, i samma mån som vid det tidigare avgörandet avsetts, tjäna sitt ändamål. Göres ej sådan ansökan, skola förut meddelade bestämmelser lända till efterrättelse jämväl för nästa period.

Utan hinder av vad nu sagts må frågan om avgiften upptagas till ny prövning i samband med förnyad prövning enligt 8 § andra stycket av anordningar och föreskrifter till skydd för fisket; och skall i ty fall med avseende å omfattningen av de förpliktelser, som enligt denna § och 8 § sammanlagt må åläggas byggnadens ägare, gälla vad i nämnda stycke av 8 § är för där avsett fall stadgat.

3 mom. Varder byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ombyggd eller ändrad, och medför ombyggnaden eller ändringen väsentligt större skada å fisket än den byggnaden förut orsakat, skola de i 1 och 2 mom. givna bestämmelserna lända till efterrättelse i avseende å byggnaden.

Göres beträffande byggnad, som tillkommit jämlikt äldre lag, ansökan enligt 8 § andra stycket, må ock, med tillämpning av vad ovan i 2 mom. andra stycket finnes stadgat, åläggande givas byggnadens ägare att gälda årlig avgift till befrämjande av fisket inom landet; och gälla beträffande sådant avgörande tillika vad i första stycket av nämnda mom. är stadgat.

4 mom. Huru avgift, varom i denna § förmäles, skall indrivvas och för det därmed avsedda ändamålet användas, därom förordnar Konungen.

22 §.

Innefattar beslut, som meddelas i anledning av ansökan enligt 20 §, medgivande att bygga i vatten, vare beslutet, sedan det tagit åt sig laga kraft, gällande mot envar såväl vad angår rätten att verkställa och för framtiden bibehålla byggnaden jämte de anläggningar, vilka efter ty förut sagts med byggnaden äga samband, som ock, där med byggnaden avses tillgodogörande av vattnet, beträffande rätten därtill, dock med de inskränkningar, som i

23 § 1 mom. och 24 § omförmälas, samt med iakttagande av vad i *övrigt i detta kap. ävensom* i 4 och 9 kap. finnes stadgat angående förnyad prövning i vissa fall. Om begränsad — — — andra stycket.

Hurusom under — — — 23 § 2 mom.

Har byggnaden — — — tio år.

6 kap.

8 §.

Vad i 2 kap. 8 § *första stycket*, 11 § första stycket, 12, 13 och 18 §§ finnes stadgat i fråga om byggande i vatten skall äga motsvarande tillämpning med avseende å arbete för inrättande av allmän flottled.

20 §.

Vill flottningsförening — — — kunna påkallas. *Sökes ej vattendomstolens tillstånd, skall statens fiskeritjänsteman på förhand tillsägas, såframt det icke är uppenbart, att fiske ej kan skadas.*

Har anläggning — — — godkännande därav.

Har efter — — — i vattnet.

26 §.

Rensning, som med hänsyn till flottningsens behöriga ombesörjande är av nöden för bibehållande av vattnets djup eller läge i allmän flottled, äge flottningsförening verkställa utan vattendomstolens prövning; dock skall markens ägare *ävensom statens fiskeritjänsteman* förut därom tillsägas. Vill föreningen — — — motsvarande tillämpning.

Jord eller — — — för flottningskada.

7 kap.

56 §.

Innefattar synemäns utlåtande, varvid enligt 10 kap. 75 § skall bero, eller vattendomstols laga kraft ägande beslut rörande företag enligt detta kap. medgivande till företaget, vare det gällande mot envar såväl vad angår rätten att utföra företaget och för framtiden bibehålla dike och annan anläggning som beträffande skyldighet att taga del i företaget, dock med de inskränknings, som följa av bestämmelserna i 57 § samt av vad i 2 kap., i *den mån nämnda kap. till följd av hänvisningen ovan i 41 § första stycket äger tillämpning*, i 9 kap. ävensom i 10 kap. 77 och 78 §§ finnes stadgat om förnyad prövning i vissa fall.

10 kap.

43 §.

Är fråga — — — för fisket.

Kan yttrande, som ovan nämnts, icke avgivas utan att undersökning å platsen *eller eljest särskild utredning* äger rum, ankomme på Konungens befallningshavande att efter inkommen anmälan därom uppdraga åt den av

fiskeristyrelsen förordnade eller ock annan av styrelsen föreslagen *sakkunnig* att, såvitt angår företagets inverkan å fisket, biträda vid förrättningen ävensom i frågan avgiva utlåtande.

11 kap.

17 §.

Till vattenmål hänföras följande mål:

A. ansökningsmål:

12. ansökan om förnyad prövning enligt 2 kap. 8 § andra eller tredje stycket eller om bestämmande av avgift enligt 10 § i nämnda kap.;

13. ansökan om prövning jämlikt 4 kap. 1 §, huruvida och i vilken utsträckning skyldighet må åläggas ägare av strömfall att tillhandahålla kraft åt kringliggande bygd, samt ansökan jämlikt 4 kap. 4 § att komma i åtnjutande av kraft, som på grund av dylikt åläggande skall tillhandahållas, så ock ansökan om nyprövning enligt 4 kap. 5 eller 16 § eller om bestämmande av avgift enligt 14 § i nämnda kap.;

B. stämningsmål:

29. talan, som utan samband med ansökningsmål föres jämlikt 2 kap. 23 § om gottgörelse för damm eller annan vattenbyggnad eller om fortsatt tillgodogörande av annan tillhörigt vatten och bestämmande av ersättning därför, jämlikt 2 kap. 14 § om rätt till intrång å annans fastighet i vissa avseenden, jämlikt 2 kap. 15 § om rätt att begagna annan tillhörig byggnad i vatten eller jämlikt 2 kap. 16 § om rätt till utmål å annans fastighet;

C. besvärsmål:

D. underställningsmål:

Hurusom, efter — — — i 68 §.

36 §.

I mål — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande, som ovan nämnts, icke avgivas utan att undersökning å platsen eller eljest särskild utredning äger rum, ankomme på vattenrättsdomaren att efter inkommen anmälan därom uppdraga åt den av fiskeristyrelsen förordnade eller ock annan av styrelsen föreslagen *sakkunnig* att åt vattendomstolen verkställa undersökning och avgiva utlåtande, som i 45 § sägs.

Är fråga — — — Konungens befallningshavande.

37 §.

Kan inverkan — — — nu nämnts.

Är fråga — — — kraften tillgodogöres.

Vad i — — — annans vattentäkt.

Där fråga — — — är, tillhandahålles. Vad nu sagts äge motsvarande tillämpning beträffande ansökan enligt 17 § 13.

Ansökan, som i 17 § 12 avses, skall, där ansökningen ej göres av byggnadens ägare, delgivas denne.

Är fråga — — — är, tillhandahålles.

Skall delgivning — — — stadgade ordning.

45 §.

1 mom. Erfordras för — — — lämpat därefter.

Undersökning, som — — — ske kan. Där så med hänsyn till målets beskaffenhet eller ändamålet med undersökningen finnes erforderligt, skall vattenrättsdomaren lämna parterna, i den för kallelser till dem bestämda ordning, besked om tiden för undersökningens företagande. Sedan undersökningen — — — vattendomstolens sammanträde.

13 kap.

14 §.

1 mom. Borttager eller — — — sex månader.

2 mom. Där någon bryter mot förbud, vilket i anledning av sådant företag, som avses i denna lag, givits mot bedrivande av fiske inom visst område, straffes som i 1 mom. sägs.

14 kap.

6 §.

Ej må — — — tillgodogjorda vattenmängder.

Vad i första stycket är stadgat om den, vars rätt är beroende av vattenushållning eller vattentäkts nyttjande, gälle ock beträffande allmän åklagare samt tjänsteman vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

Statens fiskeritjänsteman så ock av Konungens befallningshavande eller fiskeristyrelsen förordnad fisketillsynsman skall beredas tillfälle att utöva tillsyn över fullgörandet av föreskrifter till skydd för fisket.

Tarvas för — — — skälig ersättning.

Denna lag träder i kraft den

Bestämmelserna i 2 kap. 8 § andra och tredje styckena nya lagen skola äga tillämpning jämväl å byggnad, som tillkommit eller till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande.

Vad i 2 kap. 10 § 2 mom. nya lagen är stadgat skall gälla även beträffande avgörande, som träffats före nya lagens ikraftträdande. Har avgift börjat utgå före nya lagens ikraftträdande, skall den i 2 mom. första stycket stadgade tiden för ansökan om förnyad prövning av avgiften ej i något fall anses hava gått till ända förrän fem år efter ikraftträdandet; och skall ny tjuguarperiod icke räknas från tidigare år än året näst efter det, då omprövning påkallades eller senast kunnat påkallas.

Skyldighet att gälda avgift enligt 2 kap. 10 § må ej åläggas i fråga om byggnad, till vilken tillstånd meddelats före nya lagens ikraftträdande, där est byggnaden är så beskaffad, att enligt den förut gällande lydelsen avgift ej skolat utgå.

Uppgifter till belysning av verkningarna av den av de sakkunniga i promemorian den 28 februari 1950 föreslagna ändringen beträffande grunderna för beräkning av avgift enligt 2 kap. 10 § vattenlagen vid vattenreglering.

Regleringssjö	Vattenmagasin milj. m ³	Beräknad lågv. mängd m ³ /s	Latitud enl. gäll. lag kronor	Fastställd avgift kronor	Latitud enl. förslaget kronor
Vänern	9 400	450	4 500—45 000	12 850	9 500—95 000
Siljan (part. regl.) ..	700	42	420—4 200	420	800—8 000
Flåsjön	325	6	60—600	300 ¹	425—4 250
Storjouten	265	1,7	17—170	136 ¹	365—3 650
Bolmen	250	7,5	75—750	750	350—3 500
Doasen	22	0,25	2,50—25	10	44—440
Lossjön	9	0,5	5—50	15	18—180

¹ Avgiften fastställd endast t. v.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 13 oktober 1953.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet den 29 september 1953 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 september 1953, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i vattenlagen*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, e. o. hovrättsassessorn P. Bergsten.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 december 1953.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, jordbruks- och handelsdepartementen samt statsrådet Hjalmar Nilsson anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 13 oktober 1953 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 25 september 1953 remitterade förslaget till *lag om ändring i vattenlagen*.

Med förmälan att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran hemställer föredraganden, att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Sven Fischier.